Bijlagenbundel Informatiedossier

Gemeenteraad Arnhem

21 maart 2018 versie 2.0

Gemeente Arnhem

Inhoudsopgave

Bijlage 1 Fysieke Pijler 5
Wonen 5
Stedelijke vernieuwing en ontwikkeling 7
Vitale Binnenstad 8
Mobiliteit - verkeer en vervoer in Arnhem 9
Omgevingswet 10
Arnhem Circulair 11
Openbare Ruimte 13

Bijlage 2 Pijler Economie en Werk 15
Arbeidsmarkt en Onderwijs 15
Economische Veerkracht en Ondernemerschap 17
Participatie 19

Bijlage 3 Sociale Pijler 21
Jeugd(zorg) 21
Armoede en Schulden 25
Inclusief Arnhem 28
Asiel en Integratie 29
Wet Maatschappelijke Ontwikkeling 30

Bijlage 4 Overige thema's 32
Public affairs/ interbestuurlijke partnerschappen en netwerken 32
Van Wijken Weten 34
Burgerzaken (voorheen KCC) & Klantenservice (voorheen KS&I) 36
Dienstverlening 37
Veiligheid 37

Bijlage 5 Verdeling van middelen over de programma's 39

Bijlage 6 Uitvoering voorwaarden invoering diftar 40

Bijlage 7 Toelichting op kostensoorten 42

Bijlage 8 Overzicht kostensoorten per programma 44
Taartdiagram, lasten 2018 stedelijk deel en wijk 44
Overzicht, lasten 2018 uitgedrukt in kostensoorten op stedelijk deel 44
Regulier programma 0, Algemeen bestuur en publiek dienstverleningen, lasten per kostensoort 45
Regulier programma 1, Veiligheid, lasten per kostensoort 45
Regulier programma 2, Verkeer, vervoer en waterstaat, lasten per kostensoort 46
Regulier programma 3, Algemeen bestuur en publiek dienstverleningen, lasten per kostensoort 46
Regulier programma 4, Educatie, lasten per kostensoort 47
Regulier programma 5, Cultuur, recreatie en sport, lasten per kostensoort 47
Regulier programma 6, Participatie en maatschappelijke ondersteuning, lasten per kostensoort 48
Regulier programma 7, Gezondheid en milieu, lasten per kostensoort 48
Regulier programma 8, Wonen en ruimte, lasten per kostensoort 49
Regulier programma 9, Financiën en bedrijfsvoering, lasten per kostensoort 49

Bijlage 9 Overzicht woonlasten grote gemeenten 2018 50

Bijlage 10 Overzicht belastingen en effecten verhoging belastingen 52

Bijlage 11 Bestaande spelregels 53

Bijlage 1
Fysieke pijler

Wonen

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

Arnhem groeit naar verwachting tot 2030 nog licht door tot 169.000 inwoners. De verwachte groei kan door transformatie en verdichting in de bestaande stad worden opgevangen. Bovendien zijn er al veel nieuwe projecten in voorbereiding die de komende jaren gerealiseerd zullen worden.
De bevolkingssamenstelling veranderd wel sterk, waarbij vooral de sterke vergrijzing directe gevolgen heeft voor 'wonen' in Arnhem. De hoeveelheid alleenstaanden neemt ook verder toe, een ontwikkeling waar het woningbestand ook op zal moeten worden aangepast.
Duurzaamheidsambities zullen, gezien de beperkte hoeveelheid 'echte' nieuwbouw, vooral gerealiseerd moeten worden in de bestaande bouw.

Het levensloopbestendig maken van woningen, de openbare ruimte en het verduurzamen van de woningvoorraad zijn de grote uitdagingen van de komende periode.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

De opgaven voor wonen zijn vastgelegd in o.a.:
- Arnhemse Woonprincipes 2025
- Volkshuisvestelijk kader 2016-2018
- Uitvoeringsagenda 2017-2018 van de Woonprincipes
- Huisvestingsverordening
- Prestatieafspraken met de woningcorporaties
- Regionale afspraken woningbouw

In afspraken rond wonen: Procesplan langer zelfstandig wonen (Wonen-zorg-welzijn), Wonen en Duurzaamheid, New Energy made in Arnhem. Daarnaast wordt de kwaliteit en kwantiteit van woningbouw in projecten en bestemmingsplannen aangegeven.

Met de nieuwe woningwet 2015 en de Huisvestingswet heeft een nieuwe ordening plaatsgevonden in de volkshuisvesting en werkwijze/relatie met woningcorporaties. Vooralsnog zijn hierin geen (grote) veranderingen te verwachten.

De beleidsuitvoeringskaders vragen in 2018 om een actualisering. Dat geldt voor het Volkshuisvestelijk (VH) kader en de uitvoeringsagenda Arnhemse Woonprincipes. Voortvloeiende splitsings-regels moeten op bepaalde gebieden mogelijk opnieuw worden beoordeeld. Tevens staat in 2018 een Evaluatie Huisvestingsverordening op stapel en zal op regionaal niveau een afweging plaatsvinden over een nieuwe verordening voor alle regiogemeenten.

Te verwachten kansen en bedreigingen korte- en middellange termijn (1-4 jaar)

<u>Actualisatie Volkshuisvesting (VH) kader</u>
De gemeenteraad is aan zet om sturing aan de prestatieafspraken met de woningcorporaties te geven. Wat wil de raad van de corporaties? Corporaties moeten naar (financiële) redelijkheid bijdragen aan het woonbeleid. Prestatieafspraken worden jaarlijks geactualiseerd. Ambities op het gebied van verduurzaming, levensloopbestendig wonen kunnen hier landen.

<u>Nieuwbouw</u>
Voor wat betreft de bouw van voldoende woningen van de juiste kwaliteit, op de juiste plek en in sub-regionale afstemming met omliggende gemeenten en provincie geldt dat de sub-regionale woonagenda meer dan voorheen ruimte biedt om op kwaliteit te sturen.
De markt pakt veel op, maar bepaalde thema's niet of onvoldoende. Het gaat om: sociale huur, goedkope koop (tot ca 180.000), midden huur (711-900), zelfbouw en samenbouw, bijzondere woonvormen (PO, CPO bijvoorbeeld), inspelen op ontwikkelingen wonen en zorg (m.n. levensloopgeschikt en flexibel bouwen). Voor elk van de thema's zijn er aandachtspunten op het gebied van onder andere sturing, samenwerking en financiering. De gemeente kan bijvoorbeeld meer actief gronden kopen om invulling en sturing te geven aan het woonbeleid, m.n. de onderdelen en doelstellingen die niet als vanzelf door de markt worden opgepakt.

<u>Overige zaken</u>
- Uitbreidingsbehoefte woonwagenstandplaatsen: De uitbreiding met woonwagens vraagt zorgvuldige

procedures en draagvlak bij zowel de woonwagenbewoners als de omwonenden. De keuze is niet meer vrijblijvend (onderzoek Nationale Ombudsman). Intentie is er om uit te breiden bij behoefte. Het lopende onderzoek wordt nu afgerond en de resultaten vragen nadere uitwerking en besluitvorming van gemeente en corporaties(hoeveel standplaatsen, waar, grond beschikbaar stellen, draagvlak, evt. andere financiële middelen).

- Wonen op het water (woonboten) is een woonvorm die, in een beperkte vorm, voorkomt in Arnhem. In Arnhem liggen de woonboten langs de Rijn en in (oude) havens en de Rosandepolder. De meeste van deze woonboten hebben een officiële of een gewenste ligplaats. In de Nieuwe Haven liggen twaalf woonboten op een niet gewenste ligplaats. 5 van deze boten zijn na het sluiten van de ASM-haven hier door de gemeente noodgedwongen en tijdelijk naar toe verplaatst. Er zou een definitieve oplossing worden gezocht. Hoewel daar naar gezocht is, is het probleem nog niet opgelost. Daarnaast geeft de aanwezigheid in combinatie met beroeps- en recreatievaart veiligheidsrisico's (aanvaringen of bijna aanvaringen, lekken olie/benzine) en maakt de ligging ongewenst. Er is aanleiding om een besluit te nemen over hoe nu verder met de woonboten in de Nieuwe Haven.

- Inzet op thema's rond wonen-zorg-welzijn, omdat mensen langer zelfstandig thuis blijven. Het gestarte proces-plan langer zelfstandig vraagt een voortzetting en uitwerking op thema's als levensloopgeschikt wonen (inclusief openbare ruimte en, voorzieningen en mobiliteit), huisvesting bijzondere doelgroepen, bewustwording ouderen, inzet WMO middelen, meer individuele oplossingen, bemiddeling naar een betere woning etc. Het heeft een relatie met de het VN verdrag dat iedereen mee kan doen en er een opgave ligt om de toegankelijkheid te verbeteren voor de diverse doelgroepen. (fysiek en sociaal). Het vraagt van de raad nadere besluiten te nemen die geld kunnen kosten.

- Door het verplicht passend toewijzen komen steeds meer kwetsbare mensen in geconcentreerde wijken met lage huren. Daaruit komen steeds meer klachten voor omwonenden. Ook zien we hier meerdere kleine zorgaanbieders op inspringen en kwetsbare mensen gehuisvest worden in dezelfde concentratiegebieden. Dit vraagt extra en gecombineerde inzet van o.a. gemeente, wijkteams leefomgeving, sociale wijkteams, zorgpartijen en corporaties. Het vraagt om individuele oplossingen.

Voor nieuwbouw betekent dit dat naast energetische duurzaamheid ook levensloopgeschikt en flexibel bouwen en renoveren, zodat mensen ook langer thuis kunnen wonen. Een bepaalde basiskwaliteit van de woning maakt dit mogelijk en hoeft daarvoor geen beroep te worden gedaan op WMO, (alleen, het meerdere individuele).

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

De huisvesting van kwetsbare mensen vraagt aandacht, omdat het maatschappelijk draagvlak lijkt af te nemen en veiligheid onder druk lijkt te staan. Het vraagt inzet op goede begeleiding, betrokkenheid omgeving, preventie (fysiek en sociaal) om overlastsituaties te voorkomen en eventueel regels met handhaving (sluitstuk). Het is een complexe uitdaging die op alle partijen en bewoners is afgekomen.

Als we aardgasloos willen worden vraagt dat per woning grote investeringen. Veel lage en midden inkomens kunnen dat niet betalen. Zij kunnen nu al niet meekomen bij verduurzaming. Anderzijds vallen de energielasten vervolgens grotendeels weg.

De woningmarkt trekt nu aan, evenals de woningprijzen. Echter, dat kan zomaar veranderen. Het is daarom eens te meer van belang de juiste kwaliteit toe te voegen.

Geen besluit over woonboten in de haven kan veiligheidsrisico's voor de bewoners met zich meebrengen. Het is lastig om het risico op een aanvaring te voorspellen, maar twee veiligheidsstudies benoemen het grote gevaar hiervoor. Oplossing van uitkopen lijkt het meest kansrijk te zijn en wordt (grof geschat) geraamd op een bedrag van € 1.5 miljoen. Het is gewenst om in de volgende bestuursperiode één portefeuillehouder/aandachtshouder te benoemen voor dit dossier.

Opsteller en contactgegevens

Thor Smits, programmamanager Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Milieu
Thor.smits@arnhem.nl
Tel. 026-3773448

Stedelijke vernieuwing en ontwikkeling

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

In de stedelijke ontwikkeling is de dynamiek in de regio én Arnhem over de volle breedte weer groter geworden. Vinex, kleine ontwikkelopgaven in de wijken, herontwikkelingen en transformatie zijn steeds doorgegaan en succesvol geweest, en komen de laatste tijd nog meer op stoom.

Er is in Arnhem volgens de prognoses geen noodzaak voor verdere uitbreiding van de stad. De demografische ontwikkeling kan binnen de bestaande stad worden opgevangen, door middel van transformatie en verdichting. De beschikbare ruimte neemt echter logischerwijze wel af. Dat maakt dat de te maken keuzes 'raak' moeten zijn. Energietransitie en duurzaamheid, circulariteit, (nieuwe) mobiliteit en gewenste doelgroepenwinnen steeds meer aan urgentie en vormen in toenemende mate het vertrekpunt voor keuzes en ontwikkelingen.

Investeren in de kwaliteit van de bestaande stad vraagt aandacht. Bijvoorbeeld in een meer inclusieve openbare ruimte, die langer zelfstandig wonen bevordert. Of in de bestaande woningvoorraad, om deze te verduurzamen en levensloopbestendig te maken. Tegelijkertijd heeft de decentralisatie van taken door de rijksoverheid er voor gezorgd dat, nog meer dan in het verleden, de gemeenten aan zet zijn op het gebied van de stedelijke vernieuwing in de wijken. Dit is nog eens versterkt doordat de rol van woningbouwcorporaties in stedelijke vernieuwing sterk is beperkt, omdat die zich hebben moeten terugtrekken op hun kerntaak. In Arnhem is daarop besloten de wijkaanpak te intensiveren en naast het sociale domein ook vanuit het fysieke domein wijkgericht te gaan werken. De vraag is echter of dit voldoende is om toekomstige uitdagingen in de stedelijke vernieuwing aan te gaan.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

De invoering van de Omgevingswet vraagt, naast een vraaggerichtere, duidelijke, opener en communicatievere houding van de gemeente om een integrale visie op de stad in volle breedte.

Te verwachten kansen en bedreigingen korte- en middellange termijn (1-4 jaar)

Bij stedelijke vernieuwing neemt de beïnvloedbare ruimte - de ruimte om te ontwikkelen steeds verder af. De ontwikkelingen op het gebied van energietransitie en duurzaamheid, circulariteit en mobiliteit vragen om nieuwe oplossingen en bieden het kansen om de regio en de stad voor te bereiden op de toekomst. Na de succesvolle verbetering en/of herstructurering van oudere wijken zoals Spijkerkwartier, Klarendal, Malburgen en Presikhaaf, hebben de jongere wijken uit de jaren '70 en '80 behoefte aan een kwaliteitsimpuls. In Arnhem zijn deze wijken geconcentreerd in het stadsdeel ten zuiden van de Rijn. In regionaal verband speelt het beheer van Park Lingezegen waarover in mei 2018 een voorstel voor het beheerplan zal komen en mogelijk een voorstel voor een nieuwe governance.

Naast de bestendiging van de wijkaanpak is er ook steeds meer de behoefte aan een helder koers voor de stad en de regio. Delen van de stedelijke vernieuwingsproblematiek in de wijken vinden immers hun basis in ontwikkelingen op landelijke, regionale of stedelijke schaal en vragen ook om visie en actie op die schaal. De invoering van de omgevingswet kan hier het voertuig zijn. Uiteraard moet een dergelijke visie de wijkaanpak versterken en niet voor de voeten lopen.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

Zowel bij de stedelijke vernieuwing als de stedelijke ontwikkeling gaat het vaak om grote investeringen, vaak in samenwerking met anderen. Strategie, inzicht en overzicht zijn nodig om de risico's te beperken. Instrumentarium om in te grijpen in de bestaande woningvoorraad is beperkt, en corporaties spelen noodgedwongen een bescheidener rol dan in het verleden. Een breed maatschappelijk draagvlak voor welke ingreep dan ook is hierbij meer dan ooit noodzakelijk.

Opsteller en contactgegevens

Thor Smits, programmamanager Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Milieu
Thor.smits@arnhem.nl
Tel. 026-3773448

Vitale Binnenstad

Stand van zaken specifiek voor Arnhem

Binnensteden zijn het kloppend hart van de stad. Daar wordt gewerkt, gewinkeld, gewoond, we gaan er uit en we ontmoeten elkaar. Het lijkt zo vanzelfsprekend, een centrum vol beleving. Toch staan binnensteden onder druk. Waar tot voor kort de recreatieve winkelfunctie dominant was in de binnenstad, werken we in Arnhem aan de transformatie van “place to buy” naar “place to meet”. Deze koers is in 2015 ingezet met de nota “De Arnhemse Binnenstad 2015”. Terugkijkend naar 2016 en 2017 zien we dat er flinke stappen zijn gemaakt in de transformatie van de binnenstad naar dè plek om elkaar te ontmoeten. Arnhem zit weer in de lift en met de door de overheid gedane investeringen in de(zuidelijke) binnenstad zien we investeringen van anderen nu ontstaan.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

In 2017 is een bestuursakkoord gesloten tussen provincie Arnhem en Nijmegen om de komende 10 jaar gezamenlijk te investeren in de regio. Naast Energy, Health en duurzaamheid is de bruisende binnenstad een belangrijke pijler in deze investeringsagenda.

In december 2017 is de nota Arnhemse Binnenstad Binnen Bereik vastgesteld. Op basis hiervan en vastgestelde moties is een plan van aanpak opgesteld. De afzonderlijke projecten om de bereikbaarheid van de binnenstad te verbeteren zijn geprioriteerd en gestart.

In de in begin 2017 vastgestelde detailhandelsvisie en horecavisie is aangekondigd dat we samen met marktpartijen nieuwe winkelconcepten willen aantrekken. We geven concepten met onderscheidend vermogen ruim baan. Ook hebben we herbevestigd dat het kernwinkelgebied compacter moet worden. De leegstand die door dit streven in aanloopstraten kan ontstaan, kunnen we tegengaan door de winkelbestemming van langdurig leegstaande panden af te halen. Zo ontstaat in de aanloopstraten ruimte voor nieuwe functies.

In juli 2017 is de nota ‘Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad’ aangeboden aan de raad. De visie en de bijbehorende uitvoeringsagenda is in nauw overleg opgesteld met PBA en het bewonersplatform Arnhem6811. In de nota, wordt beschreven wat van invloed is op de beleving en uitstraling van de binnenstad voor bezoekers, ondernemers en bewoners en hoe die verbeterd kan worden.

De Raad voor Cultuur maakt in opdracht van het rijk een verkenning naar een nieuw cultuurbeleid in 2021. Hierin wordt het belang van de stedelijke regio’s benadrukt. Met name voor de rijks-gesubsidieerde gezelschappen is deze ontwikkeling relevant.

Te verwachten kansen en bedreigingen korte- en middellange termijn (1-4 jaar)
In de binnenstad liggen vooral kansen om de ingezette koers en samenwerking voort te zetten. Naast de inhaalnoodzaak in fysieke zin ligt het accent in de binnenstad meer en meer op mensen die er ondernemen, leven en ontmoeten. Zij bepalen de agenda mede en geven er ook mede vorm aan. Dat we daarbij ook zien dat we als samenleving inclusief moeten blijven en iedereen moet kunnen meedoen, komt steeds nadrukkelijker op tafel.

De investeringsagenda Arnhem Nijmegen geeft kansen om de noodzakelijke investeringen van overheid en markt gezamenlijk te vergroten.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

Ontwikkelingen in de binnenstad zoals rondom bereikbaarheid, cultuur, creatieve corridor, Gele Rijdersplein hebben altijd een grote maatschappelijke impact en vraagt om zorgvuldige afweging, transparantie en besluitvorming.

Ten behoeve van de culturele infrastructuur heeft de gemeente Arnhem een verantwoordelijkheid als het gaat om het vastgoed. Recente ontwikkeling rondom museum door marktontwikkelingen geven aanleiding om de financiële impact nader te analyseren van zowel raadsopdracht rondom museum als Stadstheater.

Opsteller en contactgegevens

Paul van Hoof, programmamanager Circulair Arnhem
Paul.van.hoof@arnhem.nl
Tel. 026-3773710

Mobiliteit - verkeer en vervoer in Arnhem

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

De bereikbaarheid binnen Arnhem én van en naar Arnhem staat door de toenemende trek naar de stad en toenemend woon-werk verkeer steeds meer onder druk. De (auto)bereikbaarheid van Arnhem bereikt langzaam maar zeker een kritisch punt. Daarnaast nemen de verkeersbewegingen, onder andere door verdichting, binnen steden rap toe. De autoafhankelijkheid is in Arnhem, zeker in Arnhem-Zuid, groot. Alternatieven zijn blijkbaar nog niet aantrekkelijk genoeg.
Bovendien maken de fysieke beperkingen (bruggen) van de autoinfrastructuur dat nu, om de stad bereikbaar en aantrekkelijk te houden gezocht moet worden naar alternatieven.

Het alternatief, prioriteit geven aan fiets, voetganger en OV ligt voor de hand. Dit sluit aan bij de behoefte van de moderne stadsbewoner: minder auto, meer fiets en OV. Tenslotte worden hiermee ook twee andere belangrijke doelstellingen bevorderd: gezondheid en schone lucht. Ook parkeer(beleid) biedt de kans te sturen op bereikbaarheid en aantrekkelijkheid.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

Slimme Mobiliteit is het rijksprogramma ter verbetering van de regionale mobiliteit en opvolger van Beter Benutten Vervolg. Planaanpak Schoon-samen[] met doelstelling minder vertraagde autoritten, duurzame gedragsverandering en vermindering CO2. In juli 2018 moet er een uitwerkingsagenda liggen, opgesteld door het regionaal ontwikkelteam Arnhem en Nijmegen. Basis is de Regionale Bereikbaarheidsaanpak.

Er is de afgelopen jaren ingezet op fietsparkeren, fietsroutes, ICE, Trolley 2.0. Inzet op fiets en OV draagt bij aan het realiseren van een duurzame en bereikbare stad. Fietsambitie 2.0 is opgesteld met nieuwe plannen om fietsgebruik in en naar Arnhem te stimuleren .

Het proces is gestart voor de nieuwe OV-concessie 2023-2032. Vanuit Arnhem wordt vooralsnog ingezet op zero-emissie en provinciale investeringen in exploitatie en infrastructuur. Deze periode van voorbereiding op de nieuwe concessie is hèt moment van invloed voor gemeenten op het openbaar vervoer in de periode 2023-2032.

Voor het programma *Hotspots Energy* is/wordt een bereikbaarheidsstudie opgesteld.

Te verwachten kansen en bedreigingen korte- en middellange termijn (1-4 jaar)

Er ligt een grote verantwoordelijkheid voor de verbetering van de aantrekkelijkheid voor wonen en werken, duurzaamheid en gezondheid in Arnhem bij 'mobiliteit'. De (internationale/nationale/regionale) bereikbaarheid van Arnhem staat onder toenemende druk. Met de regio en regiopartners worden op verschillende terreinen initiatieven genomen. Echter, ook in de stad zelf liggen kansen. Zo kan door in te zetten op fiets, voetganger en OV de stad bereikbaar blijven en schoner worden. Bovendien wordt daarmee door actiever gedrag de gezondheid van inwoners bevorderd.
Het bevorderen van fiets en voetganger kan ook vanuit andere modaliteiten gestuurd worden. Zo is autoparkeerbeleid een middel om sturing te geven aan de bereikbaarheid en de inrichting van de stad:

- Lagere of hogere parkeernormen hebben ruimtelijke en bereikbaarheidseffecten. Wat wil je met een gebied, en wat voor norm hoort daarbij?
- Lagere of hogere parkeertarieven hebben leiden tot meer of minder auto's in de (binnen)stad. Meer of minder vergunningen leidt tot lagere of hogere parkeerdruk.
- Minder goed benutten (gemeentelijke én private) parkeergarages bieden kansen om de leefbaarheid op straat te verbeteren. Immers: wat in een garage staat, staat niet op straat. Hier ligt ook een kans voor de verbetering van de openbare ruimte (parkeren zoveel mogelijk van straat naar garage).

Een bijzondere kans is dat tijdens deze coalitieperiode de eisen voor de nieuwe OV-concessie geformuleerd zullen worden.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

De gemeente beschikt over een fonds waarin de netto parkeerinkomsten (parkeerresultaat) in gestort worden. Deze bestemmingsreserve Bereikbaarheid is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum. Het fonds is voor de komende tien jaar belegd. Het verhogen/verlagen van de parkeertarieven leidt tot meer/minder ruimte in het fonds.

De investeringen voor mobiliteit hebben via subsidies van provincie, rijk en Europa een multiplier van *2 tot *9. Dat wil zeggen dat er geïnvesteerde euro met een factor één tot negen wordt opgehoogd vanuit de provincie en/of het rijk.

De bereikbaarheid van de stad staat onder druk. Dit kan schadelijke gevolgen hebben voor (economische) aantrekkelijkheid van de stad.

Opsteller en contactgegevens
Thor Smits, programmamanager Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Milieu
Thor.smits@arnhem.nl
Tel. 026-3773448

Omgevingswet

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio
In de coalitieperiode 2018-2022 treedt de Omgevingswet in werking, namelijk op 1 januari 2021. De Omgevingswet is een bundeling in één wet van alle bestaande wetgeving op het gebied van ruimtelijke ordening, water, milieu, lucht, geluid, bodem, erfgoed, verkeer en natuur. Maar ook regelgeving op het gebied van gezondheid, veiligheid en leefomgeving worden in deze nieuwe omgevingswet ondergebracht. De omgevingswet faciliteert een andere rolneming van de overheid, en heeft inhoudelijke en organisatorische impact op de gemeente, stakeholders en bewoners. Komende coalitieperiode wordt in ieder geval een gemeentelijke omgevingsvisie opgesteld en vastgesteld.

Een gemeentelijke projectorganisatie werkt aan onder meer de voorbereiding van de omgevingsvisie, de landelijke invoering van het Digitaal Stelsel Omgevingswet, de ketensamenwerking, de voorbereiding op het omgevingsplan, maar ook aan de veranderende rol en houding van de overheid van Nee tenzij naar Ja mits.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving
De Omgevingswet die op 1 januari 2021 in werking treedt.

Te verwachten kansen en bedreigingen korte- en middellange termijn (1-4 jaar)
Werkwijze
Gemeente Arnhem kiest bij de invoering van de omgevingswet voor (vooralsnog) een calculerende werkwijze. Dat betekent de basis op orde brengen vóór de invoeringsdatum van de Omgevingswet. Daarna wordt de wet geleidelijk geïmplementeerd gedurende de wettelijke overgangstermijn van 8 jaar (2029). De gemeente wil de mogelijkheden die de omgevingswet biedt gebruiken om haar eigen doelstellingen ten aanzien participatie (wijksturing en wijkgericht werken), dienstverlening en rolneming verder te onderzoeken en te benutten wanneer dit aantoonbaar voordelen oplevert.
Aandachtspunten:
- Als op 1 januari 2021 de basis niet op orde is kunnen planologische afwijkingen naar aanleiding van een omgevingsvergunning niet meer in de systemen verwerkt worden.
- Meer strikte regelgeving vanuit de rijksoverheid op beleidsinhoudelijke gebieden is een risico vanwege dubbel werk (gemeente ontstapelt, rijk legt op). Recente uitspraken van de minister Ollongren over woningbouw lijkt te duiden op een tegengestelde ontwikkeling.
- Niet tijdige aansturing / richtlijnen vanuit de rijksoverheid op onderdelen, waardoor gemeenten niet tijdig kunnen organiseren.

Regio
In de regionale samenwerking zijn er over de omgevingswet nog geen afspraken gemaakt. De huidige samenwerkingsafspraken met de regio op het gebied van wonen, economie, duurzaamheid en mobiliteit krijgen natuurlijk een plek in de Arnhemse omgevingsvisie of het omgevingsplan. Daarnaast lijkt het voor de hand te liggen om ook in meer algemene zin afstemming met de regio te organiseren.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact
- Tussentijds bijsturen in de aanpak, bijvoorbeeld t.a.v. het uitgangspunt “de basis op orde” geeft een risico op effectiviteitsverlies van de gekozen aanpak.
- Financiële kaders van het implementatie project zijn in het voorjaar van 2017 ingeschat met de kennis van dat moment. Voortschrijdend inzicht kan erop van invloed zijn.
- Het streven is om de omgevingswet budgetneutraal te implementeren. Echter, de parameters en uitgangspunten zijn nog niet eenduidig bepaald. De vertaling van het hoofdlijnenakkoord van begin 2016 tussen Rijk en VNG moet nog plaatsvinden. De invoering van het DSO is als risico opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen van de MJPB2018-2021.

Maatschappelijke impact

De omgevingswet dwingt een andere rolneming van de overheid niet direct af, maar zet burgers (initiatiefnemers en belanghebbenden) meer in hun kracht door een gelijk speelveld te creëren voor de verschillende actoren. Elk gemeentebestuur heeft hierin een keus voor de balans tussen ruimte bieden aan zelfverantwoordelijke participatieve burgers en de (rechts)bescherming van minder zelfredzame burgers en van algemene belangen. Deze balans en de rolpositie is het centrale thema achter de invoering van de Omgevingswet, en deze verandering en consequenties zijn de belangrijkste thema's om vooraf met de Raad (en de stad) te bespreken.

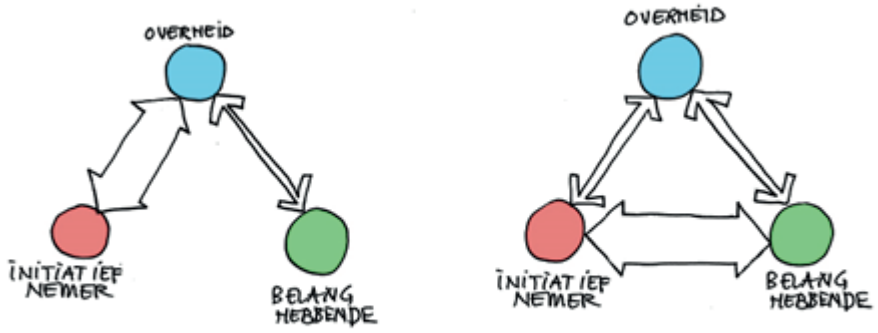

Opsteller en contactgegevens
Thor Smits, programmamanager Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Milieu
Thor.smits@arnhem.nl
Tel. 026-3773448

Arnhem Circulair

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

In Arnhem wordt sinds 2015 gewerkt aan het programma New Energy made in Arnhem, met doelstellingen tot 2020, met als einddoel een energie neutrale stad in 2050. De urgentie om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2o C is duidelijk, en wordt gesterkt door de aardbevingen in Groningen, het Klimaatakkoord van Parijs en het nieuwe regeerakkoord.

De energietransitie in de regio Arnhem Nijmegen is in volle gang. Toch gaat het niet snel genoeg om het doel van een energieneutrale regio in 2050 te halen. In de afgelopen vijf jaar is het verbruik van fossiele energie weliswaar afgenomen, maar ook is de productie van duurzame energie verminderd. Energieneutraal in 2050 vergt daarom een versnelling. Die versnellingsopgave is fors en urgent: gemeenten en regio moeten daar nu mee starten. Het vergt een goede regionale samenwerking, duidelijke afspraken en een gezamenlijke benadering. Om effectief te zijn én om de opgave van stedelijk en van landelijk gebied zowel ruimtelijk, economisch als maat¬schappelijk tijdig en voldoende het hoofd te kunnen bieden.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

Er komt een Klimaatwet. Daarin worden de hoofdlijnen vastgelegd van een klimaat- en energieakkoord dat tot 2030 loopt. Nu is er ook al een energieakkoord, maar dat loopt in 2023 af. In het regeerakkoord is ook al op hoofdlijnen afgesproken hoe de uitstoot van broeikasgassen met 49 procent moet dalen. Al met al is de verwachting dat met een landelijke klimaatwet en de toenemende aandacht de vrijblijvendheid van maatregelen zal verdwijnen en meer meters moeten worden gemaakt. Naast lokale inzet zal de regionale routekaart een belangrijke pijler gaan vormen in het klimaatbeleid.

Te verwachten kansen en bedreigingen korte- en middellange termijn (1-4 jaar)

Huidige doelstellingen 2015-2020

Het rekenkamerrapport "Oranje is het nieuwe groen" heeft aanbevelingen meegegeven ten aanzien van de voortgang op de in 2015 vastgestelde doelstelling New energy made in Arnhem 2015-2020. Om deze doelen te bereiken zal een extra inspanning moeten worden geleverd om ambitie, financiële- en capacitieve inzet goed op elkaar af te stemmen, en om met elkaar in gesprek te gaan over de veranderende rol van raad en college in netwerksturing.

Arnhem Circulair

Op 27 januari heeft de raad de strategische verkenning Arnhem circulair ontvangen.
Voor Arnhem wordt gesteld dat de huidige ambities en plannen nog niet ver genoeg gaan, zelfs niet op het thema energietransitie. Er is sprake van een substantieel 'gat' tussen de nieuwe ambities en het bestaande beleid. Het Klimaatakkoord van Parijs heeft daar nog geen plek in gekregen en de ambities uit het regeerakkoord, het grondstoffenakkoord en het Deltaplan zijn nog niet door vertaald. Daarmee is nog onduidelijk hoe Arnhem staat

tegenover de gasloze stad, de afvalloze stad, de circulaire stad, de klimaatneutrale en de klimaatbestendige stad en welke doelstellingen zij daarop wil formuleren.

Circulaire economie
De circulaire economie geeft kansen voor werkgelegenheid die nadere uitwerking behoeven. In 2016 heeft TNO een onderzoek gedaan in opdracht van Cirkelregio Utrecht. Daarbij is de circulaire potentie van zeven materiaalstromen onderzocht. Volgens dit onderzoek is de potentie voor een meer circulaire economie in de provincie Utrecht 280 miljoen euro en meer dan 2100 banen.

Regionale routekaart
Op 28 februari 2018 heeft het bestuurlijk overleg de regionale route kaart besproken. Belangrijke thema's ter bespreking voor de komende zes jaar zijn, naast verdere energiebesparing, meters maken in warmtetransitie (aardgasloos), meer duurzame elektriciteit en meer duurzaam vervoer. Meters maken lukt alleen wanneer er goede afspraken gemaakt kunnen worden met bedrijven en organisaties. Waar mogelijk met een wortel, waar nodig met een stok. De omgevings-diensten helpen daarbij. Het is ook belangrijk dat het gemeenten lukt de transitie samen te organiseren met hun inwoners. Bedrijven en inwoners zullen alleen bewegen met een handelings-perspectief: laagdrempelig, zonder rompslomp, financierbaar en betaalbaar, en geholpen door o.a. koplopers en energie-coöperaties. Het is dan ook belangrijk dat gemeenten hun eigen organisatie op orde hebben. 'Goed voorbeeld doet goed volgen'. De gemeenteraad wordt in maart 2018 hierover nader geïnformeerd.

Aardgasloze stad en warmtevisie
In 2021 worden nieuwe woningen, woonwijken en andere nieuwe gebouwen niet meer verwarmd met aardgas. Er moeten jaarlijks ook 30.000 tot 50.000 woningen omgebouwd worden om gasvrij te worden. Hiervan zal een deel in Arnhem moeten worden gerealiseerd. De Warmtevisie die in maart 2018 verschijnt kas als basis fungeren voor nader te maken keuzes om Arnhem aardgasvrij te maken. Alle nieuwe gebouwen moeten aangesloten worden op een warmtenet (stads- of industriewarmte) of op een verzwaard elektriciteitsnet dat geschikt is om warmte op te wekken. In maart 2018 zal een warmtevisie worden afgerond die als basis dient voor nader te maken keuzes om Arnhem aardgasvrij te maken. Steeds meer wijkbewoners weten hun weg te vinden en nemen initiatief; zelf, samen met de teams leefomgeving en vooral ook via de projecten van New Energy made in Arnhem, waar we met ondersteuning, zoals de recente Europese subsidie Climate Active Neighbourhood, proberen deze initiatieven een stap verder te brengen. Daarbij gaat het in bijna alle gevallen om projecten waar groen, klimaat, energie en sociale cohesie bij elkaar komen.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

Om de vele miljarden die nationaal nodig zijn voor de transitie maatschappelijk te ontsluiten moeten nieuwe financieringsmodellen ontwikkeld worden en oude systemen afgebroken. De financiële impact op lokaal niveau voor de overheid is tweeledig:

Het eigen voorbeeld: Het doorvoeren van de ambities in alle aanbestedingen van de gemeente, zoals huisvesting, maatschappelijk vastgoed, openbaar vervoer en aanleg openbare ruimte kost veel geld. Ook het zijn van launching customer voor innovaties van regionale ondernemers heeft een financieel effect

Maatschappelijke rol: We zullen maatschappelijk in moeten zetten op een groot aantal maatregelen tegelijkertijd en op onze rollen van samenwerkende overheid tot rechtmatige overheid. De mate waarin en de keuze voor focus vraagt om een bewuste (inhoudelijke en politieke) afweging. Deze afweging bepaalt uiteindelijk het financieel effect.

Zowel de rekenkamer als KplusV geven aan dat we het besef moeten laten landen dat het niet om enkele miljoenen, maar om tientallen miljoenen gaat. Het zetten van de gewenste grote stap zal dan ook onvermijdelijk gepaard gaan met vraagstukken rondom beschikbare capaciteit, huidige budgetten en beschikbare expertise. Een combinatie van ambitie, rolneming en maatregelen zoals onder andere beschreven in de rapportage van KplusV leiden vervolgens tot scenario's en daarmee een financieel beeld.

Opsteller en contactgegevens

Paul van Hoof, programmamanager Circulair Arnhem
Paul.van.hoof@arnhem.nl
Tel. 026-3773710

Openbare Ruimte

Stand van zaken

Een goede en kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte vormt niet alleen het visitekaartje van de stad maar bepaalt ook in hoge mate de beleving van de stad voor haar inwoners en bezoekers. De kwaliteit van de openbare ruimte wordt bepaald door een samenspel van 3 aspecten: de inrichting, het gebruik en het beheer en onderhoud. Investeren in een goede openbare ruimte is dus van groot belang. Dat doen we in samenspraak met bewoners, organisaties en bedrijven. Zowel inhoudelijk als financieel is dit een omvangrijke taak van de gemeente. Schoon, heel en veilig vormt een belangrijke randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de stad en de leefbaarheid in de wijken/buurten.

Kansen en bedreigingen

Bedreigingen:

Door de economische crisis was ook de gemeente Arnhem in de afgelopen jaren genoodzaakt grote bezuinigingen door te voeren. Deze bezuinigingen hebben de budgetten voor het onderhoud van de openbare ruimte flink getroffen en waren vaak van structurele aard. In het totaal is op het onderhoudsbudget voor de openbare ruimte enkele miljoenen structureel bezuinigd. Het was hierdoor noodzakelijk om de ambitieniveaus op een groot aantal punten naar beneden bij te stellen en groot onderhoud uit te stellen. Vooral op het onderhoud van de wegen, het groen, en het dagelijks onderhoud (waaronder de stadsreiniging) in de wijken zijn de ambities naar beneden bijgesteld. Voor verschillende asfaltwegen is het onderhoudsniveau nu echter zo gezakt dat kapitaalvernietiging dreigt.

Kansen

Het huidige Gemeentelijk Rioleringsplan 2013-2018 (GRP5) loopt eind dit jaar af. Met de komst van de Omgevingswet vervalt de noodzaak van een apart, momenteel nog wettelijk verplicht, GRP. Daarbij constateren wij dat een meerjarig rioleringsplan minder aansluit bij een integrale aanpak van de totale openbare ruimte waarbij ook thema's als klimaatadaptatie worden meegenomen. Wij zien daarom in het verlengen van het huidige GRP tot het moment van invoering van de Omgevingswet (nu voorzien 2021) de meest pragmatische oplossing. De benodigde budgetten kunnen worden toegekend via de MJPB.
Bij voortzetting van het huidige GRP en het daaraan gekoppelde beschikbare budget, zien wij mogelijkheden middelen te reserveren voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie en wel concreet het verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast. Deze ruimte ontstaat doordat de komende periode tijdelijk minder riolen aan vervanging toe zijn dan de afgelopen periode Dit is een accentverschuiving ten opzichte van het huidige GRP. Eind 2015 heeft de raad de 'Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord' vastgesteld waarin een gezamenlijk verantwoordelijkheid is opgenomen van inwoners (terreineigenaren) en gemeente. We zien nu dat het beschikbaar hebben van een extra 'klimaatbudget' het mogelijk zal maken om, in samenloop met de uitvoering van onze werkzaamheden in de openbare ruimte, beter in te spelen op kansen die zich voordoen om wateroverlast te verminderen. Vanuit dat budget kunnen we dan ook het Platform Arnhem Klimaatbestendig blijven steunen in hun streven elke Arnhemmer bewust te maken van zijn of haar rol in het klimaatbestendig maken van onze stad.

Risico analyse op financiële en maatschappelijke impact

Vanwege de noodzaak tot bezuinigingen werd de afgelopen jaren de ambitie voor het kwaliteitsniveau voor wegen neerwaarts bijgesteld. Als gevolg daarvan zijn onderhoudsmaatregelen uitgesteld (moment van ingrijpen later) en werden ook minder preventieve maatregelen uitgevoerd. Inmiddels worden nu onderhoudsmaatregelen getroffen op wegen waar sprake is van genoemd uitgesteld groot onderhoud. Daarbij blijkt dat de technische staat van met name asfaltwegen in de praktijk verder is verslechterd dan destijds werd voorzien. De onderhoudsmaatregelen die nu (na uitstel) moeten worden getroffen zijn dan ook ingrijpender en daarmee vaak duurder dan eerder werd aangenomen. Doorwerken met het huidige budget leidt ertoe dat uitstel van noodzakelijke maatregelen langer blijft voortduren, waardoor in de toekomst weer extra meerkosten dreigen te ontstaan. We zien dan ook dat het budget onvoldoende is om wegen duurzaam op het gewenste kwaliteitsniveau te (onder)houden.

Deze grafiek geeft aan wat bij benadering de financiële gevolgen zijn indien het groot onderhoud de komende 4 jaren wordt beperkt tot maatregelen die mogelijk zijn binnen het beschikbare budget (het blauwe vlak). Er zal dan in toenemende mate sprake zijn van achterstallig onderhoud, dat in de daarop volgende jaren onvermijdelijk tot meerkosten zal leiden (het blauw gearceerde vlak)[1].
De rode lijn geeft aan bij welk jaarlijks onderhoudsbudget het ontstaan van onderhoudsachterstanden wordt voorkomen, en de gemiddelde kosten per jaar over een langere termijn bezien het laagst zijn ('optimaal'). Over een periode van 10 jaren worden door de tijdige inzet van extra middelen per saldo meerkosten tot een bedrag van circa € 8 miljoen vermeden[2].

Verhoging van het budget groot onderhoud tot € 6 miljoen per jaar is nodig om oplopende onderhoudsachterstanden en daarmee onevenredig hogere meerkosten te voorkomen. In de begroting ontstaat hierdoor een knelpunt van een bedrag van € 1 miljoen oplopend tot € 1,4 miljoen structureel per jaar.

	2019	2020	2021	2022
Extra kosten groot onderhoud wegen en fietspaden	965.000	1.085.000	1.415.000	1.415.000

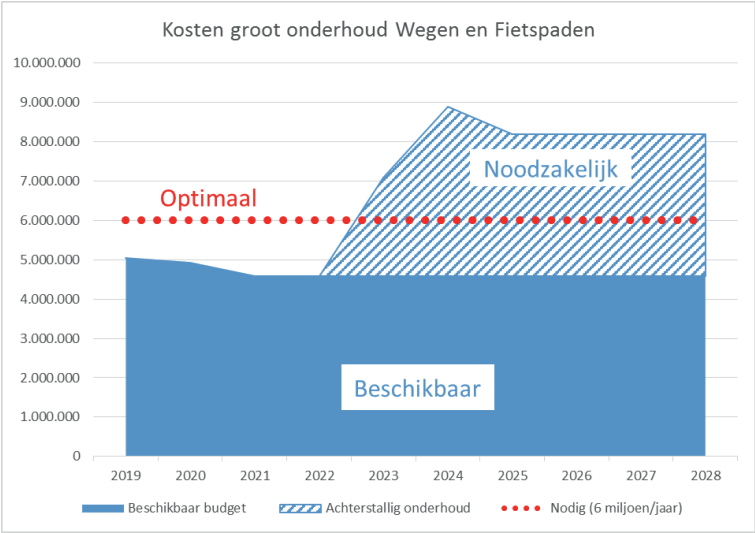

Bij de in 2016 uitgevoerde analyse van de financiële positie van de gemeente Arnhem (raadsvergadering 7 november 2016) is een aantal ontwikkelingen met betrekking tot het onderhoud van de openbare ruimte benoemd waarmee in de begroting nog onvoldoende rekening is gehouden. Deze zijn toen samengevat onder de noemer "stille lasten". Het gaat daarbij om:

- Op langere termijn een piek in de vervanging van riolering en de vervanging van grote kunstwerken (bruggen en viaducten).
  De komende coalitieperiode zal een besluit moeten worden genomen over de toekomst van het doorlaatwerk Eldensedijk in de uiterwaarden ten noorden van Malburgen en het daarop gesitueerde fietspad. Hier ligt een nadrukkelijke relatie met de wijze waarop de ontsluiting van Stadsblokken/Meinerswijk vorm zal krijgen.
- Het ontbreken van voldoende middelen voor onderhoud van water gerelateerde zaken: het incidenteel baggeren van havens en het onderhoud van duikers en beekriolen, waarvan de technische staat nog onzeker is. In 2014 is het toen beschikbare budget voor baggerwerkzaamheden en de jaarlijkse reservering hiervoor wegbezuinigd.
  De komende coalitieperiode speelt met name de noodzaak van baggerwerkzaamheden van een stuk Rijnkade "Onderlangs".
- De gevolgen van stadsuitbreiding en -inbreiding, en van stijgende prijzen.
  In het financiële deel van dit dossier wordt een voorstel gedaan hoe om te gaan met het reserveren van voldoende middelen voor volume- en prijsontwikkelingen.
- Op het gebied van groen en stadsreiniging liggen de bedreigingen niet zozeer op het gebied van kapitaalvernietiging maar is de gekozen verlaging van het ambitieniveau duidelijk merkbaar in de wijken, hetgeen de leefbaarheid in de wijken en de gewenste groene uitstraling van Arnhem niet ten goede komt. Ook leidt bv. het minder vegen van straten tot eerdere verstopping van putten waardoor water bij harde regenval minder goed kan worden afgevoerd.

Opsteller en contactgegevens
Pieter Altena, clustermanager Openbare Ruimte
Pieter.Altena@arnhem.nl
Tel. 026-3773548

[1]Hierbij is er vanuit gegaan dat opgelopen onderhoudsachterstanden dan van dien aard zullen zijn (onderhoudsconditie D) dat zij steeds binnen 2 jaren moeten worden weggewerkt.

[2]Bij handhaving van het beschikbare budget, bedragen de kosten voor de komende 10 jaren (beschikbaar + noodzakelijk) circa € 68 miljoen. Door nu extra maatregelen te nemen worden meer ingrijpende maatregelen om onderhoudsachterstanden weg te werken voorkomen, en bedragen de kosten naar verwachting circa €60 miljoen ('optimaal').

Bijlage 2
Pijler Economie en Werk

Arbeidsmarkt en Onderwijs

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

Driekwart van de bedrijven in Arnhem heeft moeite geschikte mensen te vinden, er is een mismatch tussen de vraag van de arbeidsmarkt en het profiel van de mensen die een baan zoeken. In 2017 telde de sub-stadsregio Arnhem ca. 22.000 baanzoekers op elementair, lager en middelbaar niveau, waarvan 2600 schoolverlaters die geen baan kunnen vinden. Het percentage schoolverlaters zonder baan is de afgelopen vier jaar gelijk gebleven. De krapte op de arbeidsmarkt is onder andere groot in de (para)medische sector en voor technische beroepen (https://www.arbeidsmarktcijfers.nl/Spanningsindicator.aspx).

Om de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt te verbeteren is er in triple helix (onderwijs - overheid - ondernemers) verband Arnhem-Nijmegen onder andereeen werktafel over human capital. De werktafel zorgt onderneer voor financiering van regievorming op het zorg- en welzijnspact en het techniekpact.

De gemeente Arnhem werkt de afgelopen jaren actief samen met Arnhemse kennisinstellingen ArtEZ, Van Hall Larenstein, de HAN en sinds kort ook Rijn IJssel aan Arnhem Studiestad. De samenwerking is gebaseerd op individuele convenanten die de gemeente Arnhem met de instellingen sloot, waarbij in alle convenanten een gezamenlijk verbindende agenda voor de instellingen staat. Doel van Arnhem Studiestad is het aantrekken en binden van studenten aan Arnhem. De agenda van Arnhem Studiestad gaat in brede zin over de aantrekkelijkheid van Arnhem voor studenten waarbij aandacht is voor allerlei aspecten (internationaal, verbinding met de binnenstad, marketing, verbinding met werkgevers etc) en het branden hiervan. www.arnhemstudiestad.nl.

In Arnhem is het percentage jongeren dat een havo of vwo opleiding volgt hoger dan landelijk gemiddeld en hoger dan het gemiddelde van de G36. De afgelopen jaren is er minder instroom bij de VMBO scholen in Arnhem, door enerzijds de stijging van instroom bij havo/vwo en anderzijds doordat jongeren kiezen voor een school buiten Arnhem. Arnhem en de regio kent een relatief hoge instroom in het speciaal onderwijs. De komende jaren moet uitwijzen of dit verandert door de komst van Passend Onderwijs.

In Arnhem verlaten iets meer jongeren zonder startkwalificatie voortijdig school (VSV) dan landelijke gemiddeld. Zowel lokaal als regionaal, vanuit wet leerplicht en Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) (uitgevoerd door het Regionaal Bureau Leerlingzaken) wordt ingezet op het verminderen van verzuim, voorkomen van uitval en begeleiden van jongeren naar school of werk. De afgelopen jaren is het aantal VSV-ers gedaald.

Arnhem heeft relatief veel kinderen die met een achterstand aan het onderwijs beginnen. 20% van alle Arnhemse peuters heeft een VVE- indicatie, waarvan we 90% bereiken met een VVE- aanbod.
De gemeente heeft in maart 2017 het ontwikkelrecht ingevoerd zodat alle kinderen een goede start op de basisschool maken en achterstanden verminderen. Alle kinderen hebben recht op 12 uur kinderopvang. Uitvoering van onderwijsachterstandenbeleid is belegd bij stichting PAS.

Naar schatting is 8 tot 11% van de Arnhemmers tussen 15 en 65 jaar (beroepsbevolking) laaggeletterd. Laaggeletterdheid gaat vaak samen met andere problemen, zoals gezondheidsproblemen financiële/administratieve problemen.

Voor al het bovengenoemde geldt dat het verschil tussen wijken groot is. Er zijn sociaaleconomisch meer kwetsbare wijken, waar meer mensen afhankelijk zijn van een uitkering, meer kinderen in minimagezinnen opgroeien, meer kinderen een onderwijsachterstand hebben of daar kans op hebben en meer kinderen voortijdig school verlaten. Ook de verhouding tussen het aantal vmbo-leerlingen en het aantal havo/vwo leerlingen loopt sterk uiteen tussen de verschillende wijken.

Relevante (ontwikkelingen in)wet- en regelgeving

- Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie (Wet OKE)
- Gemeente is verantwoordelijk voor huisvesting van scholen. Integraal Huisvestingsplan (IHP) PO 2017-2026 en IHP SO loopt.
- De doelgroep van het Regionaal Meld en Coördinatiepunt (RMC) is vanaf 2017 uitgebreid met jongeren in een kwetsbare positie. Om hier (volledig) invulling aan te kunnen geven is er een wetswijziging nodig. Deze wetswijziging wordt vanaf 2019 verwacht.

- De Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) is het wettelijk kader voor de uitvoering van Volwasseneneducatie, waar laaggeletterdheid een onderdeel van is. Voor de arbeidsmarktregio ontvangt de gemeente Arnhem de uitkering Educatie en stelt met de regiogemeenten een plan op voor voldoende en kwalitatief aanbod van trajecten in de regio. In de loop van 2018 wordt meer duidelijkheid verwacht over de toekomst van de WEB, er is nog niks bekend over mogelijke ontwikkelingen of richting.
- Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang (Wet IKK), per 1 januari 2018. De wet legt nieuwe kwaliteitseisen vast. De gemeente is verantwoordelijk voor toezicht en handhaving, deze is belegd bij VGGM.

Te verwachten kansen en bedreigingen korte- en middellange termijn (1-4 jaar)

In het regeerakkoord is een uitbreiding naar 16 uur per week voor vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) opgenomen, dit is nu 12 uur per week. De gemeente Arnhem kent daarnaast, met de invoering van het ontwikkelrecht, ook 12 uur per week (i.p.v. 6 uur) toe aan alle Arnhemse kinderen, zonder VVE-indicatie en kinderen waarvan de ouders geen recht op kinderopvangtoeslag hebben. In het kader van kansengelijkheid kan de keus worden gemaakt, ook de uren voor het Ontwikkelrecht al dan niet te verhogen van 12 naar 16 uur.

Er liggen kansen voor (nieuwe) samenwerkingsverbanden. Vanuit onderwijsbestuurders is er vraag naar intensieve samenwerking en een stimulerende rol van de gemeente hierin. Op dit moment vindt samenwerking, soms al langlopende samenwerking soms net gestart, plaats rondom thema's zoals: ICT en technologie in het onderwijs, doorlopende lijnen voor-, basis- en voortgezet onderwijs, aanjagen kennisontwikkeling en ondernemen vanuit regionaal icoonprogramma Ruimte voor Health en Energy, investeren in innovatielab ACT (onderwijsvernieuwing) en Integraal huisvestingsplan primair onderwijs.

Andere ontwikkelingen met kansen die bijdragen aan arbeidsmarkt en onderwijs:
- In 2019 vindt een herziening plaats van het onderwijscurriculum (regeerakkoord), met o.a. meer aandacht voor techniek, digitale geletterdheid en praktische vaardigheden. Mogelijk leidt dit tot betere aansluiting onderwijs en vraag arbeidsmarkt.
- Op 7 februari 2018 hebben de MBO Raad en het ministerie van OCW het bestuursakkoord 'Trots, vertrouwen en lef' ondertekend. Het akkoord bevat onder meer afspraken over gelijke kansen in het onderwijs en het verder brengen van jongeren in een kwetsbare positie. Het mbo is de eerste onderwijssector waarmee dit kabinet een akkoord heeft gesloten.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

Al vanaf 2014 is er onduidelijkheid over de hoogte van het toekomstig onderwijsachterstanden budget (OAB). Daarbij spelen twee discussies: OCW wil een meer gelijke verdeling van het landelijke budget over grote en kleine gemeenten en ook wordt gezocht naar betere parameters voor het toedelen van dit budget aan gemeenten. De vijf scenario's die landelijk zijn uitgewerkt hebben voor Arnhem een afwijking van + € 1 mln. tot - € 1,5 mln., ten opzichte van het huidige budget. Uit dit budget moet ook de uitbreiding van het VVE-aanbod van 12 naar 16 uur bekostigd worden. De kosten voor deze uitbreiding liggen voor Arnhem op € 1 mln. Eén scenario is voor Arnhem ongeveer kostendekkend, de andere scenario's leveren een tekort op van € 1 mln. tot € 2,5 mln. Landelijke besluitvorming is uitgesteld.

Er wordt uitvoering gegeven aan het IHP PO en SO. Financiële risico's voor de uitvoering van het IHP de komende jaren zijn:
- De stijgende marktprijzen.
- Bij de bouw van scholen gepaard gaande omgevingsfactoren, zoals bijvoorbeeld aanpassen van de verkeerssituatie. Kosten voor deze omgevingsfactoren zijn niet opgenomen in het IHP.
- Verschuivingen van instroom binnen het Voortgezet Onderwijs (VO). De afgelopen jaren is er minder instroom bij de VMBO scholen in Arnhem en een stijging bij HAVO/VWO. De HAVO/VWO schoolgebouwen zitten overvol. Als deze trend zich doorzet zal de komende collegeperiode besluitvorming rondom bezetting gebouwen VO moeten plaatsvinden.
- Indien maatregelen i.v.m. duurzaamheid versneld worden ingevoerd zal dit leiden tot hogere investeringen.

Opsteller en contactgegevens

Mirjam Molenaar, programmamanager Doorbraak naar werk
Mirjam.molenaar@arnhem.nl
Tel. 026-3775180
Marieke Zeilstra, programmamanager Welzijn, Maatschappelijke Opvang, Onderwijs/Educatie, Gezondheid (incl. sport)
Marieke.zeilstra@arnhem.nl
Tel. 026-3774449
Petra Wessels, programmamanager Vitale Economie Arnhem-Nijmegen a.i.
Petra.wessels@arnhem.nl
Tel. 026-3773545

Economische Veerkracht en Ondernemerschap

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

De factsheet Werkgelegenheid van Onderzoek en Statistiek en de Regionaal Economische Monitor zijn hier overzichtelijke bronnen. De conjuncturele golven in onze regio lopen altijd iets achter op de landelijke trend en zijn vaak iets afgezwakter. Dit hangt samen met de economische structuur in met name Arnhem (met relatief veel overheid en zorg).

Arnhem heeft in haar Economische koers bijzondere nadruk gelegd op 'Energy' als kansrijk voor de economische ontwikkeling van stad en regio. Energy zit geworteld in het DNA van de stad met enkele grote energie / electriciteitsreuzen. Daarnaast is er een relatief sterk ontwikkeld cluster van partijen die actief zijn op nieuwe vormen van energie. De Arnhemse economische focus kent een gelaagdheid / erkenning op meerdere niveaus: in de regio (met bijvoorbeeld ontwikkelingen in Renkum en in Duiven), maar ook door een sterke regionale duurzaamheidsagenda. De provincie erkent en ondersteunt de Arnhemse focus en ook in de strategische koers van de Economic Board wordt Energy in de Arnhemse regio, naast Health in Nijmegen en Food in Wageningen als dé kracht van de regio onderkend en voor het voetlicht gebracht. Ook de kennisinstellingen (HAN, Van Hall Larenstein, ArtEZ) passen zoveel mogelijk hun specialisaties aan, op basis van de focus in de regio. Binnen de economische sectoren is overigens de creatieve sector, gevoed door ArtEZ een bijzondere parel, die ook zeer zeker haar erkenning in brede zin krijgt voor haar bijdrage in profilering en innovatie.

Met de provincie Gelderland en Nijmegen sloot Arnhem in 2017 een bestuursakkoord waarin een innige gefocuste samenwerking voor de economische motor van de provincie Gelderland voor de komende tien jaar is vastgelegd. Naast de inhoudelijke focus op belangrijke katalysatoren in de regio: binnensteden, Health en Energy en slimme duurzaamheid, zijn daarin een aantal prioritaire lobbydossiers (bijvoorbeeld op mobiliteit / bereikbaarheid en cultuur) en een aantal uitgangspunten voor de samenwerking benoemd. Bij het bestuursakkoord hoort een *Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem Nijmegen* waarin partijen (ook vanuit de regio en ook buiten de overheid) hun investeringen bundelen en waar mogelijk / wenselijk de investeringsbijdrage vergroten. Met als ultiem doel de kracht van de regio versterken.

In de afgelopen jaren hebben we op verschillende fronten stappen gezet die onze aantrekkelijke positie als stad om te bezoeken versterken. We doen dat steeds in vitale coalities. Met partijen in de stad, maar zeker ook met partijen in de regio. Arnhem biedt met tal van topattracties, musea, culturele top rijksgezelschappen en bioscopen een aantrekkelijk dagrecreatief aanbod. De binnenstad profileert zich in haar transformatie van "place to buy" naar "place to meet". Ook de evenementen dragen daaraan bij. De publieke belangstelling voor de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) en de Slag om Arnhem groeit nog altijd en is een belangrijke "reason to travel". De Airborne gemeenten ontvangen jaarlijks een grote stroom belangstellenden, nabestaanden en toeristen uit binnen- en buitenland. De Airborne-gemeenten (Arnhem, Ede, Overbetuwe, Renkum) hebben flinke stappen gezet om met elkaar en met andere betrokken partijen intensiever samen te werken bij het met zorg vormgeven aan het (nieuwe) herdenken van de Slag om Arnhem en het uitdragen van het verhaal en het overdragen van kennis. Naar de toekomst toe biedt dit ook nog kansen voor ontwikkeling (waarbij het financiële draagvlak voor deze potentie op dit moment nog niet toereikend is). In 2019 vindt de 75ste herdenking plaats. De in september 2017 gepresenteerde "Toeristische recreatieve monitor regio Arnhem Nijmegen 2016" laten groeicijfers zien op het gebied van toeristische bestedingen, aantal overnachtingen en verblijfsverlenging. Het dagtoerisme blijft echter dominant. In regionaal verband werken we met het Regionaal Bureau voor Toerisme (RBT/KAN) als constante partner in destinatiemarketing[3]. Daarbij maken we in de samenwerking tussen PBA, Citymarketing en RBT/KAN steeds beter de verbinding tussen de marketing & communicatie van de binnenstad, stad en regio. In 2017 zetten we een stap richting een door de stad gedragen citymarketing organisatie. Dat traject loopt op dit moment nog volop.

Arnhem heeft een bijzondere topsportaccommodatie (Papendal) en -organisatie (noc-nsf) binnen haar gemeentegrenzen. Veel Nederlands topsporttalent traint en woont in Arnhem. Het vraagstuk dat er ligt, is de verbinding tussen de topsportinfrastructuur (oa papendal, noc-nsf) en onze economische, ruimtelijke en maatschappelijke opgaven en de gewenste profilering.

[3]Destinatiemarketing gaat over het beter op de kaart zetten van een bestemming. Dat kan een stad zijn (in dat geval spreekt men van citymarketing), een gebied (bv. een provincie of een natuurgebied), maar ook een heel specifieke locatie als een museum, hotel, restaurant, een vergaderlocatie of bv. een golfbaan.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

Dit domein is niet onderhevig aan intensieve wet en regelgeving. Voornamelijk op ruimtelijk-economisch terrein (planning van werklocaties: detailhandel, kantoren, bedrijventerreinen) is sprake van regelgeving. Actueel is het Regionaal Programma Werklocaties. Doel van het RPW is ruimte te creëren voor het ontwikkelen van nieuwe initiatieven door te zorgen voor evenwicht tussen vraag en aanbod voor werklocaties. Het RPW bevat voorstellen voor het in balans brengen van vraag en aanbod naar werklocaties, inclusief afspraken over monitoring, evaluatie en herijking. Het RPW is een programma voor zowel bedrijventerreinen, kantoren als perifere detailhandel. Het RPW is in een intensief regionaal traject tot stand gekomen. Eind december 2017 heeft het in de regiogemeenten voorgelegen ter besluitvorming. Niet alle gemeenten hebben ingestemd. Het RPW ligt nu voor bij Gedeputeerde Staten ter vaststelling, daarmee ontstaat een nieuw kader. In de komende jaren moet uitvoering worden gegeven aan het RPW.

De komst van de omgevingswet is voor dit domein relevant, vooral ook vanuit het perspectief van mogelijk maken van ontwikkelingen.

Vanuit het kabinet is recent een brief verstuurd over de regio-envelop, waarin het kabinet aangeeft welke gewicht zij voor de regio's ziet en dat zij vooral uitgaat van het DNA en de kracht van de regio's. Voorstel is te werken met regiodeals (zie ook public affairs).

Te verwachten kansen en bedreigingen op korte en middellange termijn (1-4 jaar)

Arnhem zelf krimpt niet, de regio om Arnhem heen krimpt wel. Dit heeft consequenties voor de arbeidsmarkt, de binnenstad en voor bijvoorbeeld de instroom van studenten (het 'natuurlijke' verzorgingsgebied van bijvoorbeeld de HAN verandert). Het goed op peil houden van de kennisinstellingen is van vitaal belang voor de economische kracht van Arnhem (zie ook over Arnhem Studiestad). Arnhem heeft altijd van doen met besluitvormingsprocessen bij bedrijven, maar ook bijvoorbeeld van de Rijksvastgoeddienst, zoals over locaties. Van belang dus dat het relatieonderhoud en behoud met deze partijen van hoog niveau is.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

De samenwerking tussen Arnhem en Nijmegen (en Provincie) is uitermate constructief te noemen en verstevigd zich op diverse terreinen. Tegelijkertijd is deze wijze van (samen)werken ook nog jong en kwetsbaar. Dit vraagt een zorgvuldige borging in een intrinsieke bestuurlijke wens om samen steviger te staan.

De ontwikkeling van Energy kent voor Arnhem (en de regio) nog veel potentie. Uitstijgen boven het niveau waar wij nu ons eigenlijk relatief stabiel bevinden is absoluut mogelijk. Dit vraagt echter een flink ambitie niveau ook van de lokale overheid. Waarbij het intensief spelen van de verschillende overheidsrollen (van mogelijk maken via wet en regelgeving) tot aanjagen van ontwikkelingen en investeringen lostrekken door mee te financieren een cruciale factor is. Het speelveld gaat dan van de Human Capital Agenda, tot ontwikkeling van locaties, bereikbaarheid, de internationale agenda en zeker ook onze eigen voorbeeldrol / rol als launching customer. De mee-koppelkansen van de ambities op Circulair Arnhem zijn te onderzoeken.

Opsteller en contactgegevens

Mirjam Molenaar, programmamanager Doorbraak naar werk
Mirjam.molenaar@arnhem.nl
Tel. 026-3775180
Petra Wessels, programmamanager Vitale Economie Arnhem Nijmegen a.i.
Petra.wessels@arnhem.nl
Tel. 026-3773545

Participatie

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio
De afgelopen jaren die economisch zware tijden inhielden, stond Arnhem voor de ingewikkelde opgave om invulling te geven aan de uitvoering van de Participatiewet. Meer verantwoordelijkheden; minder budgetten, een voortdurend tekort op de BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten) Een tekort dat in 2021 op dreigt te lopen tot 2,8 miljoen. Daarbij is ingezet op:

- samenwerking met (i) werkgevers, vakbonden, onderwijs, UWV en regiogemeenten in het regionaal bestuurlijk Werkbedrijf voor de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland en (ii) vertegenwoordigers van de doelgroep zelf, belangenorganisaties en professionals in de Adviesraad Werk & Inkomen;
- een professionele werkgeversbenadering waarmee werkgevers in onze arbeidsmarktregio zich ondersteund en ontzorgd voelen in hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om hun werkgelegenheid inclusiever te organiseren;
- algemene en doelgroep specifieke instroom beperkende maatregelen waarmee wordt geprobeerd te voorkomen dat Arnhemmers in de bijstand raken, dan wel stimuleren dat zij daar zo snel mogelijk uit raken;
- arbeidsontwikkeling waarbij een uitkering als investering in participatie wordt gezien en mensen met een uitkering geen klanten met een beperking, maar kandidaat werknemers met talenten zijn.

Daarbij kunnen we vaststellen dat:

- Arnhem landelijk gezien nog steeds hoog scoort als het gaat om het aantal inwoners in de bijstand; en dat terwijl het economisch goed gaat en de werkloosheid daalt. Teveel mensen in de uitkering is niet goed voor Arnhemmers, voor wijken en voor een inclusieve en krachtige stad. Daar ligt nog steeds een grote uitdaging.
- een duurzame uitvoeringsstructuur om meer Arnhemmers aan passend werk te helpen goed in de steigers staat en deze uitgangspositie, in combinatie met de gunstige economische ontwikkeling, prima perspectieven biedt voor doorbraken naar werk. De ontwikkeling van Scalabor, die in 2017 is ingezet, is hierin een belangrijke factor.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

Geldend kader is de Participatiewet en alle aanpalende en daaruit voortvloeiende wetgeving. In de politieke omgeving in Den Haag staan, sinds ook het nieuwe kabinet, een aantal onderwerpen scherper ter discussie, waarbij niet uit te sluiten is dat een aanscherping in het toezien op de uitvoering van de wet of een aanpassing van de wet zich in komende tijd zal aandienen. Relevant is in elk geval dat deze decentralisatie een sterke centrale invloed kent. De decentralisatie betreft in elk geval wel de kosten en biedt maar in beperkte mate beleidsvrijheid om invloed uit te oefenen.

Te verwachten kansen en bedreigingen op korte en middellange termijn (1-4 jaar)

Bij de perspectiefnota en begroting 2018 en verder is het werken aan Doorbraak naar Werk als prioritaire opgave benoemd. Arnhem scoort hier - in vergelijking met landelijke cijfers - niet goed, Arnhem heeft meer (langdurig) uitkeringsgerechtigden dan wenselijk. Dit is niet goed voor Arnhemmers, voor wijken en voor een inclusieve en krachtige stad. Op termijn krimpt bovendien de beroepsbevolking in (de omgeving van) Arnhem. Grootste opgave zit in het zoveel mogelijk mobiliseren en toe leiden van Arnhemmers richting Werk. Daarvoor zijn doorbraken naar werk nodig:

- waarbij de integrale leefsituatie van mensen en hun kracht centraal staan in de aanpak en ondersteuning die wij met onze partners bieden en door ontwikkelen;
- waarbij wij minder vanuit budgetten denken en handelen en meer vanuit maatschappelijke waarde en sociale impact;
- waarbij wij de grenzen opzoeken van wet- en regelgeving en ook kritisch zijn op onze eigen kaders en regels;
- door voortdurend scherp te zijn en durven door ontwikkelen in de structuur die wij neerzetten, ook waar het onze eigen organisatie en beleid betreft, ten behoeve van de doelen om meer mensen minder afhankelijk van een uitkering te maken, bij voorkeur door betaald werk;
- waarvoor veel uithoudingsvermogen, durf en creativiteit nodig is

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

Arnhem kent een voortdurend tekort op BUIG, ook in de door ons gehanteerde prognoses. In 2021 loopt dit in onze begroting (al rekening houdend met het vangnet) op tot 2,8 miljoen. Dit hangt in elk geval samen met het verdeelmodel. Wij tekenen jaarlijks bezwaar aan en doen een vangnetaanvraag. Om maximaal te beïnvloeden neemt Arnhem deel in de landelijke begeleidingscommissie op het verdeelmodel.

Bij het investeren in grotere groepen mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt zien wij sowieso noodzaak op andere wijze naar investeringsruimte te kijken dan de manier waarop wij dat nu vanuit het participatiebudget doen (belegd in de wijken). Daarbij past op termijn ook een meer integrale en ontschotte wijze van denken binnen het brede sociaal domein. Die stappen hebben wij nog niet gezet. Daarnaast zal de beweging om meer mensen te benaderen ook op een andere (intensievere) manier inzet van professionals vragen. De contouren hiervan zijn nog niet scherp, maar dienen zich wel aan.

In geval wij niet anticiperen op dergelijke investeringen / andere wijze van financiering is te verwachten dat de omvang van het bestand nog moeilijker te beïnvloeden is. Doorvertaald naar de stad: dan laten we kansen liggen om via werk Arnhemmers in een sterkere positie te krijgen, vraagstukken in wijken op te pakken en de aantrekkelijkheid van de stad te behouden.

Binnen de opgave zijn enkele punten te benoemen die specifiek (mogelijk) financiële consequenties hebben.

Ter informatie:
- het raadsdossier Presikhaaf Bedrijven - Scalabor
https://ris.ibabs.eu/raad-arnhem/meeting/100000784/7d32b508-5ca5-45f8-aac1-b48fc35f9c6b/scalabor/
https://ris.ibabs.eu/raad-arnhem/meeting/100000784/e65b59e2-69cc-4d57-9ae9-9e56497598a2/scalabor/

- de raadsinformatiebrief over de weg naar Doorbraak naar Werk d.d. 6 maart 2018
https://ris.ibabs.eu/raad-arnhem/list/ec16a63e-2895-4667-b26f-e1bf1063a407/932c2338-b917-4ff0-96b5-9fad-1d1427e9/b5eb0d92-dbcc-4fac-9a34-f9992e33bb53/

Opsteller en contactgegevens
Mirjam Molenaar, programmamanager Doorbraak naar werk
Mirjam.molenaar@arnhem.nl
Tel. 026-3775180

Bijlage 3
Sociale Pijler

Jeugd(zorg)

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

Sinds 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdwet. Dit omvat ondersteuning, behandeling en bescherming en reclassering voor jeugdigen tot 18 jaar. De jeugdzorg wordt regionaal ingekocht in het kader van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR)). De kosten voor de jeugdzorg stijgen in Arnhem, net als in de rest van Nederland. Verwijzingen naar jeugdwet-voorzieningen loopt in de helft van de gevallen via de sociale wijkteams. Andere verwijzers zijn huisartsen, jeugdartsen, medisch specialisten en verwijzingen via het justitieel kader. Uit de landelijke evaluatie van de jeugdwet is gebleken dat de veranderingen sinds de invoering van de Jeugdwet vooral te kenmerken zijn als transitie, de gewenste transformatie, gericht op de realisatie van de doelen van de wet, moet grotendeels nog vorm krijgen. De sociale wijkteams in Arnhem zijn een belangrijke motor voor de transformatie doordat zij bepalen welke zorg wordt ingezet. De sociale wijkteams maken een integrale beoordeling van wat nodig is in een gezin en ze werken nauw samen met partners in de wijk zoals scholen, huisartsen, algemene voorzieningen als welzijnswerk en de teams leefomgeving. De inzet van de sociale wijkteams heeft vooralsnog niet geleid tot een daling van de jeugdzorgkosten. Dit komt doordat jeugdzorg ook door huisartsen en andere paramedici wordt toegewezen en er sprake lijkt van een autonome stijging.

Een ander onderdeel van de transformatie is de beweging naar preventie; voorkomen dat inzet van specialistische zorg in een gezin nodig is. Preventie is niet alleen een belangrijke opgave voor het voorkomen van jeugdzorg, maar ook voor het voorkomen van andere (gezondheids)problemen. Chronische ziektes en welvaartziektes, waaronder overgewicht, komen steeds meer voor onder kinderen en jongeren. In Arnhem hebben relatief meer kinderen overgewicht dan in de regio Gelderland-Midden (G-M), naarmate kinderen ouder worden stijgt het percentage kinderen met overgewicht. Daarnaast sporten en bewegen kinderen steeds minder. Overgewicht neemt de komende jaren verder toe en ernstig overgewicht neemt meer toe onder mensen met een lage sociaal economische status. Met het Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG)-programma en GO! zet de gemeente Arnhem met partners in op overgewicht en obesitas onder kinderen.

	5-6 jarigen		10-11 jarigen		Klas 1/2 VO	
	Arnhem	G-M	Arnhem	G-M	Arnhem	G-M
# kinderen	1.491	7.035	1.545	8.352	1.298	6.201
Overgewicht	7.8%	7.0%	14.8%	12.2%	15.8%	14.6%
Ernstig Overgewicht	2.5%	1.8%	3.6%	2.8%	3.4%	3.1%

Om ervoor te zorgen dat kinderen gelijken kansen krijgen op een goede ontwikkeling zet de gemeente Arnhem onder andere in op passende kinderopvang, ontwikkelrecht (zie factsheet onderwijs) en doorlopende lijn tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, jeugdhulp (sociale wijkteams) en school.

Voor een goed dekkend preventief aanbod moet per wijk in samenwerking met het sociale wijkteams en teams leefomgeving de behoefte naar algemene voorzieningen inzichtelijk gemaakt worden en moet verdere ontwikkeling hierop worden ingezet.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

In de jeugdwet zijn de taken voor de gemeente op het gebied van preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen vastgelegd.

In de Wet Publieke Gezondheid (Wet PG) zijn de taken van de gemeente op het gebied van de publieke gezondheidszorg vastgelegd, waaronder de Jeugdgezondheidszorg (JGZ). JGZ is de publieke gezondheidszorg voor jeugd tussen 0 en 18 jaar. De JGZ voert voor alle kinderen preventieve screenings uit: lichamelijk, cognitief en psychosociaal.

Het Actieplan pleegzorg 2017/2018 is opgesteld door ministeries, gemeenten en brancheverenigingen en bevat acties om actuele opgaven in de pleegzorg aan te pakken: (1) Continuïteit en stabiliteit, ook na het 18e jaar, (2) Toerusten van pleegouders, (3) Werven en screenen van pleegouders, (4) De positie van pleegzorg als vorm van jeugdhulp.

De komende jaren wil de regering inzetten op:
- Het komen tot een rookvrije generatie, aanpak overgewicht en aanpak problematisch alcoholgebruik.
- Inzet op de preventie van en ondersteuning bij onbedoelde (tiener)zwangerschappen, met een landelijk aanbod voor individuele ondersteuning en keuzehulp, met landelijke financiering.
- Voorkomen van depressies en zelfdoding, met speciale aandacht voor jongeren in de schoolsetting.
- De jeugdwet wordt geëvalueerd en de ondersteuning van de transformatie van de jeugdhulp krijgt een vervolg, tijdelijk middelen (die optellen tot 54 miljoen euro) worden beschikbaar als co-financier.
- Vroegtijdige signalering en open gesprekken over vermoedens van mishandeling en geweld krijgen binnen de meldcode meer aandacht in sociale wijkteams en de jeugdgezondheidszorg. Daarnaast wordt de forensische kennis op het terrein van kindermishandeling versterkt.

Te verwachten kansen en bedreigingen op korte en middellange termijn (1-4 jaar)

Kansen voor de gemeente liggen in het organiseren van passende jeugdzorg; niet te licht, niet te zwaar, niet te vroeg, niet te laat, maar passend bij de specifieke situatie van het kind, het gezin en hun hulpvraag. Hiervoor heeft zij drie instrumenten.
1. Het preventief jeugdbeleid en (gemeentelijk gefinancierde) basisvoorzieningen dusdanig vorm te geven dat hier een optimale signalerende en preventieve werking vanuit gaat
2. De toegang naar jeugdhulp / sociaal wijkteam en de samenwerking van ketenpartners m.b.t. een gezin versterken en professionaliseren.
3. Vernieuwing aan te jagen in het specialistisch zorgaanbod vanuit de gemeentelijke opdrachtgeversrol.

De komende drie jaar is er jaarlijks 18 miljoen euro extra beschikbaar voor de transformatie van de jeugdhulp. Dat staat in het regeerakkoord van het nieuwe kabinet, Rutte III.
Het kabinet en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben overeenstemming bereikt over het oplossen van de tekorten in het sociaal domein. Gemeenten krijgen 100 miljoen euro extra van het rijk. Op 14-2 is het Interbestuurlijk Programma (IBP) getekend waardoor volgens de ondertekenaars ervan - premier Rutte, minister Ollongren (BZK) en de VNG, IPO en de Unie van Waterschappen - ‘de discussie over de door gemeenten ervaren financiële problematiek in het sociaal domein afgerond en is een streep onder het verleden gezet.’ Afgesproken is dat er een fonds wordt gevormd voor gemeenten die worden geconfronteerd met een stapeling van tekorten in het sociaal domein. In 2018 zal dat fonds 200 miljoen euro bedragen. Het kabinet stelt daarvan 100 miljoen euro beschikbaar. De andere helft komt ten laste van het gemeentefonds. Met andere woorden: dat betalen de gemeenten zelf. Voor 2019 zal worden bezien of een aanvulling van dat fonds nodig is.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

- De aanpak rond kinderen met overgewicht en obesitas werd grotendeels gefinancierd met een provinciale subsidie. Deze subsidie is m.i.v. 2018 vervallen. Voor een duurzame aanpak moet in 2018 besluitvorming plaatsvinden over hoe de inzet op overgewicht en obesitas ondergebracht wordt in regulier beleid en financiering.
- Arnhem is GIDS-gemeente en krijgt vier jaar lang extra middelen via de decentralisatieuitkering Gezond in de Stad. Deze middelen zijn bedoeld om sociaaleconomische gezondheidsverschillen aan te pakken, één van de doelen van het Nationaal Programma Preventie (NPP). In de volgende collegeperiode moet besluitvorming plaatsvinden over duurzame implementatie van het terugdringen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen.
- De prognose is dat de kosten voor Jeugdzorg in 2017 met 7% zijn toegenomen t.o.v. 2016. Exacte cijfers zijn pas te leveren na ontvangst van de productieverantwoording van aanbieders. Een eerste analyse lijkt erop te duiden dat sprake is van een autonome stijging, dat wil zeggen een groeiend beroep op en behoefte aan (duurdere) specialistische jeugdzorg. Volgens de laatste circulaire blijft de integratie-uitkering jeugd de komende jaren stabiel voor de gemeente Arnhem. Het tekort leidt op korte termijn vooralsnog niet tot problemen, doordat de gemeente Arnhem werkt met een ontschot budget op jeugd en Wmo en de gemeente een noodfonds heeft ingericht om de tekorten op te vangen.
- Vanaf 2018 wordt jeugd-ggz niet meer afgerekend op basis van DBC-systematiek, de afrekening van onderhanden werk over 2017, kan in 2018 leiden tot een eenmalig negatief financieel effect.
- Wat betreft de wachtlijsten geven aanbieders aan dat deze afnemen, maar dat op een aantal onderdelen de druk onverminderd groot blijft (echtscheidingsbemiddeling, delen van de jeugd GGZ en verblijfszorg). Deze wachtlijsten worden niet veroorzaakt door de gemeente, er worden geen budgetplafonds gehanteerd. Oorzaken voor wachttijden hebben vooral te maken met bereidheid van aanbieders om te investeren in een turbulente markt en met een toenemende krapte op de (landelijke) arbeidsmarkt van kinder- en jeugdpsychiaters. Ondanks deze krapte wordt urgente zorg direct ingezet.

Opsteller en contactgegevens

Onderdelen preventie en (jeugd)gezondheidszorg:
Marieke Zeilstra, programmamanager Welzijn, Maatschappelijke ondersteuning, Onderwijs/Educatie, Gezondheid
Marieke.zeilstra@arnhem.nl
Tel. 026-3774449
Onderdeel specialistische jeugdzorg:
Ellen Krabbenborg, programmamanager Zorg dichterbij
Ellen.Krabbenborg@arnhem.nl
Tel. 026 3774628

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

Arnhem zal de komende jaren sterk vergrijzen. Met het toenemende aantal ouderen stijgt ook de vraag naar zorg en ondersteuning; niet alleen van professionals maar ook van mantelzorgers en vrijwilligers. Met een groeiende vraag en het tekort aan zorgprofessionals neemt de druk op mantelzorgers en vrijwilligers mogelijk toe Deze mantelzorgers en vrijwilligers zijn ook in de toekomst hard nodig! Daarnaast is inzet van vrijwilligers nodig om ondersteuning te bieden aan de Arnhemmers die het in sociaaleconomisch opzicht (armoede, laaggeletterdheid, statushouders, enz.) minder goed hebben. In Arnhem zijn ongeveer 40.000 vrijwilligers. Vrijwilligersorganisaties hebben te maken met verloop onder vrijwilligers en minder vrijwilligers die zich voor een lange termijn willen/kunnen binden. Extra inspanningen zijn nodig om voldoende vrijwilligers te vinden en te behouden.

Om gezondheidsproblemen en chronische ziekten, zoals diabetes, hart- en vaatziekten en depressie, te voorkomen is de beweegrichtlijn dat volwassenen wekelijks ten minste twee en een half uur matig intensief moeten bewegen. Maar iets meer dan de helft van de volwassen Arnhemmers voldoet hieraan.

De vergrijzing zorgt voor een vraag naar andersoortige woningen. Er zal een grotere behoefte zijn aan levensloopbestendige woningen en alternatieve woonvormen zodat ouderen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Hierover moeten met woningbouwverenigingen afspraken worden gemaakt. Naast de ouderen zijn er diverse andere groepen die een beroep doen op de toch al beperkte woningvoorraad in Arnhem zoals de GGZ doelgroep en de maatschappelijke opvang, de statushouders, de inwoners met een beperking en de vrouwen die doorstromen vanuit de vrouwenopvang. Voor al deze groepen heeft de gemeente een taak om ze te helpen bij het vinden van een passende woning.

Vanuit de Wmo hebben gemeenten de taak om mensen met een psychische of sociale kwetsbaarheid een Beschermd Thuis te bieden. Daarbij vindt momenteel een transformatie plaats van Beschermd Wonen (in een instelling) naar een Beschermd Thuis' (in de wijk). Daar waar mogelijk wonen kwetsbare Arnhemmers in de toekomst zelfstandig in de wijk met passende zorg, begeleiding en (vrijwilligers)werk op maat.

De gemeente Arnhem en de drie grootste woningcorporaties in Arnhem, Volkshuisvesting, Portaal en Vivare, hebben per 1 juli 2017 afspraken gemaakt over de toewijzing van woningen aan kwetsbare groepen. De gemeente en de corporaties zijn tot een samenwerkingsovereenkomst gekomen om 120 woningen op jaarbasis beschikbaar te stellen voor de uitstroom van cliënten uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en instellingen voor jeugdzorg. De afspraken zijn specifiek voor inwoners die onnodig lang in een zorgsetting verblijven omdat zij geen woning kunnen vinden. Met de overeenkomst wordt de door- en uitstroom in de zorg bevorderd.

Steeds meer mensen maken gebruik van de openbare ruimte om te bewegen en Arnhem heeft te maken met een grote uitstroom van jongeren vanaf 12 jaar bij sportverenigingen. Uit onderzoek blijkt dat deze jongeren wel willen blijven sporten, maar dat het huidige aanbod via verenigingen niet goed aansluit op de behoefte. De situatie voor voetbal en tennis in Arnhem is zorgelijk. We zetten in op ondersteuning maar er is overcapaciteit. Voor de binnensport is er ondercapaciteit en zijn gebouwen verouderd. Derhalve is er enerzijds ruimte voor herschikking en herbestemming, anderzijds liggen investeringen voor binnensport en de openbare ruimte voor de hand.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

Beschermd Thuis

Momenteel is Arnhem nog centrumgemeente Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang voor de regio Centraal Gelderland. Vanaf 2022 zullen (naar verwachting) de middelen voor Beschermd Wonen worden verdeeld over alle (regio)gemeenten. Op dit moment wordt gewerkt aan een landelijk verdeelmodel. De datum voor de invoering van dit model hangt samen met de aanpassing van de Wet langdurige zorg (Wlz). Het is nog niet duidelijk wanneer dit precies zal gebeuren maar de verwachting is dat dit niet voor 2022 zal zijn.

De omslag naar een beschermd thuis lokaal vraagt om een goede zorgstructuur en expertise in de wijken, en intensieve samenwerking tussen woningcorporaties, zorgaanbieders en (verschillende afdelingen van de) gemeente. Dit is mogelijk maar kost tijd.

Een ander landelijk thema is de betere samenhang van begeleiding en ondersteuning vanuit het gemeentelijk domein en de begeleiding en behandeling uit andere domeinen, met name de Zorgverzekeringswet, Wet langdurige zorg, Jeugdwet en de Wet forensische zorg.

Wlz open voor grondslag GGZ

Het Zorginstituut Nederland adviseert toegang tot de Wlz te bieden aan de mensen met een psychische stoornis, die vanwege een combinatie van een psychische stoornis en andere aandoeningen, beperkingen of handicaps, blijven behoefte hebben aan permanent toezicht en/of 24 uur zorg nabij. Hiertoe volstaat het toevoegen van de grondslag psychiatrische stoornis aan artikel 3.2.1 van de Wlz. Deze groep inwoners ontvangt nu veelal hun zorg binnen de Wmo Beschermd Wonen. Dit wetsvoorstel (verwacht najaar 2018) brengt onzekerheden met zich mee.

- Welk deel van de populatie zal van de Wmo naar de Wlz gaan (en omgekeerd)
- Hoe groot zal de financiële uitname van Wmo-middelen zijn
- Welke gevolgen heeft dit voor de ambulantiseringsbeweging

Preventie

- Wet Publieke Gezondheid (Wpg). Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering waarbij het voornamelijk gaat om (1) collectieve preventie, die gericht is op de gehele bevolking (universele preventie) en (2) preventie die gericht is op specifieke (risico)groepen (selectieve preventie). De uitvoering is belegd bij VGGM.
- In het Nationaal Preventieakoord ligt de focus bij drie thema's: roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik.

Afspraken uit het regeerakkoord

De komende jaren wil de regering inzetten op:

- afspraken met gemeenten over ondersteuning van mantelzorgers, zoals respijtzorg en dagopvang, goede communicatie over het aanbod en de gebruikelijke hulp.
- Met een coalitie van gemeenten en maatschappelijke organisaties komen we tot een uitwisseling van effectieve lokale aanpakken van eenzaamheid.
- Het manifest "Waardig ouder worden" is opgenomen in het regeerakkoord. Hiervoor is deze kabinetsperiode 180 miljoen euro beschikbaar, daarna 30 miljoen euro per jaar.

Te verwachten kansen en bedreigingen op korte en middellange termijn (1-4 jaar)

Er liggen veel kansen om gezondheid te bevorderen door het stimuleren van een gezonde fysieke leefomgeving. Met de nieuwe omgevingsvisie zal publieke gezondheid integraal onderdeel uitmaken van het nieuwe omgevingsbeleid, bijv. meer groen en water in de leefomgeving, meer beweeg-vriendelijke en groene schoolpleinen, rookvrije sport- en speelplekken, aanpassingen in infrastructuur.

De transformatie van Beschermd Wonen naar een Beschermd Thuis in de wijk wordt bemoeilijkt door twee factoren:

- Er is onvoldoende geschikte en betaalbare woonruimte aan de onderkant van de woningmarkt zodat inwoners vanuit beschermd wonen onvoldoende doorstromen naar een zelfstandig thuis.
- De huidige aanbieders van beschermd wonen hebben vaak vastgoed in eigendom. De transformatie naar een beschermd thuis heeft daardoor invloed op hun bedrijfsvoering. Over het tempo van de transformatie en de verwachtingen naar zorgaanbieders moeten daarom zorgvuldige afspraken worden gemaakt.

Per 1 mei 2018 worden voor beschermd wonen nieuwe producten ingekocht, die aansluiten bij de beweging naar intensieve ambulante begeleiding thuis en het scheiden van wonen en zorg. De ambulante infrastructuur voor de GGZ-doelgroep (inloop, activering, terugvalmogelijkheden, afspraken met zorgverzekeraar over wijk-GGZ) zal de komende jaren verder ontwikkeld moeten worden om een succesvol beschermd thuis mogelijk te maken.

Op het gebied van sport is te zien dat open clubs en sporten in de openbare ruimte, zoals urban sports in de behoefte kunnen voorzien. Zowel voor spelen als bewegen door ouderen is de openbare ruimte zeer geschikt. De openbare ruimte in Arnhem biedt veel kansen om deze uitdagender te maken voor sport en bewegen.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

De overgang van een historisch kostenmodel (Arnhem is een gemeente met veel Beschermd wonen voorzieningen) naar een objectief verdeelmodel zal voor Arnhem een verlaging van het budget betekenen. De financiële impact hiervan is nog niet te bepalen. In het risicoprofiel van de gemeente
is hiervoor nu een bedrag van €2 mln. opgenomen. Daarnaast zorgen ook ambulantiseringsopgaven in andere domeinen (Wlz en Zfw) voor een verhoogde instroom binnen de Wmo. De transformatie naar een beschermd thuis zal dus meer gestimuleerd moeten worden dan in de huidige situatie (momenteel zien we geen afname van het totaal aantal plekken in beschermd wonen).

Voor een goede uitvoering van vormen van beschermd wonen en maatschappelijke opvang is goede samenwerking tussen regiogemeenten van groot belang. Als ultimum remedium (als regiogemeenten niet tot samenwerkingsafspraken komen) ligt nu een wetsvoorstel voor, ter wijziging van de Wmo 2015 en de Jeugdwet, waarbij in het uiterste geval over de regionale samenwerking bij algemene maatregel van bestuur (AMVB) regels worden gesteld.

Op 1 januari 2015 gold voor een aantal doelgroepen een overgangsrecht voor ggz-behandeling en verblijf (GGZ-B), de zogenaamde GGZ-B coulance groep. Dit overgangsrecht liep af op 1 januari 2018. De extra kosten voor deze GGZ-B coulance groep zullen structureel lager uitvallen dan in de MJPB zijn opgenomen (van € 3.0 miljoen naar € € 2.1 miljoen) doordat de cliëntengroep kleiner is dan eerst werd aangenomen.

De persoonsgebonden budgetten zijn vanaf 2015 sterk gedaald, deze daling deed zich vooral voor bij het Beschermd Wonen. Daarbij zijn veel persoonsgebonden budgetten omgezet naar Zorg In Natura (ZIN-zorg).
In 2017 deed zich ten opzichte van 2016 een daling voor van 49% (rapportage SVB). Voor 2018 wordt nog een beperkte daling (13%) verwacht waarna de realisatie tijdens de MJPB op het kostenniveau 2018 zal blijven. De kosten voor de Zorg in Natura zullen hoger uitvallen door de indexering van de tarieven 2018 met 2.68% (MJPB: 1.39%).

Opsteller en contactgegevens

Ellen Krabbenborg, programmamanager Zorg dichterbij
Ellen.Krabbenborg@arnhem.nl
Tel. 026 3774628
Marieke Zeilstra, programmamanager Welzijn, Maatschappelijke ondersteuning, Onderwijs/Educatie, Gezondheid
Marieke.zeilstra@arnhem.nl
Tel. 026-3774449

Armoede en Schulden

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

In Nederland leeft 1 op de 9 kinderen in armoede. Kinderen die opgroeien in armoede en waarvan de ouders schulden hebben, hebben meer kans om later zelf ook schulden te krijgen.[4] Daarnaast heeft een op de vijf huishoudens risicovolle of problematische schulden of zit in een schulddienstverlenings-traject en nemen de kosten voor beschermingsbewind nog steeds toe.
Deze landelijke situatie is in Arnhem niet anders. Wij hebben de dubieuze eer om in de top 5 van alle gemeenten te staan met betrekking tot het hoge percentage huishoudens met een (langdurig) laag inkomen.[5] Daarnaast leven in Arnhem 156.000 inwoners waarvan 30.000 jeugdigen (0-17 jaar). Hiervan worden 4.500 tot 5.500 jeugdigen geconfronteerd met de gevolgen van armoede. Arnhem heeft daarom een aanpak voor bestrijding van schuldenproblematiek en kinderarmoede ontwikkeld.

Aanpak armoede- en schuldenproblematiek

Hier wordt de beweging gemaakt van curatie (oplossen van schuldenproblematiek) naar preventie en vroegsignalering. Er lopen diverse projecten:

- De Vroeg Eropaf-aanpak: via een convenant tussen een groot aantal crediteuren van vaste lasten (waaronder de gemeente zelf) worden in een vroeg stadium betalingsachterstanden gesignaleerd waarna aan deze inwoners ondersteuning wordt geboden bij het oplossen van de schulden. Na een succesvolle start met een pilot in 3 wijken, is in de loop van 2017 besloten tot een uitrol van de Vroeg Eropaf-aanpak over de hele stad.
- Wijkcoaches signaleren tijdens keukentafelgesprekken in een eerder stadium of er schulden zijn zodat schulddienstverlening op maat kan worden geboden. Een voorbeeld hiervan is Budgetondersteuning Op Maat (BooM) met het doel de onnodige instroom in beschermingsbewind te voorkomen.
- Samen met diverse partners in de stad (o.m. Dullertsstichting, Rijnstad, Sociale Wijkteams, Delta Lloyd Foundation) wordt actief ingezet op preventie en wordt met ervaringsdeskundigen een werkwijze ontwikkeld om jongeren beter te informeren én bereiken en ondersteunen bij voorkomen en oplossen van financiële problemen. Daarnaast gaat de inzet vooral uit naar communicatie/ taboe doorbreken en goede vindbaarheid van het aanbod in Arnhem.

---

[4] https://www.dekinderombudsman.nl/84/dossiers/armoede/
[5] https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/03/langdurige-armoede-verder-toegenomen-in-2016

- In de vergadering van 6 november 2017 heeft de gemeenteraad het amendement 'Revolverend fonds voor jongvolwassenen met schulden' aangenomen. Dit fonds heeft tot doel schulden van jongvolwassenen te saneren om zo (toekomst)perspectief te scheppen voor deze doelgroep. In 2018 wordt een pilot gestart waarin met verschillende uitvoeringsorganisaties (met name de Sociale Wijkteams) concrete casussen worden besproken en voorzien van een oplossing. Ervaringen uit de pilot moeten leiden tot een (uitvoerings)regeling.
- In 2017 stelde het college structureel een budget van €1,1 miljoen beschikbaar voor een duurzame aanpak van kinderarmoede leidend tot meer toekomstperspectief en financiële zelfredzaamheid. Dit heeft geleid tot een gezamenlijk (Teams Leefomgeving, Sociale Wijkteams, diverse partners in de stad) plan: 'Kansrijk opgroeien in Arnhem', dat eind 2017 aan de gemeenteraad is gepresenteerd. De komende jaren wordt hier uitvoering aan gegeven. Hierbij wordt met name ingezet op het voorkomen van structurele armoede en het ondersteunen van (jonge) gezinnen richting maatschappelijke en economische zelfredzaamheid.
- Eind november 2017 ontving de gemeente Arnhem een gift van de Dullertsstichting van 1 miljoen euro voor duurzame projecten voor jongeren van 17-27 jaar die te maken hebben met schulden en/of armoede. Op dit moment wordt door een projectteam o.l.v. een projectleider hard gewerkt aan plannen voor de besteding van deze gift.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

- Uitvoering van de schulddienstverlening is geregeld in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs), Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) en de Wet wijziging curatele, beschermingsbewind en mentorschap.
- In januari 2018 presenteerde de Nationale Ombudsman het rapport Een open deur? Hierin werden enkele belangrijke aanbevelingen gedaan om de toegang tot de schulddienstverlening voor inwoners zo eenvoudig mogelijk te maken en geen uitsluitingsgronden te hanteren. Arnhem voldoet aan de belangrijkste aanbevelingen van de Nationale Ombudsman.
- In het regeerakkoord staat het volgende vermeld: "Gemeenten krijgen een adviesrecht in de gerechtelijke procedure rondom schuldenbewind." De eerste gesprekken met beide betrokken ministeries, rechtbanken/raad voor de rechtsspraak, brancheverenigingen bewindvoerders en gemeenten zijn gestart. De meeste partijen zien meerwaarde in adviesrecht voor de gemeente. Tevens wordt geconstateerd dat de huidige financieringswijze via de bijzondere bijstand niet gewenst en effectief is. Vanuit Arnhem zijn we hierop nauw aangesloten.

Te verwachten kansen en bedreigingen korte- en middellange termijn (1-4 jaar)

Armoede en schulden hebben aandacht van de landelijke politiek. Zo is voor het eerst een paragraaf opgenomen in het regeerakkoord over het terugdringen van armoede en schulden. Mogelijk ontstaan daardoor meer mogelijkheden om iets aan de problematiek te doen.

De aanpak kinderarmoede gaat uit van gezinsgericht maatwerk. De teams leefomgeving en sociale wijkteams omarmen deze aanpak, maar enkele andere partners hechten aan de oude werkwijze, waarbij zij veel autonomie hadden. We zetten extra in op hun betrokkenheid en draagvlak in het belang van het perspectief van de kinderen.

Voorwaarden waarop invoering diftar moet worden ingevoerd

Uiterste termijn van informeren van de raad over de uitwerking van de diftar-voorwaarden

Op 25 september 2017 heeft de raad ingestemd met het invoeren van diftar per 1 januari 2019.
In dit besluit heeft de raad het college een aantal voorwaarden meegegeven die nader uitgewerkt moeten worden. De manier waarop deze voorwaarden worden uitgewerkt moet uiterlijk 1 juli 2018 definitief worden vastgesteld om diftar per 1 januari 2019 in te kunnen voeren.

Invulling van de voorwaarde dat minima er niet op achteruit mogen gaan ten opzichte van het huidige systeem vraagt om keuzes

Een belangrijke voorwaarde betreft de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing voor minima.

Tekst (op grond van een amendement op het collegevoorstel) in het raadsbesluit van 25 september 2017 onder 2e:

Uitgangspunt is dat minima er niet op achteruit gaan ten opzichte van het huidige systeem van kwijtschelding. Het college werkt daarvoor scenario's uit, waarbij afval scheiden ook voor minima lonend is. De gemeenteraad wordt hier voor de presentatie van de MJPB 2019-2022 over geïnformeerd.'

Tot op heden wordt de afvalstoffenheffing voor minima volledig kwijtgescholden
Het raadsbesluit over de invoering van diftar per 1-1-2019 bevat het uitgangspunt dat minima er niet op achteruit gaan ten opzichte van het huidige systeem van kwijtschelding. Dit zou betekenen dat minima ook bij diftar (na kwijtschelding) geen afvalstoffenheffing betalen. Volledige kwijtschelding past niet bij het principe 'de vervuiler betaalt', wat bij de invoering van diftar wordt beoogd. Het raadsbesluit geeft aan dat afval scheiden ook voor minima lonend moet zijn.

Er zit onvoldoende ruimte binnen de begroting voor volledige kwijtschelding
Om inkomsten en uitgaven van de armoedeagenda weer in balans te brengen werd in de MJPB 2018-2021 het budget voor de kwijtschelding afvalstoffenheffing verminderd van € 1,6 miljoen (2018) naar € 0,86 miljoen (2019). Binnen dit financiële kader kan de afvalstoffenheffing voor minima vanaf 2019 niet meer volledig, maar slechts gedeeltelijk worden kwijtgescholden.

Er zal dan ook een afweging moeten worden gemaakt tussen de mate waarin kwijtschelding zal plaatsvinden, en de ruimte die hiervoor in de begroting wordt vrijgemaakt.:

- Volledige kwijtschelding. Dit betekent:

--> bij een redelijke mate van afvalscheiding betalen minima (na kwijtschelding) geen afvalstoffenheffing
--> instemmen met een verhoging van het kwijtscheldingsbudget
--> de kosten hiervan op te nemen in het tarief voor de afvalstoffenheffing
(NB: opnemen in het tarief zal leiden tot een hogere heffing voor een gemiddeld huishoudenten opzichte van het tarief 2018, wat het draagvlak voor de invoering van diftar zal verminderen) óf
--> voor de kosten hiervan elders in de begroting ruimte vrij te maken door vast te stellen welk aantal aangeboden zakken restafval per huishouden redelijk wordt geacht, kan de omvang van het kwijtscheldingsbedrag worden bepaald. Bij een hoger aantal zakken wordt dan geen kwijtschelding op het zakkentarief meer verleend. Dit levert dan ook voor de minima een prkkel op om de hoeveelheid restafval te beperken.

- Gedeeltelijke kwijtschelding. Dit betekent:

--> geen verruiming van het kwijtscheldingsbudget
--> minima gaan een afvalstoffenheffing betalen (en dus erop achteruit). Naar verwachting zal het vastrecht voor minima dan uitkomen op ongeveer €30 per huishouden per jaar en een kwijtschelding op het zakkentarief voor de eerste aangeboden 12 zakken restafval.

Om diftar per 1 januari 2019 in te kunnen voeren zal nog voor de zomer duidelijk moeten zijn welke maatregelen ten aanzien van de minima kunnen rekenen op voldoende draagvlak bij College en Raad.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

- In Arnhem (evenals in de rest van Nederland) blijft het aantal mensen dat door de rechtbank onder beschermingsbewind wordt geplaatst toenemen, dit ondanks de inzet van Budgetondersteuning op Maat (BooM). Het financieel tekort groeit naar verwachting de komende jaren door naar €€1,8 miljoen. In deze verwachting is rekening gehouden met een stabilisatie van de instroom zodat er een risico bestaat dat het tekort alsnog verder oploopt.
  Het hierboven genoemde financiële tekort is opgelost in de MJPB 2018-2021. Het risico dat resteert, is dat voorgestelde bezuinigingen niet worden gerealiseerd en/ of dat de kosten bijzondere bijstand i.v.m. beschermingsbewind nog harder zullen stijgen dan is geprognosticeerd. Hierbij is de in ontwikkeling zijnde monitoring van groot belang.
- Aanpak van armoede en schulden staat volop in de aandacht, dit is ook nodig gezien de grote gevolgen die het leven en opgroeien in armoede en met schulden met zich meebrengen voor de langere termijn. We hebben enkele belangrijke wijzigingen doorgevoerd, waarvan we veel verwachten en die zich moeten bewijzen. De aanpak verkeert nog in een pril stadium en is in deze fase kwetsbaar. Doen wat nodig is, moet altijd voorop (kunnen) staan.

Opsteller en contactgegevens

Ellen Krabbenborg, programmamanager Zorg dichterbij
Ellen.Krabbenborg@arnhem.nl
Tel. 026 3774628

Inclusief Arnhem

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en regio

Op 6 februari is in een raadsinformatiebrief aangegeven hoe de gemeente Arnhem op weg is naar een programma Inclusie. Vanuit de visie dat eenieder op een gelijkwaardige wijze en in vrijheid moet kunnen deelnemen aan de samenleving in de meest brede zin van het woord zijn als belangrijkste doelen geformuleerd:

1 a. het ontwikkelen van een "Arnhemse norm voor toegankelijkheid"
1 b. het realiseren van communicatie op het gemiddeld niveau van B1
2. a. verminderen van de relatieve achterstand van mensen met een migratieachtergrond op participatie door middel van (betaald) werk
2 b. toename van de beheersing van de Nederlandse taal
2 c. verbeteren van de toegang tot de (sociale) voorzieningen voor mensen met een migratieachtergrond
3. geen beperking voor mensen om deel te nemen ongeacht hun seksuele voorkeur
4. actief discriminatie en/of uitsluiting van Arnhemmers bestrijden
5. de eigen gemeentelijke organisatie moet diverser worden op het gebied van culturele achtergrond, seksuele voorkeur en/of mensen met fysieke en/of psychische beperkingen
6. integratie van statushouders op het gebied van taal en werk van meet af aan
7. meer inclusiviteit in arbeid en onderwijs in de ontwikkeling van de vitale economie Arnhem-Nijmegen en Circulair Arnhem

Daarnaast heeft de gemeente Arnhem op 11 januari 2018 het Charter Diversiteit getekend.

Bovenstaande doelen zijn alleen te realiseren als deze integraal onderdeel vormen van de programma's en de dienstverlening van de gemeente Arnhem. Tegelijk vraagt Inclusief Arnhem voor een belangrijk deel inzet van inwoners, instellingen, vrijwilligersorganisaties en bedrijven. Door zich steeds de vraag te stellen of zij in hun organisatie en werkwijze voldoende inspanningen plegen om mensen die niet automatisch meedoen te betrekken. Inclusief werken betekent toetsen hoe toegankelijk de organisatie is op het gebied van communicatie, aanpak, werkcultuur of samenstelling van personeel of vrijwilligers.

Relevante (ontwikkelingen in) wet en regelgeving

Ofschoon er geen wettelijke verplichtingen zijn voor gemeente om een Inclusiebeleid te voeren tekent zich in de praktijk af dat er steeds meer gemeenten op dit gebied actief worden. Voor het draagvlak van de politieke besluitvorming en de uitvoering van gemeentelijk beleid is het cruciaal dat er een breed draagvlak is in de samenleving met name ook voor die mensen die verder af staan van de (lokale) overheid.

Te verwachten kansen en bedreigingen korte- en middellange termijn (1-4 jaar)

In de gesprekken die in de stad zijn georganiseerd in het kader van de ontwikkeling van een Inclusie-agenda is duidelijk geworden dat er veel meer effectiviteit in de uitvoering van beleid bereikt kan worden als in de wijken nieuwe verbindingen worden gelegd tussen een grote diversiteit aan inwoners en maatschappelijke organisaties en bedrijven. Hierdoor worden mensen bereikt en geactiveerd die anders niet zouden deelnemen aan de samenleving. Inclusief werken betekent daarom ook effectiever werken doordat men vanuit het perspectief van de inwoners in wijken gaat toetsen of bestaande aanpakken, voorzieningen etc. voldoende aansluiten bij de vragen en behoeften van inwoners. Inclusief werken gaat niet over doelgroepen en achterstanden maar gaat over verbindingen en participatie van alle inwoners. Steeds opnieuw blijkt dat er een grote bereidheid is bij mensen om zich in te zetten voor elkaar. De grootste bedreiging is dan ook dat wanneer er niet veel inclusiever gewerkt gaat worden mensen zich afwenden en soms letterlijk afgehaakt zijn als het gaat om een bijdrage te leveren aan de samenleving. In tijden van individualisering en informatisering dreigt uitsluiting en sociaal isolement waarbij de diversiteit in leefstijl, culturele achtergrond, seksuele voorkeur en/of fysieke of psychische beperkingen mensen steeds meer van elkaar verwijderd. Inclusief Arnhem moet op de middellange termijn een bijdrage leveren aan meer sociale verbondenheid tussen Arnhemmers.

<u>Aandachtspunten</u>

- We staan pas aan het begin van Inclusief Arnhem waarbij op vele terreinen nog meer bewustzijn moet ontstaan van nut en noodzaak.
- van dit veranderingsproces in stad en wijken vraagt om een intensieve en permanente communicatiestrategie gericht op verbinding tussen de Arnhemmers en het wegnemen van belemmeringen in het fysieke domein, op het gebied van taal en informatie en aanpak van vooroordelen en discriminatie.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

- de belangrijkste inzet voor Inclusief Arnhem in capaciteit en middelen zal uit de bestaande programma's en de bestaande organisaties, instellingen en bedrijven moeten komen maar tegelijk vraagt dit een actief stimuleringsbeleid waarin initiatieven on de wijken en de stad tot ontwikkeling kunnen komen en waarbij er een jaarlijkse stedelijke bijeenkomst wordt georganiseerd om de Inclusie-agenda steeds weer een stap verder te helpen. De diverse platforms vragen om een voortrekkersrol van de gemeente die mensen en organisaties bij elkaar brengt.
- Er is geen gemeentelijk budget om deze rol van aanjager en stimulator van Inclusief Arnhem te vervullen waarbij een jaarlijks budget van € 100.000,- een minimum is om effectief te werken aan de Inclusie-agenda. Daarnaast zal ook ambtelijke capaciteit vrij moeten worden gemaakt om hieraan inhoud te geven.

Opsteller en contactgegevens

Ron van der Linden, programmamanager
Ron.van.der.linden@arnhem.nl
Tel. 026 3773902

Asiel en Integratie

Huisvesting Statushouders

De gemeente Arnhem heeft in de jaren 2015-2016 jaren in de periode van sterke groei van het aantal asielzoekers (onder meer uit Syrië) veel mensen opgevangen in Arnhem die later ook een erkende status kregen. Deze mensen hebben zich veelal in Arnhem gevestigd. De statushouders hebben in veel gevallen gezinshereniging aangevraagd waardoor in 2017 en 2018 de taakstelling van het Rijk overschreden wordt. Er worden door COA dan ook geen 'nieuwe' asielzoekers met status meer aan Arnhem gekoppeld maar bestaat de instroom uit na-reizigers voor gezinshereniging. De taakstelling van 117 in het 1e half jaar 2018 is in februari al ingevuld met 258 en zal waarschijnlijk in 2018 nog verder oplopen, afhankelijk van het aantal (toegekende) aanvragen voor gezinshereniging en het tijdstip waarop de na-reizigers daadwerkelijk in Arnhem arriveren.
Ook minderjarige asielzoekers (AMV-ers) hebben de afgelopen jaren gezinshereniging aangevraagd.

Aanpak

Er is voor nieuwkomers uit 2016 en 2017 een kernteam gevormd dat mede met inzet van rijksmiddelen een goede begeleiding en integratie van de statushouders uit deze jaren heeft gerealiseerd. Het Kernteam heeft niet de opdracht om ook de mensen uit 2013, 2014 en 2015 te screenen en in een traject op te nemen. De statushouders uit deze voorafgaande jaren moesten conform het wettelijk kader op eigen kracht en gelegenheid inburgeren maar nu kan vastgesteld worden dat een aanzienlijk deel het diploma niet behaald heeft,) en niet voldoende Nederlands spreken om zelfstandig aan het werk te gaan of een reguliere opleiding kunnen volgen. De nieuwkomers in 2018, vooral bestaande uit nareizigers, worden ook niet meegenomen waarbij overigens in enkele gevallen de partner (uit de jaren 2016 en 2017) wel al in beeld is bij het kernteam.

Wijziging in gezinssamenstelling

Omdat sinds 2017 in de gemeente Arnhem alleen nog nareizigers geplaatst worden is de doelgroep nieuwkomers gewijzigd van alleenstaande mannen/vrouwen naar gezinnen. Een gezin kan bestaan uit ouders, kinderen en/of grootouders. Dit betekent dat de vraag gaat toenemen naar voorzieningen binnen het sociaal domein door mensen met een migratieachtergrond op het gebied van. Welzijn (ouderen, vrouwen), Gezondheid(VGGM, Jeugdzorg), onderwijs (taalklassen, ISK, ROC).

Van interventie naar borging

De vraag naar ondersteuning en begeleiding van nieuwkomers in 2016 en 2017 zal verschuiven naar ondersteuning en begeleiding van gezinnen (dus inclusief nareizigers) en de statushouders die niet op eigen kracht voldoende zijn ingeburgerd om perspectief te hebben op het verwerven van een baan. Er komen hierdoor veel vragen terecht bij de sociale wijkteams en werkcoaches van W&I. Een belangrijke vraag die de komende tijd beantwoord moet worden is hoe kunnen we vanuit het Inclusiebeleid, met inzet van de bestaande instrumenten effectief zijn voor deze doelgroep met migratie-achtergrond of hebben we daar een specifieke aanpak voor nodig? Hoe krijgen/houden we de mensen in beeld die in 2013,2014 en 2015 zijn gearriveerd? De borging van de integratie van statushouders in de bestaande voorzieningen is van groot belang om te voorkomen dat mensen zeer langdurig aangewezen zijn op een uitkering en preventief wordt ingezet op de specifieke sociale en medische problematiek. Dat vraagt bij de wijkteams en werkcoaches meer kennis over effectief handelen bij integratie en het betrekken van de inwoners bij dit vraagstuk. Naast de opgebouwde expertise vanuit het Kernteam is ook de vraag relevant of de gemeente op dit vraagstuk niet veel meer zelf de regie moet nemen of dat volstaan, kan worden met het huidige aanbod.

Relevante ontwikkelingen

In het kader van het Inter Bestuurlijk Programma is vastgesteld:

- *De integratie van vluchtelingen die mogen blijven, begint op een zo vroeg mogelijk moment waarbij gemeenten meer regie krijgen. We maken het mogelijk dat zij snel starten met het leren van de Nederlandse taal en zorgen voor doorlopende begeleiding van vluchtelingen tussen opvang en het landen in gemeenten. Verhuisbewegingen worden tot een minimum beperkt.*
- *Van nieuwkomers in de Nederlandse samenleving wordt verwacht dat zij zo snel mogelijk zelfstandig kunnen participeren in de Nederlandse samenleving, liefst via betaald werk. Om dit proces effectiever en efficiënter te laten verlopen krijgen gemeenten meer regie op inburgering.*

Hoe dit uitgewerkt wordt en/of dit programma van middelen wordt voorzien is nog niet duidelijk.

Langere termijn: De ontwikkelingen op wereldniveau zijn niet voorspelbaar en zal grote schommelingen laten zien die nauw gevolgd dienen te worden. Wat gebeurd er in de Afrikaanse landen? Gaan Syriërs weer terug naar het land van herkomst? Hoe reageert de Tweede kamer op deze ontwikkelingen en hoe wordt hier op Europees niveau op ingespeeld. Wat betekent dat op termijn voor de gehuisveste statushouder die in principe voor slechts 5 jaar een verblijfsvisum heeft. Vragen die in de komende bestuursperiode effect zullen hebben op het lokale beleid.

Opsteller en contactgegevens

Ron van der Linden, programmamanager
Ron.van.der.linden@arnhem.nl
Tel. 026 3773902

Wet Maatschappelijke Ontwikkeling

Stand van zaken

Arnhem zal de komende jaren sterk vergrijzen. Met het toenemende aantal ouderen stijgt ook de vraag naar zorg en ondersteuning zodat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Daarbij wordt een groeiende inzet verwacht van de verschillende voorzieningen die nodig zijn om zelfstandig te kunnen blijven wonen (hulp bij huishouden, begeleiding, dagbesteding en hulpmiddelen voor vervoer/verplaatsen). Ook zullen er als gevolg van de vergrijzing andere eisen worden gesteld aan woningen en de woonomgeving zoals levensloopbestendige woningen.
Voor huishoudelijke hulp is een nieuw product ''combi-ondersteuning'' aanbesteed; een combinatie van huishoudelijke hulp en individuele begeleiding. Daarnaast wordt momenteel Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT) aanbesteed; een algemene voorziening waardoor huishoudelijke hulp wordt geboden aan ouderen, mantelzorgers en inwoners die wegens ziekte tijdelijk hulp nodig hebben. Beide producten hebben transformatie van zorg tot doel.
Ook wordt in samenwerking met wijkteams leefomgeving en sociale wijkteams gewerkt aan transformatie; dit door laagdrempelige dagactiviteiten in de wijk te organiseren (algemene voorzieningen), aansluitend op het bestaande aanbod. In Rijkerswoerd is in oktober 2017 een eerste pilot gestart. Daarnaast loopt een verkennende marktconsultatie, zowel voor individuele - als voor groepsbegeleiding, waarbij wordt ingezet op innovatie.
Ook door inzet van Activerend Werk vindt innovatie plaats; door dit nieuwe product worden inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt in staat gesteld om te participeren in de samenleving. In 2016 is gestart met activerend werk en sindsdien is een flinke verschuiving opgetreden van (arbeidsmatige) dagbesteding naar activerend werk. In de periode van januari t/m juli 2017 hebben 334 inwoners een voorziening gekregen voor Activerend Werk en schrijven steeds meer organisaties en ondernemers zich in voor activerend werk.
Het maatwerkvervoer is regionaal aanbesteed (met de regio's Arnhem en Nijmegen) en wordt uitgevoerd door de BVO-DRAN sinds september 2016. In april 2017 is het budget voor maatwerkvervoer ondergebracht bij het totaal budget voor het sociaal domein. Maatwerkvervoer bestaat uit doelgroepenvervoer, leerlingenvervoer en instellingsgebonden vervoer (ook wel dagbestedingsvervoer genoemd). Na enige startproblemen blijkt uit onafhankelijk onderzoek dat Avan in december 2017 een ruime voldoende krijgt van de reizigers (7,3).

Ontwikkelingen in periode 2018 - 2022

In het regeerakkoord heeft het Rijk aangegeven voornemens te zijn de Eigen bijdrage systematiek m.i.v. 2019 aan te passen naar een abonnementstarief van € 17,50 per 4 weken. Dit betekent lagere inkomsten voor gemeenten die, waarschijnlijk, maar deels door het Rijk gecompenseerd zullen worden. Het ontwerpbesluit is voor advies aan de Raad van State gezonden.
Voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), die burgers zo goed mogelijk in staat stelt om deel te nemen aan de samenleving, wordt in het kabinet Rutte III 145 miljoen euro extra uitgetrokken. Dit geld wordt met name gebruik voor het verlagen van administratieve lasten waardoor naar verwachting de kwaliteit omhoog kan.

Te verwachten kansen en bedreigingen op korte en middellange termijn (1-4 jaar)

Activerend Werk zal als alternatief voor dagbesteding binnen de pakketten Beschermd Wonen (ter ondersteuning van de transformatie binnen Beschermd Wonen) en voor inwoners uit de doelgroep van de maatschappelijke opvang ingezet worden, als dat passend is. Hierdoor zal een steeds grotere doelgroep participeren in de maatschappij. Er zal een groter aanbod nodig zijn van passende en betaalbare woningen, levensloopbestendige woningen en andere alternatieve woonvormen voor de Wmo doelgroep (zie ook het thema welzijn en zorg, inc. beschermd wonen). Dit is een grote opgave gezien de huidige krapte op de woningmarkt.

Risicoanalyse op financiële en maatschappelijke impact

De extra kosten voor de GGZ-B coulance groep zullen structureel lager uitvallen dan in de MJPB zijn opgenomen (van € 3 miljoen naar € 2,1 miljoen) doordat de cliëntengroep kleiner is dan eerst werd aangenomen.

De persoonsgebonden budgetten zijn vanaf 2015 sterk gedaald. In 2017 ten opzichte van 2016 met 49% (rapportage SVB). Voor 2018 wordt nog een beperkte daling (13%) verwacht waarna de realisatie tijdens de MJPB op het kostenniveau 2018 zal blijven. De kosten voor de Zorg in Natura zullen hoger uitvallen door de indexering van de tarieven 2018 met 2.68% (MJPB: 1.39%).

Op grond van de huidige inzichten is de prognose dat de tekorten op het budget Maatwerkvervoer (dat is verdeeld over de wijken) verder zullen oplopen. Deelname aan de BVO DRAN is voor een periode van 4 jaar aangegaan hetgeen betekent dat Arnhem tot 2020 in principe niet kan uittreden. Vooruitlopend hierop gaat Arnhem nadenken over mogelijke scenario's binnen én buiten de BVO DRAN na 2020. Daarnaast wordt ook nu al gewerkt aan een transformatie van het maatwerkvervoer; bijvoorbeeld door de inzet van vrijwilligers en het terugbrengen van de vervoersbehoefte door activiteiten ''dichterbij'' aan te bieden.

Opsteller en contactgegevens

Ellen Krabbenborg, programmamanager Zorg Dichterbij
Ellen.Krabbenborg@arnhem.nl
Tel. 026 3774628

Bijlage 4
Overige thema's

Public affairs/ interbestuurlijke partnerschappen en netwerken

Algemeen

Het besturen van een centrumstad als Arnhem is steeds meer een mix van stedelijke opgaven en regionale aangelegenheden en wordt daar als zodanig ook op aangesproken door het Rijk. De regio heeft de stad nodig en de stad de regio. Bestuurders en ambtenaren moeten op hun dossiers kunnen schakelen tussen de verschillende bestuursniveaus, omdat op een groeiend aantal domeinen regionaal en (inter)nationaal wordt samengewerkt. Belangrijk voor komende collegeperiode:

- Een goede samenwerking in de regio veronderstelt vanaf de start van de nieuwe collegeperiode een actieve houding van alle collegeleden richting Nijmegen, de buurgemeenten en de provincie Gelderland. Het onderhouden van duurzame relaties met deze overheden zien we als bepalend voor het succes van de positionering van Arnhem en de regio.
- De aansluiting van Arnhemse en regionale opgaven met de rijksagenda, bv via het Interbestuurlijk Programma (IBP), vergt een structurele en gecoördineerde investering in netwerk en lobby.

Regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen

- *Het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen* is een samenwerking op collegeniveau, actief op vier gebieden: Wonen, Economie, Mobiliteit en Duurzaamheid. De vier portefeuillehoudersoverleggen (PFO's) rond deze thema's werken aan verschillende opgaven in de regio. Bureau Brussel zorgt voor lobby en positionering van de regio in Europa.
- De Economic Board (EB) regio Arnhem Nijmegen Wageningen is een triple helix-samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven in de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen. De EB zet de innovatieve kracht van de regionaal sterk aanwezige sectoren food, health and energy op de kaart, fungeert als aanjager van innovatie en verbindt ondernemers en investeerders met onderwijs, onderzoek en overheid.

<u>Ontwikkelingen/actualiteit</u>

- Aan de hand van de evaluatie die de regio Arnhem Nijmegen begin 2017 over het eerste jaar gehouden heeft, wordt gewerkt aan een gezamenlijk ambitiedocument, de verbetering van processen, en organisatie van menskracht en middelen rond de vier PFO's.
- De rol en taken van de EB worden steeds duidelijker. Naast een actieve rol richting het bedrijfsleven en kennisinstellingen, is de EB aangesloten bij de investeringsagenda van de gemeenten Arnhem, Nijmegen en de Provincie. Ook wordt er samengewerkt aan projecten en een gezamenlijke lobbyagenda om de economische kracht van de regio te profileren. Zo speelt de EB een belangrijke rol bij het sneller en frequenter maken van de ICE op het traject Amsterdam-Frankfurt.

Provincie

- *Bestuursakkoord en Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem-Nijmegen*

De colleges van de gemeenten Arnhem en Nijmegen en de provincie Gelderland hebben eind 2016 het Bestuursakkoord "Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem – Nijmegen" met elkaar gesloten. Deze is bedoeld om de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de regio te versterken. In het akkoord staan de ambities voor de komende tien jaar die de regio wil realiseren, gezamenlijk met bedrijven, kennisinstellingen, regiogemeenten en het Rijk. De ambities zijn uitgewerkt in de icoonprogramma's:

- Ruimte voor werk, kennis en innovatie in Health en Energy,
- Slimme Duurzaamheid
- Bruisende binnensteden aan de rivier

In de investeringsagenda ligt een relatie met de MIRT uitnodigingsagenda die in 2016 aan het Rijk is aangeboden. Het Bestuurlijk Overleg MIRT wordt door de provincie voor onze regio gevoerd.

<u>Ontwikkelingen/actualiteit</u>

- Deze langjarige samenwerking brengt focus aan in gezamenlijke investeringen.
- Deze bundeling van krachten kan worden gebruikt om lobby en positionering richting Rijk te versterken.
- Belangrijk om naast overheidsinvesteringen in toenemende mate private financiële middelen te genereren (multiplier effect) en inhoudelijk samenwerking te verdiepen.
- De investeringsagenda is begin 2018 zijn tweede jaar ingegaan met nieuwe projecten en investeringen van ruim 23 miljoen.

- *Gelrestad*

Gelrestad is een licht bestuurlijk netwerk van de colleges van provincie Gelderland, Arnhem, Nijmegen, Ede en Apeldoorn (de 100.000+ steden van Gelderland). Het richt zich op uitwisseling en kennisdeling, versterking van de positie van Gelderse steden en regio's en waar relevant een gezamenlijke lobby. Thema's afgelopen periode: Internationaal en EU-beleid, City Deal Gelrestad gericht op versterken profiel regio en bevorderen cross- overs energy, health, food. Agenda stad/citydeals, samenwerking rond sport en evenementen.

Ontwikkelingen/actualiteit

- De relevantie van Gelrestad ligt vooral op de netwerkfunctie en uitwisseling van kennis en minder op een substantiële inhoudelijke invulling van een samenwerkingsagenda. Gelrestad is vooral als bestuurlijk netwerk betekenisvol in de relatie met de provincie. Ten aanzien van de regionale investeringsagenda en de ontwikkeling van de regio Arnhem-Nijmegen blijft Nijmegen de preferente samenwerkingspartner.

Nationaal

- VNG als koepelorganisatie van 380 gemeenten heeft een krachtige lobbypositie bij het Kabinet en het Parlement. Ook behartigt het de belangen op internationaal niveau. Het publiceert position papers, factsheets en reacties op regeerakkoord, rijksbegrotingen etc.
- Het G40-stedennetwerk (voorheen G32) bestaat uit 40 middelgrote steden die gezamenlijk belangen behartigen richting kabinet, Eerste en Tweede Kamer en ministeries. De verschillende beleidsterreinen zijn ondergebracht in een Sociale Pijler, Pijler Economie en Werk en Fysieke Pijler. Het 6-koppig dagelijks bestuur bestaat uit burgemeesters/wethouders uit de G40- steden. Tot 1 juni 2017 zat voormalig burgemeester Kaiser in het algemeen bestuur.

Ontwikkelingen/actualiteit

- Bestuurswisseling betekent nieuwe kansen op voor Arnhem relevante posities in G40 en VNG. Goed voor positionering en netwerk.
- Bij portefeuilleverdeling in het coalitieakkoord zullen posities binnen de drie pijlers G40 onder de wethouders worden verdeeld. Daarbij het advies om de burgemeester deel te laten nemen aan het algemeen bestuur.
- Voor de eerste vergadering van het nieuwe college zal er een advies liggen over de voor Arnhem meest relevan te commissies en themagroepen binnen VNG en G40. De bemensing hiervan vindt voor beide organen plaats in juni. Bij het VNG is sprake van vacaturestelling en een benoemingscommissie.
- Belangrijk: Opstellen lobbyagenda met kernboodschappen en versterking rijkscontacten vanuit de verschillende Arnhemse opgaven en programma's.

- *Agenda Stad en City Deals*

Arnhem is via het Rijksprogramma Agenda Stad aangesloten bij twee City Deals.

- Citydeal Gelrestad samen met Nijmegen, Ede, Apeldoorn, provincie en 15 partners uit onderwijs, gezondheidszorg en bedrijfsleven. Binnen deze City Deal wordt samengewerkt aan de positionering van de stedelijke regio's in Gelderland op de terreinen Energy, Health en Food en het bevorderen van innovatie en crossovers tussen deze Gelderse topsectoren.
- City Deal Kennis Maken (eind 2017): Arnhem en kennisinstellingen ArtEZ, Van Hall Larenstein en Rijn IJssel hebben zich, op uitnodiging van Nijmegen, Radboud Universiteit en de HAN, aangesloten bij dit initiatief van het Netwerk Kennissteden (universiteitssteden) en het Rijk. Deze City Deal is gericht op het benutten van kennis en vaardigheden van onderzoekers en studenten van hogescholen en universiteiten voor maatschappelijke problemen in steden/gemeenten. Arnhem ziet de City Deal als versterking van 'Arnhem Studiestad'. Door aan maatschappelijke problemen in de gemeente te werken, bouwen studenten een band op met stad en regio. Het vergroot de kans dat zij in deze stad/regio blijven wonen, werken en ondernemen.

Actualiteit en ontwikkelingen

- In 2018 wordt de stand van zaken/opbrengst van de City Deal Gelrestad opgehaald bij de verschillende partners.
- In het regeerakkoord wordt gesproken over zogenaamde regiodeals. Het is van belang om gezamenlijk met de regio en het Rijk te bespreken hoe we daarbij kunnen aansluiten uitgaande van toegevoegde waarde op bestaande samenwerking.

Internationaal

- *Samenwerking in de Euregio/Euregioraad en commissies - 100.000+ stedennetwerk*

Het samenwerkingsverband Euregio Rijn-Waal werkt aan grensoverschrijdende samenwerking en het EU subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland. Het opbouwen van het netwerk 100.000+ steden (Arnhem, Nijmegen, Ede, Düsseldorf, Duisburg en Moers) verloopt gestaag, al is de praktische invulling van de samenwerking niet eenvoudig, voornamelijk door capaciteitsgebrek. Begin 2017 is tijdens een eerste burgemeestersconferentie

een intentieovereenkomst ondertekend om samen te werken op de uitwisseling van kennis, het delen van inzichten en ervaringen rondom stedelijke vraagstukken en het ontwikkelen van projecten en gezamenlijke belangenbehartiging.
- *Wuhan:* De banden met zusterstad Wuhan zijn warm en hebben voornamelijk een economische insteek. Jaarlijkse uitwisselingen tussen bestuurders en bedrijven leveren nieuwe contacten op voor handel en investeringen. De langjarige zusterstad relatie met Wuhan wordt versterkt door de relatie die de provincie Gelderland heeft met de provincie Hubei (waarin Wuhan ligt)
- *NRW of andere internationale relaties; inkomende en uitgaande handelsmissies/Wuhan*

Ontwikkelingen/actualiteit
- Bestuurswisseling en nieuwe leden Euregioraad 100.000+ stedennetwerk: bijeenkomst burgemeestersnetwerk in september 2018. Verder inhoud geven aan samenwerking 100.000+ Euregio vraagt dit jaar verdere aandacht;
- In het Regeerakkoord wordt het belang van samenwerking in de grensregio's benoemd.
- Zowel Provincie Gelderland als Arnhem hebben in voorgaande missies goede contacten opgebouwd met de provincie Hubei en de stad Wuhan in het verlengde van het thema 'One Belt, One Road Initiative' waar de Zijderoute onderdeel van uitmaakt. Hier zal de komende tijd op worden voortgebouwd.

Contactgegevens
Mirjam Molenaar, programmamanager Doorbraak naar werk
Mirjam.molenaar@arnhem.nl
Tel. 026-3775180

Wijken en dienstverlening

Van Wijken Weten

De gemeenteraad heeft gekozen voor "van Wijken Weten" als kader. Doel hiervan is om dat inwoners veel meer zeggenschap over het vormgeven van hun eigen woon- en leefomgeving re geven. Daartoe zijn 35 ambtenaren in teams (teams leefomgeving genaamd) duurzaam werkzaam in en verbonden aan de wijken/gebieden (de stad is ingedeeld in 8 gebieden). Om samen met de bewoners de opgaven zoals de bewoners die zelf zien in hun eigen woon en leefomgeving in beeld te brengen. Om deze beweging goed in gang te zetten is de gemeentelijke organisatie met "van Wijken Weten" als majeur sturingsprincipe ingericht. Dit betekent dat de opgaven door de teams als opdracht verwoord en verstrekt aan de kernorganisatie, die vervolgens weer als opdrachtgever naar de buitenwereld, onze 'toeleveranciers', fungeert. In de kernorganisatie heeft iedereen de opdracht gekregen om wijksturing als uitgangspunt te hanteren en de Arnhemse begroting is overeenkomstig aangepast.
De teams leefomgeving zoeken op alle mogelijke manieren contact met de bewoners: op straat, op de markt, via huisbezoeken, door brede wijkgesprekken, etc. Ook de professionals en vrijwilligers worden benaderd, met name ook de unusual suspects zoals de kerken en moskeeën, de sportverenigingen, ondernemers, etc.

Essentie
Het 'wat' komt zodoende uit de wijken, het 'hoe' uit de kernorganisatie. Dit in nauwe onderlinge afstemming. De programma's van de gemeente zijn voor een deel gevuld met de speerpunten uit de wijken, deels is er natuurlijk ook altijd sprake van stedelijke thema s. de wijkprogramma s zijn op hun beurt ook zodanig ingericht dat ze bijdragen aan de doelen van de veranderopgaven. En uiteraard is de samenwerking met de sociale wijkteams veelvormig en intensief, met name ook omdat de teams een grote gezamenlijke opdracht hebben: verschuiving van gespecialiseerde zorg naar algemene voorzieningen.

Financiën
Van de begroting van de gemeente is een bedrag van ongeveer 100 miljoen euro overgeheveld naar de wijken met de wijkteams als budgethouder. Samen met de bewoners zoeken de wijkteams naar nieuwe of andere prioriteringen in deze budgetten. De wijkteams hebben bovendien een zeer groot deel van de mandaten gekregen.
Langs deze weg hebben onze bewoners veel meer invloed gekregen op hun directe omgeving en wordt de gebruikelijke aanbodgerichte sturing langzaam vervangen door sturing op de vraag, het geconstateerde probleem, het aan te pakken thema. De uitvoering van de instellingen is zodoende niet langer gebaseerd op vooraf gedefinieerde producten maar wordt in toenemende mate een antwoord op de vragen en problemen die voortkomen uit de wijken zelf. De opgaven zoals bewoners die zien worden verwoord in de zogenaamde wijkplannen met passende begrotingen die jaarlijks worden vernieuwd.
In 2017 hebben de eerste wijkplannen het licht gezien en in de MJPB 2018/2021 komen de eerste langs deze weg verzamelde wijkthema's als begrotingspost terug.

2017-2018-2019

Met het besluit van "van Wijken Weten" is ook een periode van 3 jaar vastgesteld om de aanpak uit te rollen en tot volledige wasdom te laten komen. Hiervan is het eerste jaar verstreken. Dat jaar stond in het teken van ontdekken en doen. De organisatie heeft er bewust voor gekozen om niet bij voorbaat structuren te bouwen, regels vast te stellen, etc., om de vernieuwing maximaal de kans te geven. Daardoor ziet de organisatie nu veel beter waar de behoefte aan structuur en konden ze gaan bouwen aan een organisatie waarin zowel de samenspraak met de wijken, als met de kernorganisatie en de buitenwereld, optimaal is. Nu de wijkteams ingeburgerd raken in de wijken en positie krijgen in stad en stadhuis, valt op dat er meer behoefde is aan structuur. Wie beslist nu en hoe kun je als team de goede beslissingen maken. Hoe gaat de organisatie om met de verschillen tussen de wijken, hoe smeed de organisatie een organisch geheel van wijkteams en kernorganisatie, hoe vernieuwen de (subsidie) relaties met onze partners, etc. Dit jaar gaat de organisatie met name daar op inzetten.

Rijk en Regio

Veel gemeenten zoeken naar werkwijzen waarmee zij hun bewoners meer positie kunnen geven. Van Wijken Weten blijkt een begaanbare weg te zijn, zeker ook gezien de grote hoeveelheid gemeenten die inmiddels zijn komen informeren naar onze werkwijzen. Budgetten overhevelen naar de wijk inclusief de mandaten, wijkteams leefomgeving bestaande uit ambtenaren, werken aan vraagsturing zijn aansprekende werkwijzen. Goed is ook om te zien dat de gesprekken inmiddels niet meer eenzijdig zijn maar dat Arnhem ook van gesprekkende ontwikkelingen van andere gemeenten kan leren.

Kansen en bedreigingen

Het van Wijken Weten programma heeft inmiddels veel draagvlak. Het eerste jaar was het vooral zoeken in en naar de kernorganisatie. Ambtenaren die inhoudelijk verantwoordelijk waren moesten een nieuwe positie zoeken tegenover hun collega's in de wijken. Immers de verantwoordelijkheid over budgetten en mandaten was verschoven. Voor onze toeleverende partijen betekent het dat zij hun begrotingen moeten aanpassen, het kader is veranderd. Welke resultaten worden nu in welke wijk behaald i.p.v. welke activiteiten heb je nu in de stad ondernomen.

College en Raad

De Raad die in grote meerderheid het besluit om met VWW aan de slag te gaan heeft genomen, moest en moet ook zoeken naar haar nieuwe positie. Als de gemeente het aan de wijken overlaat kan het zo zijn dat niet elke wijk hetzelfde doet, dat bewoners onverwachte en onconventionele keuzes maken waardoor minder directe regie op de inhoud mogelijk is. De hierboven beschreven open organisatiestructuur van Van Wijken Weten bood en biedt de mogelijkheid voor de raad om hierover het gesprek te voeren met elkaar en het college, zonder dat de boel van te voren is dichtgetimmerd. Ook in de wijken met bewoners en wijkteams hebben inmiddels vele goede gesprekken plaatsgevonden en het is absoluut zaak om dit in de nieuwe raadsperiode te blijven doen. Wijkteams en bewoners zijn hier altijd graag toe bereid. Onder andere hierdoor zijn de kaders in toenemende mate helder geworden. Inmiddels is de beweging dan ook in volle gang en wordt steeds duidelijker dat het in de wijken niet alleen gaat om losstaande activiteiten, maar om samenwerking, vertrouwen en een overheid die er is voor de bewoners.

Quote uit de mond van een van de betrokken wijkbewoners:
"De gemeente heeft door de wijkteams leefomgeving een gezicht gekregen en dat gezicht heeft ook nog een naam: Arno, Marjolein, Johanna, etc.".

Opsteller en contactgegevens

Jan Jans, Stedelijk manager wijken
Jan.jans@arnhem.nl
Tel. 026-3774869

Burgerzaken (voorheen KCC) & Klantenservice (voorheen KS&I)

Stand van zaken

De afdeling Burgerzaken is verantwoordelijk voor het bijhouden van de Basisregistratie Personen (BRP) en burgerlijke stand en de uitvoering van daaruit voortvloeiende wettelijke taken zoals het verstrekken van reisdocumenten en rijbewijzen en het sluiten van huwelijken. Daarnaast is de afdeling belast met de organisatie van verkiezingen en referenda.
De afdeling heeft naar aanleiding van een collegebesluit uit 2013 in de periode 2014 t/m een scala van bezuinigingsmaatregelen genomen om werkprocessen te stroomlijnen (bijvoorbeeld contact aan de balies uitsluitend op afspraak) en de dienstverlening waar mogelijk te digitaliseren.
Helaas verloopt de digitalisering van burgerzaken minder vlot dan verwacht. Op rijksniveau kennen de digitaliseringsprojecten een lange aanloop of worden ze te elfder ure afgeblazen (bijv. Operatie BRP). Op lokaal niveau zijn we afhankelijk van onze softwareleveranciers, bij wie ontwikkelingen op dit vlak stagneren. Bovendien zien we dat digitalisering niet per se gelijk staat aan automatisering. Tot slot blijken niet alle producten zich even goed te lenen voor digitalisering (bijv. een voorgenomen huwelijk). Het blijft dan ook een uitdaging om alle wettelijke taken binnen de gestelde financiële kaders en kwaliteitsnormen uit te voeren.

De klantenservice is de eerste ingang voor de burgers tot de gemeente: telefonisch, via internet (social media en contactformulieren) en de recepties. Klantenservice is onderdeel van het cluster Wijken& Dienstverlening. De Klantenservice staat voor de blijvende uitdaging om een kwalitatieve dienstverlening aan te bieden binnen de gestelde financiële kaders. Door de bezuinigingstaakstelling die volbracht is moet er gekeken worden naar het slim inzetten van personeel in combinatie slimme innovaties in dienstverlening. Ontwikkelingen voor de komende tijd liggen vooral op het gebied van investeren in de kwaliteit van de dienstverlening en openstelling van meerdere kanalen (denk aan WhatsApp). De gemeente moet meebewegen in en inspelen op de manier waarop inwoners contact willen hebben met hun gemeente.

Relevante ontwikkelingen wet- en regelgeving

- Digitalisering
- Strengere eisen aan uitvoering van wetgeving
- Meer aandacht voor bestrijding van identiteits- en adresfraude
- Meer maatwerk bij onderlinge strijdigheid van wet- en regelgeving

Kansen en bedreigingen korte en middellange termijn

"Paspoortdip":
Als gevolg van een wijziging in de Paspoortwet in 2014 is de geldigheidsduur van paspoorten en identiteitskaarten voor 18 jaar en ouder verlengd van 5 naar 10 jaar. Hierdoor kent het aantal aanvragen gedurende vijf jaar een piek, maar daarna gedurende vijf jaar een dip. Vanaf 2019 zal de uitgifte van reisdocumenten over een periode van 5 jaar sterk teruglopen. Dit betekent wegvallende legesinkomsten. Ook kan dit gevolgen hebben voor de balies in Loket Zuid voor Burgerzaken die minder gebruikt zullen worden.

Digitalisering aanvraag rijbewijs:
Sinds 2016 loopt er een project tot digitalisering van de aanvraag voor rijbewijzen. Na een succesvolle voorverkenning in 2017 zal er naar verwachting in 2018 bij een aantal gemeenten (waaronder Arnhem) een pilot van start gaan. De verwachting is dat met de digitalisering de rol voor gemeenten bij de aanvraag van een rijbewijs ernstig wordt beperkt.

Leges identiteitskaarten:
In het kader van lastenverlichting voor de burger is in het coalitieakkoord 2014-2018 besloten om vanaf 2015 voor een identiteitskaart alleen de verplichte afdracht aan het Rijk in rekening te brengen, tenzij de inwoner nog over een geldig reisdocument beschikt dat langer dan zes maanden geldig is. Arnhem is hiermee uitzonderlijk. In de praktijk wordt 90% van de identiteitskaarten in Arnhem tegen rijkstarief verstrekt. Herinvoering van een gemeentelijke opslag zou het verwachte tekort aan legesinkomsten voor reisdocumenten en rijbewijzen kunnen dekken.

Risicoanalyse

Wegvallende legesinkomsten als gevolg van paspoortdip en digitalisering aanvraag rijbewijs

Opsteller en contactgegevens

Klaas Duijvelshoff, clustermanager wijken en dienstverlening
Klaas.duijvelshoff@arnhem.nl
Tel. 026-3775513

Dienstverlening

Dienstverlening krijgt van de overheid gelukkig steeds meer aandacht. In Arnhem hebben we flink ingezet met het opzetten van de sociale wijkteams en de teams leefomgeving. Dit zijn bij uitstek bewegingen die uitreikend zijn naar onze inwoners (bewoners, bedrijven en instellingen). Dienstverlening is echter niet alleen van hen of van de afdeling klantenservice. Dienstverlening is onze basis, de basis van de hele organisatie.
Onlangs is de gemeentebrede visie Dienstverlening vastgesteld met daarin uitgangspunten en richtinggevende uitspraken die bepalend zijn voor een goede kwaliteit dienstverlening. De visie gaat over alle, en daarmee over heel verschillende, vormen van dienstverlening door de gemeente: van meldingen openbare ruimte, vergunningverlening, het aanvragen van een uitkering of bijzondere bijstand tot dienstverlening aan ondernemers. En ook over onze telefonie en 'de paspoorten & rijbewijzen'. De kunst is om van een visie werkelijkheid te maken, daarom is onder andere afgesproken dat het management wordt ondersteund bij de implementatie van communicatierichtlijnen (voor face-to-face, telefonische en schriftelijke contacten). Onderdeel hiervan is ook het bepalen en organiseren van effectieve manieren van zelfevaluatie.
Onder het motto 'verbeter de wereld (van de dienstverlening), begin bij jezelf', gaat de visie over diensten die de gemeente zelf uitvoert. Als gevolg van de ontwikkeling naar regiegemeente worden echter steeds meer diensten uitgevoerd door derden. Op basis van de visie gaan we met hen in gesprek over dienstverlening: wat gaat goed, wat kan/moet beter en wat zijn nieuwe ontwikkelingen. Dat doen we stapsgewijs en beginnen met de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) en de Connectie.

Opsteller en contactgegevens

Klaas Duijvelshoff, clustermanager wijken en dienstverlening
Klaas.duijvelshoff@arnhem.nl
Tel. 026-3775513

Veiligheid

Stand van zaken

De gemeente heeft, naast een uitvoerende taak, ook een belangrijke regiefunctie op het gebied van veiligheid. Samen met zorg- en veiligheidspartners wordt gewerkt aan de veiligheid in Arnhem. Daarnaast heeft de burgemeester op het terrein van Openbare Orde & Veiligheid (OOV) een aantal zelfstandige, algemene en specifieke bevoegdheden. Die zijn vooral te vinden in de Gemeentewet, maar ook bijvoorbeeld in de Opiumwet, de wet Tijdelijk Huisverbod de wet Bopz en de wet Openbare Manifestaties.

Uit rapportages en overzichten die een vergelijking maken met andere steden, blijkt dat veiligheid in Arnhem blijvende aandacht vraagt. Arnhem staat, kort gezegd, wat laag op de goede lijstjes en wat hoog op de verkeerde. Dit wordt veroorzaakt door verschillende factoren, zoals haar grootte, ligging, bevolkingsopbouw (zowel fysiek als sociaal) en haar regiofunctie. De provinciehoofdstad Arnhem, met een groot uitgaanscentrum, diversiteit aan wijken en bevolkingsgroepen, vele evenementen, eredivisievoetbalclub, seksinrichtingen en coffeeshops kent voldoende uitdagingen en vraagstukken op het veiligheidsterrein. Daarnaast is Arnhem een middelgrote stad waar in principe alle grootstedelijke veiligheidsvraagstukken aanwezig zijn.

In het beleidsveld veiligheid spelen verschillende politiek-maatschappelijke vraagstukken met een duidelijk gemeentelijk (veiligheids-)component, zoals de omgang met en positie van prostitutie en sekswerkers bijvoorbeeld, het toestaan van cameratoezicht, het bepalen van openingstijden in de horeca of de aanpak van woonoverlast in de wijken.

Werken aan veiligheid en het vormgeven van de regiefunctie is in Arnhem als volgt georganiseerd. Sturing, beleid en (een deel van de) uitvoering is ondergebracht bij het Kabinet van de Burgemeester. Handhaving is belegd binnen het cluster Openbare Ruimte (veiligheid en leefbaarheid) en (deels) bij de omgevingsdienst.(bouwen en milieu). Het Veiligheidshuis Arnhem is de plek waar vanuit verschillende disciplines en partijen, voor de regio, op casusniveau, concrete vraagstukken van (groepen van) personen worden besproken en aanpakken/acties worden uitgezet. Daarnaast is er vanuit binnen het beleidsveld veiligheid een intensieve lijn met vergunningen en met juridische zaken. Belangrijk ook is de afstemming en samenwerking met de wijkteams in de wijken, zowel met de sociale wijkteam als de teams leefomgeving. Tot slot wordt aansluiting gezocht bij verschillende andere beleidsprogramma's waar veiligheid mogelijk een rol speelt; vooral in de sociale pijler, maar ook wel in de fysieke. Als voorbeeld van deze laatste valt bijvoorbeeld de integrale aanpak van de Korenmarkt te noemen.

Een ander element van veiligheid is (brand)preventie en bestrijding en de inrichting van de crisisorganisatie bij grotere rampen. Binnen de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM) maakt de gemeente Arnhem, met 16 andere gemeenten, onderdeel uit van de regionaal georganiseerde brandweer. Ook de crisis-organisatie is regionaal ingevuld. Voorzitter van het VGGM-bestuur is, qualitate qua, de burgemeester van Arnhem

Benoemde aandachtsgebieden en relevante ontwikkelingen van veiligheid in Arnhem zijn:
- Bestrijding radicalisering, waarvoor Arnhem vanuit het Rijk extra gelden ontvangt (uitvoeringsplan besproken in de raad op 29 mei 2017)
- Aanpak mensenhandel (uitvoeringsplan naar de raad in juni 2017)
- Versterken van de handhavingsfunctie (lichtblauw)
- Aanpak Korenmarkt en omgeving (integrale aanpak van het uitgaansgebied) https://www.arnhem.nl/stad_en_wijken/projecten/Korenkwartier
- Legalisering van de achterdeur. Een nationaal thema waarbij Arnhem een mate van betrokkenheid heeft en zich ook aangeboden heeft als plaats voor een experiment.

Daarnaast heeft de raad in 2017/18 aandacht gevraagd voor de positie van sekswerkers (ook in relatie tot het sluiten of openhouden van de Arnhemse zorgzone) en komt er een aangepast wetsvoorstel in het kader van de regulering van de prostitutie. Is vanuit de provincie en de gemeente een behoefte om actief en intensief onder-mijning te bestrijden. Richt de politie zich op High Impact Crimes en het relatief nieuwe veiligheidsonderwerp cybercrime. En is in de wijken en vanuit de zorg onder andere aandacht voor personen met verward gedrag op straat en geweld achter de voordeur. Naar verwachting zal per 2020 de Wet Verplichte GGZ van kracht worden ter vervanging van de huidige Wet Bopz waarin gezondheidszorg in het dwingende kader kan worden opgelegd.

Voor de zomer van 2018 ontvangt u ter bespreking en behandeling in uw raad de nieuwe Kadernota Integrale Veiligheid. In deze kadernota wordt, naast een overview van het beleidsveld, ook een focus en prioritering benoemd.

Risico's en bedreigingen

Veiligheid is een erg breed thema en speelt op veel terreinen. Het bereiken van resultaat is over het algemeen arbeidsintensief en succes volgt pas na herhaling, vasthouden en doorzetten. Focus en gerichte keuzes binnen het terrein van veiligheid zijn belangrijk. Zeker omdat Arnhem, in vergelijking met andere steden, niet rijkelijk lijkt bedeeld met haar veiligheids-en handhavingscapaciteit.

Het bereiken van resultaat op het terrein van veiligheid is het meest succesvol als het integraal op lokale, regionale en landelijke schaal wordt opgepakt in een keten van partners. Dat vraagt gerichte afstemming, investeren in het netwerk en het (waar mogelijk) delen van informatie. Dat gebeurt in de gezagsdriehoek, met Openbaar Ministerie en Politie, maar in veel meer andere gremia, overlegtafels en samenwerkingsverbanden waaronder in het bijzonder de Veiligheidsregio Gelderland Midden en de Veiligheidsregio Oost NL.

Opsteller en contactgegevens

Arndt Stroink, programmamanager Veiligheid
Arndt.stroink@arnhem.nl
026 - 3773246

Bijlage 5
Verdeling van middelen over de programma's

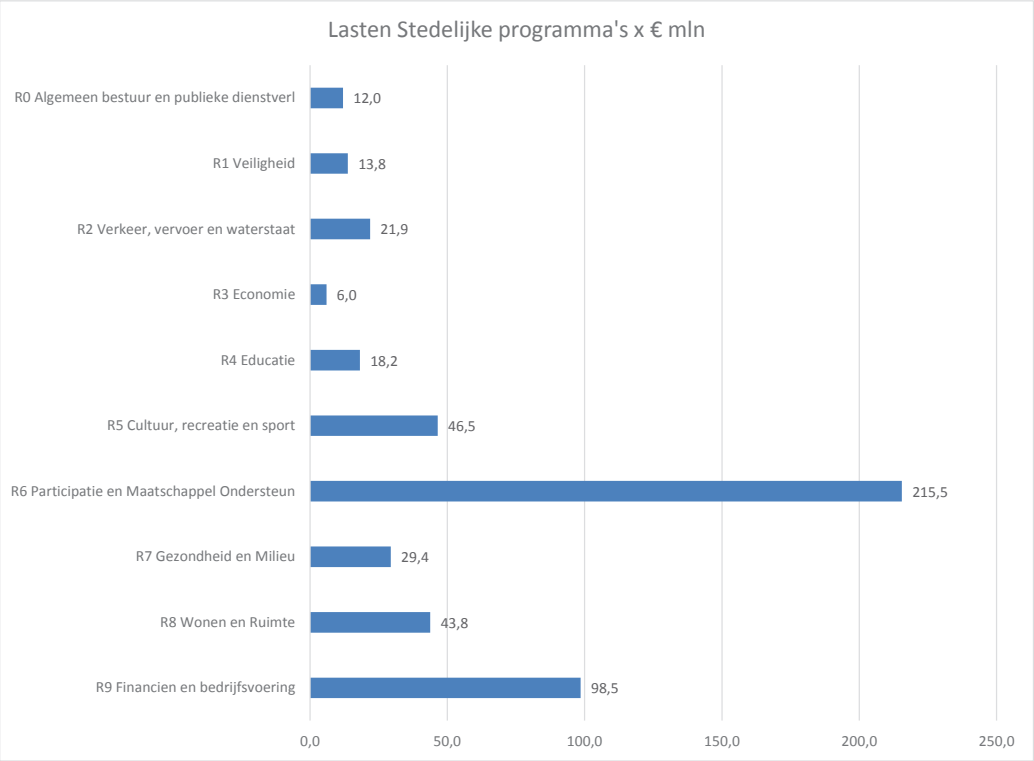

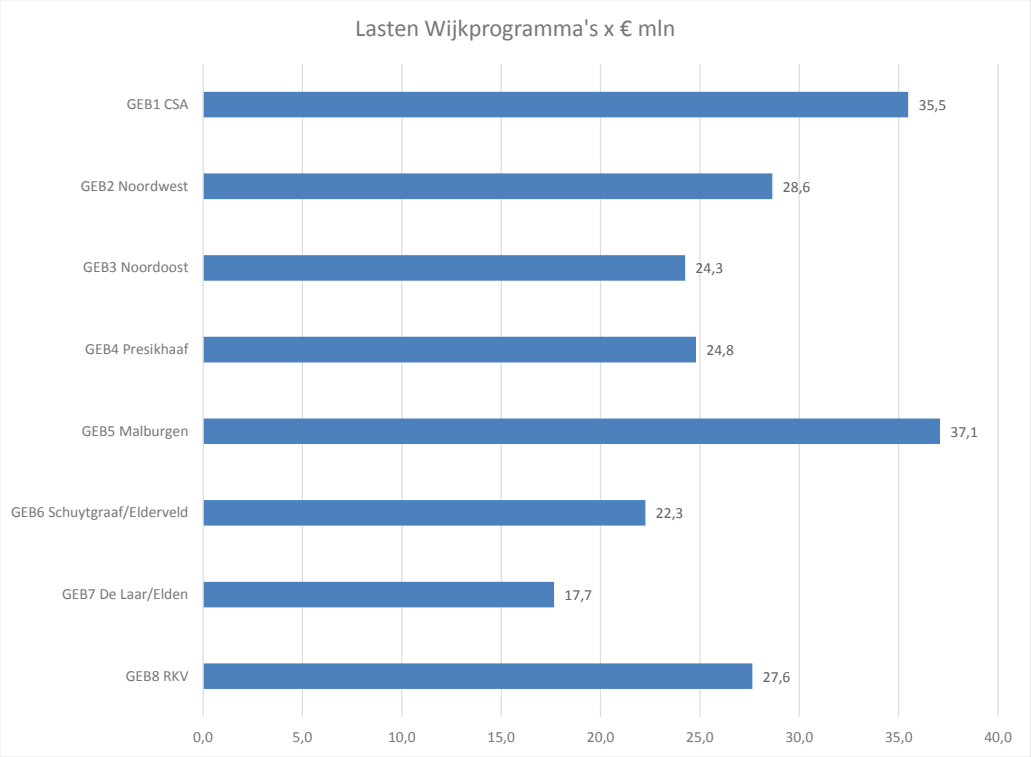

Bijlage 6
Uitvoering voorwaarden invoering diftar

Uiterste termijn van informeren van de raad over de uitwerking van de diftar-voorwaarden
Op 25 september 2017 heeft de raad ingestemd met het invoeren van diftar per 1 januari 2019.
In dit besluit heeft de raad het college een aantal voorwaarden meegegeven die nader uitgewerkt moeten worden. De manier waarop deze voorwaarden worden uitgewerkt moet uiterlijk 1 juli 2018 definitief worden vastgesteld om diftar per 1 januari 2019 in te kunnen voeren.

Invulling van de voorwaarde dat minima er niet op achteruit mogen gaan ten opzichte van het huidige systeem vraagt om keuzes
Een belangrijke voorwaarde betreft de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing voor minima.

Tekst (op grond van een amendement op het collegevoorstel) in het raadsbesluit van 25 september 2017 onder 2e:

Uitgangspunt is dat minima er niet op achteruit gaan ten opzichte van het huidige systeem van kwijtschelding. Het college werkt daarvoor scenario's uit, waarbij afval scheiden ook voor minima lonend is. De gemeenteraad wordt hier voor de presentatie van de MJPB 2019-2022 over geïnformeerd.'

Tot op heden wordt de afvalstoffenheffing voor minima volledig kwijtgescholden
Het raadsbesluit over de invoering van diftar per 1-1-2019 bevat het uitgangspunt dat minima er niet op achteruit gaan ten opzichte van het huidige systeem van kwijtschelding. Dit zou betekenen dat minima ook bij diftar (na kwijtschelding) geen afvalstoffenheffing betalen. Volledige kwijtschelding past niet bij het principe 'de vervuiler betaalt', wat bij de invoering van diftar wordt beoogd. Het raadsbesluit geeft aan dat afval scheiden ook voor minima lonend moet zijn.

Er zit onvoldoende ruimte binnen de begroting voor volledige kwijtschelding
Om inkomsten en uitgaven van de armoedeagenda weer in balans te brengen werd in de MJPB 2018-2021 het budget voor de kwijtschelding afvalstoffenheffing verminderd van €1,6 miljoen (2018) naar €0,86 miljoen (2019). Binnen dit financiële kader kan de afvalstoffenheffing voor minima vanaf 2019 niet meer volledig, maar slechts gedeeltelijk worden kwijtgescholden.

Er zal dan ook een afweging moeten worden gemaakt tussen de mate waarin kwijtschelding zal plaatsvinden, en de ruimte die hiervoor in de begroting wordt vrijgemaakt.:

- Volledige kwijtschelding. Dit betekent:

--> bij een redelijke mate van afvalscheiding betalen minima (na kwijtschelding) geen afvalstoffenheffing
--> instemmen met een verhoging van het kwijtscheldingsbudget
--> de kosten hiervan op te nemen in het tarief voor de afvalstoffenheffing
(NB: opnemen in het tarief zal leiden tot een hogere heffing voor een gemiddeld huishouden ten opzichte van het tarief 2018, wat het draagvlak voor de invoering van diftar zal verminderen) **óf**
--> voor de kosten hiervan elders in de begroting ruimte vrij te maken
--> door vast te stellen welk aantal aangeboden zakken restafval per huishouden redelijk wordt geacht, kan de omvang van het kwijtscheldingsbedrag worden bepaald. Bij een hoger aantal zakken wordt dan geen kwijtschelding op het zakkentarief meer verleend. Dit levert dan ook voor de minima een prkkel op om de hoeveelheid restafval te beperken.

- Gedeeltelijke kwijtschelding. Dit betekent:

--> geen verruiming van het kwijtscheldingsbudget
--> minima gaan een afvalstoffenheffing betalen (en dus erop achteruit). Naar verwachting zal het vastrecht voor minima dan uitkomen op ongeveer € 30 per huishouden per jaar en een kwijtschelding op het zakkentarief voor de eerste aangeboden 12 zakken restafval.

Om diftar per 1 januari 2019 in te kunnen voeren zal nog voor de zomer duidelijk moeten zijn welke maatregelen ten aanzien van de minima kunnen rekenen op voldoende draagvlak bij College en Raad.

Indien gewenst zijn er een aantal scenario's beschikbaar, die denkbaar zijn bij volledige dan wel bij gedeeltelijke kwijtschelding.

Bijlage 7
Toelichting op kostensoorten

Volledig te beïnvloeden

Personeel van derden
Op deze kostensoort wordt de inhuur van extern personeel verantwoord. Inhuur van externen is een breed begrip: het kan gaan om de inhuur van een vervanger van een medewerker met een langdurige ziekte of die met zwangerschapsverlof is (capaciteit) of inhuur van een medewerker met specifieke kennis die binnen de organisatie niet voorhanden is. Door niet in te huren kan direct worden bespaard. Dit is overigens geen structurele besparing, omdat de inhuur veelal uit vrijkomend budget als gevolg van bijvoorbeeld onderbezetting wordt gedekt. Een voorbeeld hiervan is als een ontstane vacature niet direct wordt ingevuld. Er wordt binnen de gemeente Arnhem ook op onderdelen met een flexibele schil gewerkt, bijvoorbeeld bij projecten.Dat is bewust gedaan zodat flexibel kan worden mee bewogen met de vraag aan capaciteit, er kan snel worden op- en afgeschaald. Het gebeurt ook nog wel eens dat vacatures niet snel genoeg kunnen worden ingevuld en dat tijdelijk wordt ingehuurd. Het niet-inhuren heeft dan als consequentie dat een project niet kan worden uitgevoerd. De middelen voor de inhuur zijn binnen het project aanwezig.

Beperkt te beïnvloeden

Salarissen
Op deze kostensoort worden de salariskosten en de sociale lasten verantwoord van al het personeel dat in dienst is bij de gemeente Arnhem. Bij het beëindigen van een activiteit kunnen op basis van de vigerende wet- en regelgeving de salariskosten van deze medewerkers pas op termijn worden afgebouwd. Er ontstaan Frictiekosten.

Energie
De kosten voor het gebruiken van nutsvoorzieningen worden op deze kostensoort geboekt. De hoeveelheid af te nemen product is door het nemen van energiebesparende maatregelen beperkt beïnvloedbaar. De prijs van het af te nemen product is veelal vastgelegd in contracten en derhalve beperkt te beïnvloeden.

Overige goederen en diensten
Op deze kostensoort worden kosten geboekt, zoals de door de gemeente te betalen motorrijtuigenbelasting, OZB, waterschapsbelasting, huren en pachten, kantoorartikelen, drukwerk, arbokosten, onderhoudskosten etc. Aan de afname van deze producten en diensten liggen veelal contracten ten grondslag, derhalve zijn de kosten hiervan beperkt te beinvloeden.

Subsidies en gemeenschappelijke regelingen
Dit betreffen de subsidies die wij verstrekken en de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Subsidies en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen zijn niet zomaar af te bouwen. Voor subsidies geldt dat middelen pas alternatief kunnen worden aangewend op het moment dat de subsidiebeschikking afloopt. Op de hoogte van subsidies kan de gemeente via de verordening grotendeels zelf sturen. Voor jaarlijks terugkerende subsidies wordt een extra jaar als niet beïnvloedbaar aangemerkt. De instelling kan zo tijdig op wijzigingen inspelen. De kosten beperkt zijn beïnvloedbaar. Bijdragen aan samenwerkingsverbanden kunnen niet zonder extra kosten eenzijdig door de gemeente worden afgebouwd (tenzij de afspraken hiervoor specifieke mogelijkheden bieden).

Uitkeringen
Dit betreffen de uitkeringen die Arnhem verstrekt voor leerlingenvervoer, de WWB, de WMO en onderdelen van de bijzondere bijstand. Door middel van gemeentelijk beleid kan er enigszins gestuurd worden. Aangezien het veelal openeinde regelingen betreffen, is de afhankelijkheid van externe factoren, zoals de economische omstandigheden groot. Derhalve zijn deze uitgaven beperkt te beïnvloeden.

Nauwelijks te beïnvloeden

Niet in te delen lasten
Dit betreffen vooral stelposten in de begroting, waaraan nog in te vullen bezuinigingstaakstellingen ten grondslag liggen. Dit zijn al reeds besloten bezuinigingen en derhalve niet te beinvloeden.

Rentelasten
Op deze kostensoort worden de rentekosten geboekt die betrekking hebben op aangetrokken leningen.
Deze leningen zijn over het algemeen in het verleden aangetrokken en derhalve zijn de rentekosten pas weer beïnvloedbaar op het moment dat er geherfinancierd moet worden of een nieuwe lening wordt getrokken.

Leges
Dit betreffen met name de leges die wij betalen aan het rijk voor o.a. paspoorten, identiteitskaarten en rijbewijzen. Deze zijn door de gemeente niet te beïnvloeden.

Kapitaallasten (investeringen)
Investeringen leiden tot kapitaallasten (rente en afschrijving). Bij het bepalen van de beïnvloedbaarheid van deze lasten onderscheiden we twee soorten kapitaallasten In de eerste situatie heeft de investering reeds plaatsgevonden en zijn de lasten niet meer te beïnvloeden. In de tweede situatie betreffen het investeringen waarvoor een bestuurlijk voornemen bestaat. Bij deze voorgenomen investeringen is er alleen beïnvloedbare ruimte indien er nog geen contractuele verplichtingen zijn aangegaan en de reeds begrote middelen alternatief aangewend kunnen worden.

Verrekeningen met de balans
Dit betreffen met name dotaties aan voorzieningen. Dit zijn veelal periodieke bedragen die in een voorziening worden gestort met als oogmerk het saldo op enig moment in de toekomst aan te wenden voor het doel waar de voorziening oorspronkelijk voor gevormd.

Bijlage 8
Overzicht kostensoorten per programma

Taartdiagram, lasten 2018 stedelijk deel en wijk

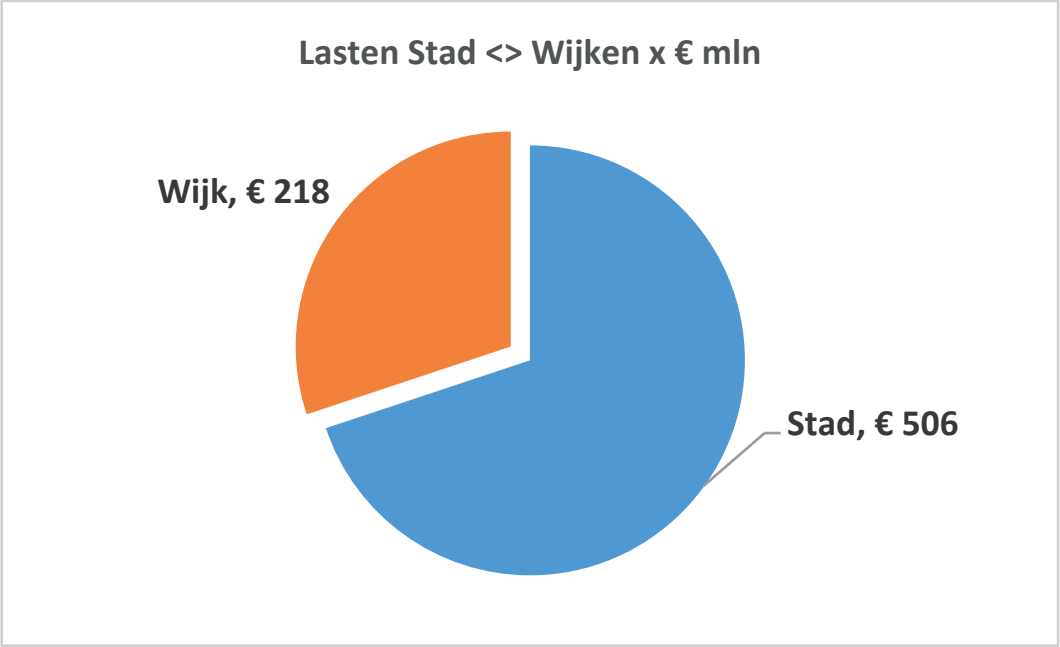

Overzicht, lasten 2018 uitgedrukt in kostensoorten op stedelijk deel

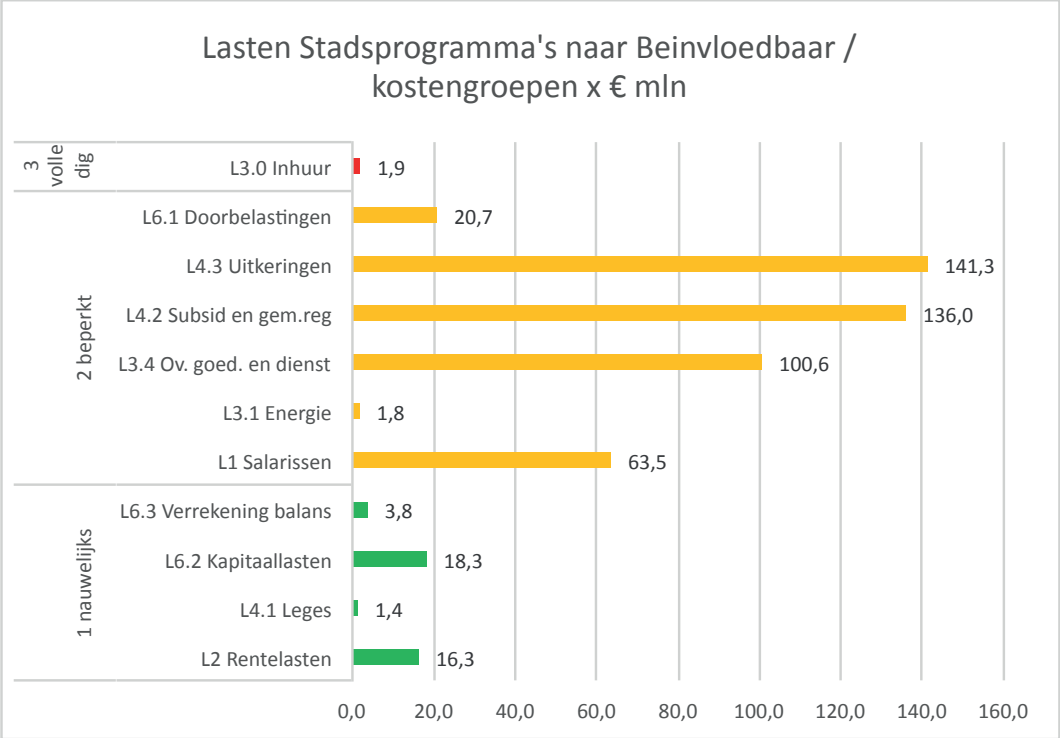

Regulier programma 0, Algemeen bestuur en publiek dienstverleningen, lasten per kostensoort

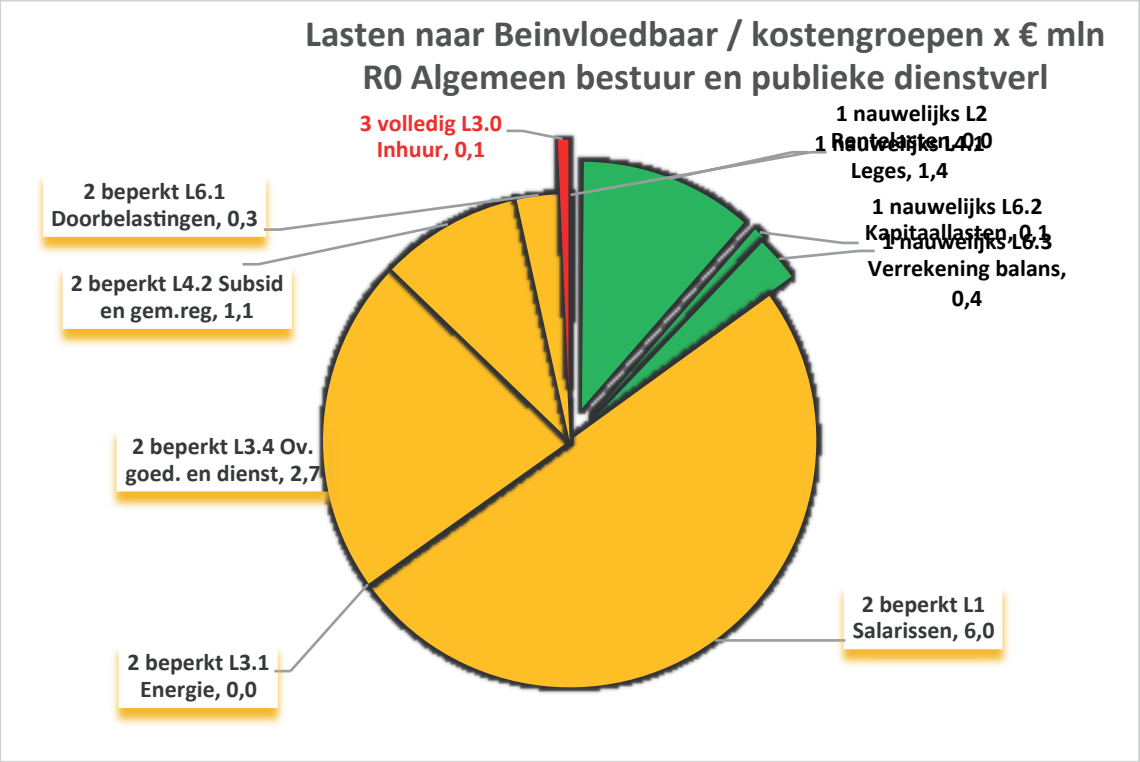

Regulier programma 1, Veiligheid, lasten per kostensoort

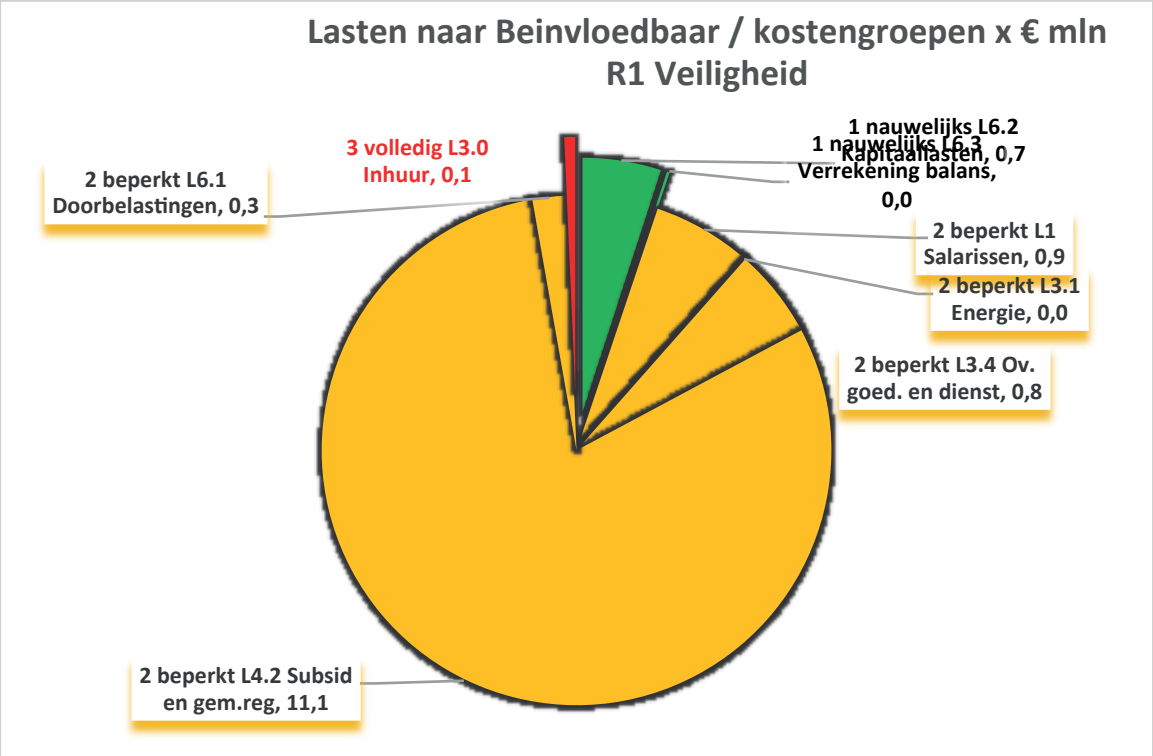

Regulier programma 2, Verkeer, vervoer en waterstaat, lasten per kostensoort

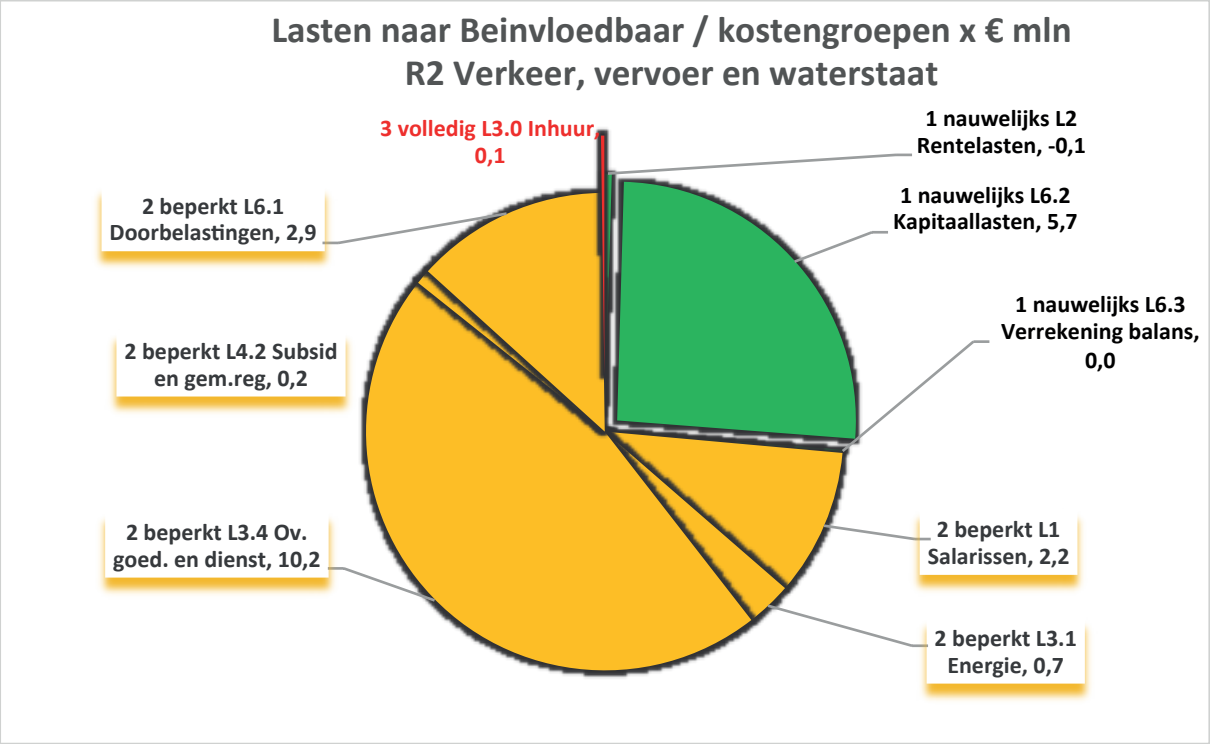

Regulier programma 3, Algemeen bestuur en publiek dienstverleningen, lasten per kostensoort

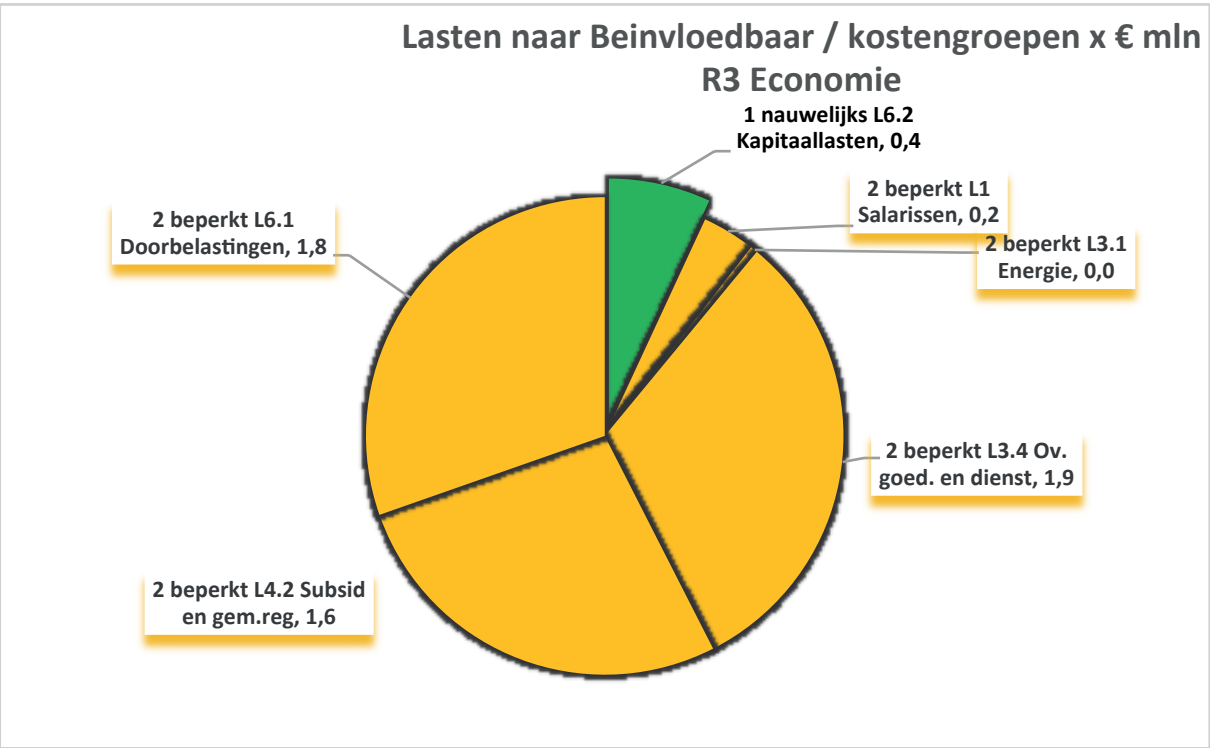

Regulier programma 4, Educatie, lasten per kostensoort

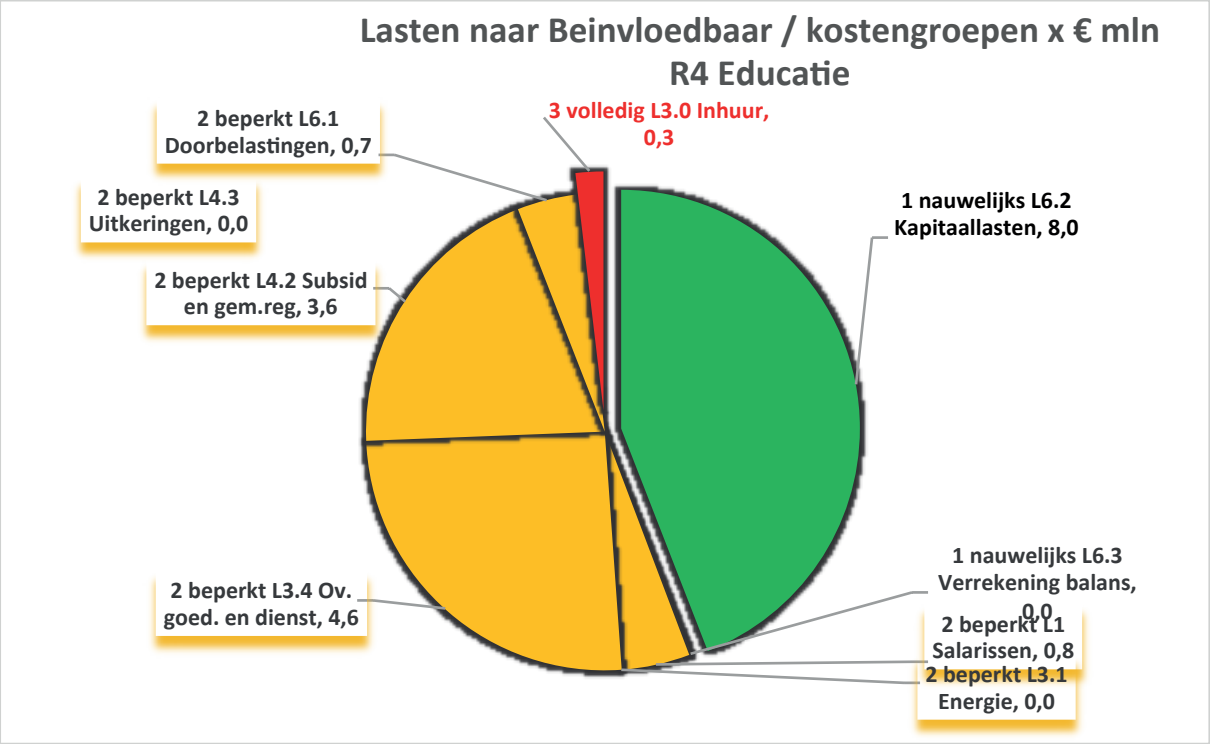

Regulier programma 5, Cultuur, recreatie en sport, lasten per kostensoort

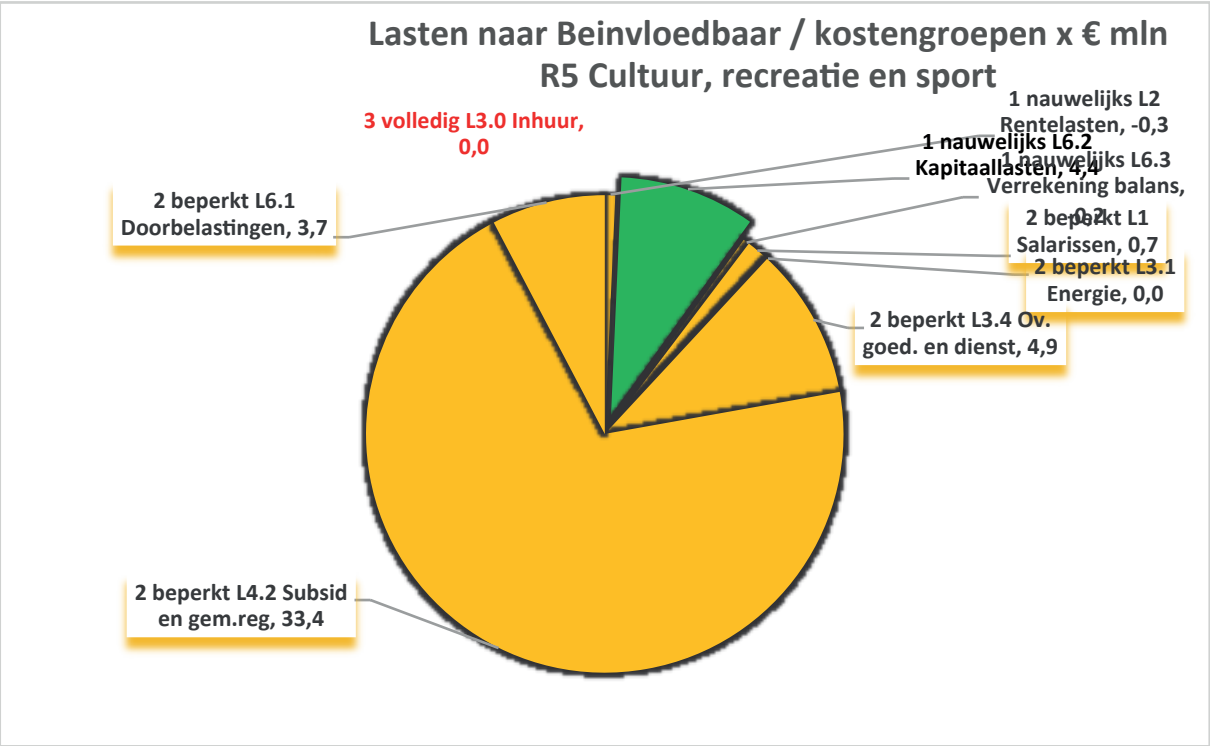

Regulier programma 6, Participatie en maatschappelijke ondersteuning, lasten per kostensoort

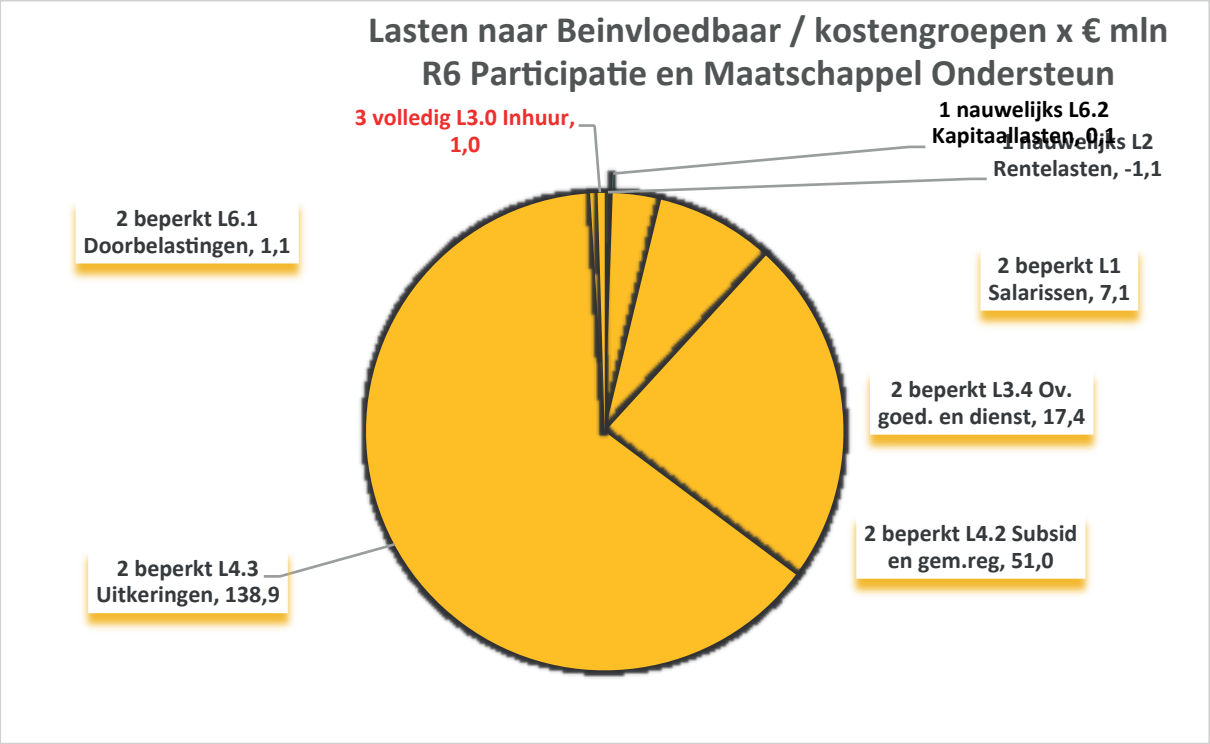

Regulier programma 7, Gezondheid en milieu, lasten per kostensoort

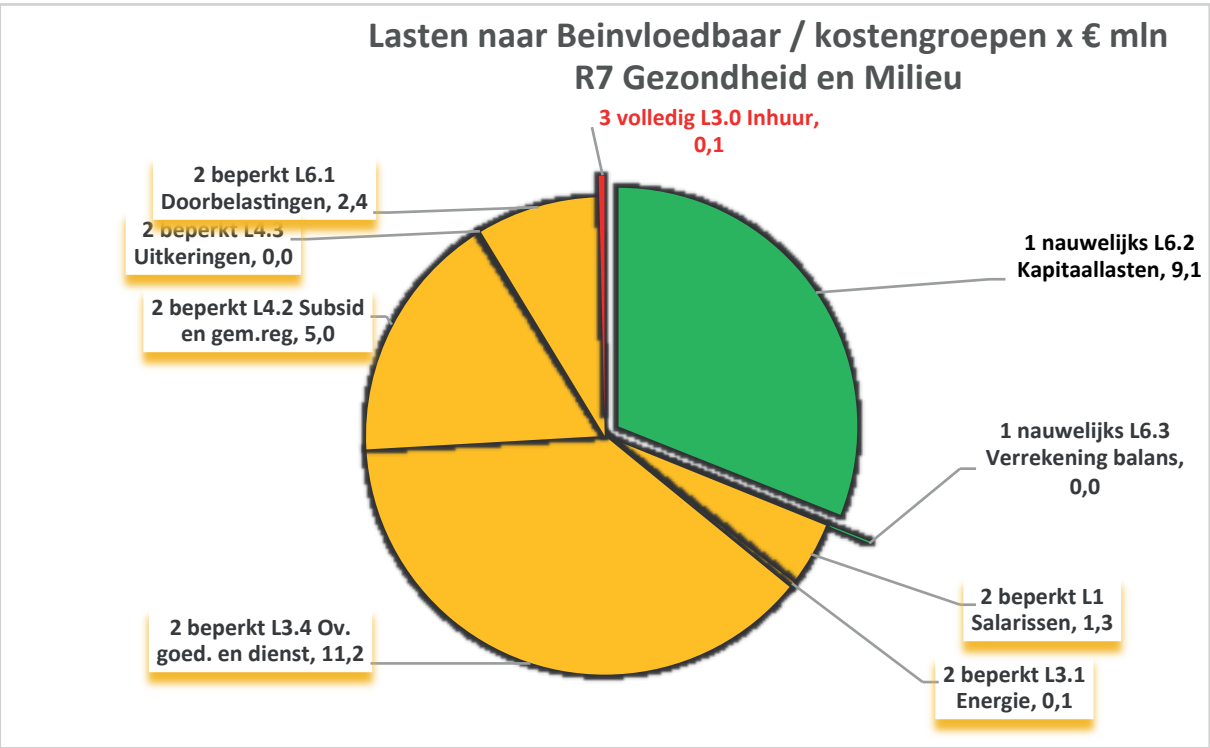

Regulier programma 8, Wonen en ruimte, lasten per kostensoort

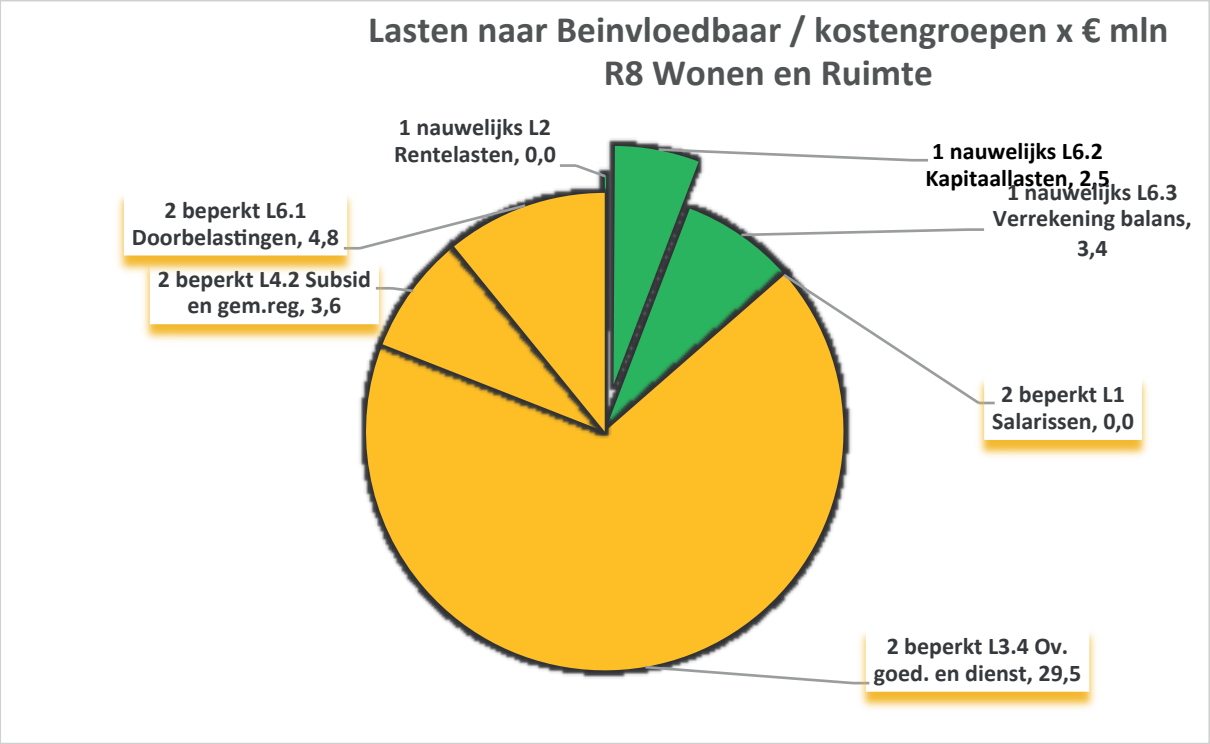

Regulier programma 9, Financiën en bedrijfsvoering, lasten per kostensoort

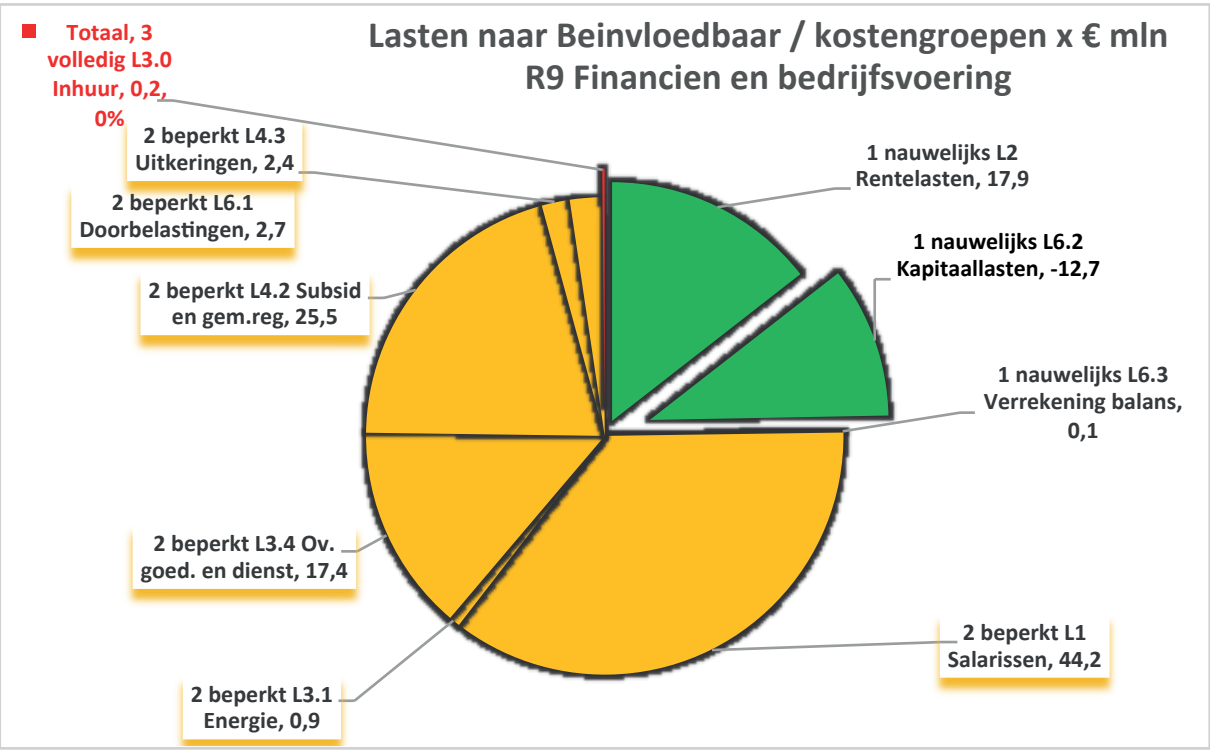

Bijlage 9
Overzicht woonlasten grote gemeenten 2018

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de woonlasten voor 2018 in de grote gemeenten.

Overzicht Woonlasten meerpersoonshuishouden grote gemeenten 2018
In woning met gemiddelde waarde (euro). Blauw is relatief laag, wit ligt rond de meridiaan en rood is relatief hoog

	Ozb-Eigenaar (euro's)	Afvalstoffenheffing (euro's)[1]	Rioolheffing (euro's)[1]	Woonlasten (euro's)[2]	Mutatie in procenten	Mutatie in euro's
Almere	287,46	339,62	147,51	774,59	3,3%	25,03
Alkmaar	181,62	263,73	132,72	578,07	1,0%	5,52
Alphen a/d Rijn	266,84	243,00	230,16	740,00	0,3%	1,85
Amersfoort	339,94	256,20	126,65	722,79	3,4%	23,85
Amsterdam	142,12	313,00	125,83	580,95	-0,4%	-2,58
Apeldoorn	314,22	262,38	132,54	709,13	4,7%	32,15
Arnhem	339,66	243,96	165,79	749,41	-2,3%	-17,56
Assen	301,40	210,31	181,04	692,75	0,4%	3,07
Breda	231,62	300,96	212,76	745,34	-0,5%	-3,68
Delft	274,81	347,85	219,98	842,64	-0,1%	-1,11
Deventer	300,09	263,49	169,80	733,37	0,9%	6,87
Dordrecht	208,06	275,88	179,78	663,72	2,5%	15,89
Ede	266,02	260,32	154,68	681,01	0,8%	5,56
Eindhoven	249,14	225,49	144,00	618,63	3,3%	19,87
Emmen	307,67	276,09	166,57	750,33	0,1%	0,90
Enschede	271,92	281,84	232,80	786,56	2,6%	19,80
Groningen	270,54	333,36	151,00	754,90	1,9%	13,79
Haarlem	282,55	324,48	148,80	755,83	1,8%	13,03
Haarlemmermeer	278,17	312,00	127,09	717,26	-0,1%	-0,90
Helmond	339,89	199,80	212,58	752,27	0,5%	4,02
Leeuwarden	220,15	256,04	164,72	640,91	-1,4%	-8,92
Leiden	351,73	286,08	127,44	765,25	0,8%	6,35
Lelystad	325,05	289,37	154,70	769,12	1,3%	9,76
Maastricht	248,98	303,63	185,42	738,03	1,7%	12,46
Middelburg	210,40	269,94	190,62	670,96	-2,1%	-14,17
Nijmegen	529,71	33,76	164,67	728,15	1,5%	10,91
Oss	275,31	241,80	168,48	685,59	0,7%	4,83
Rotterdam	190,51	328,20	198,20	716,91	0,5%	3,47
's-Gravenhage	127,02	279,12	139,55	545,69	-0,6%	-3,19
's-Hertogenbosch	234,00	221,28	128,04	583,32	0,4%	2,51
Sittard-Geleen	310,31	267,74	179,20	757,25	0,7%	5,19
Tilburg	197,38	240,03	116,80	554,21	-1,6%	-8,99
Utrecht	238,75	253,00	214,49	706,24	-1,4%	-10,17
Venlo	371,41	190,78	173,34	735,53	1,3%	9,43
Westland	313,36	213,84	230,61	757,81	0,0%	0,03
Zaanstad	272,32	286,09	280,48	838,89	1,4%	11,81
Zoetermeer	357,05	270,53	105,31	732,88	2,5%	17,74
Zwolle	274,65	269,72	103,08	647,45	0,1%	0,96
Laagste	127	34	103	546	-2,3%	-17,56
Hoogste	530	348	280	843	4,7%	32,15
Gemiddelde	**238**	**274**	**164**	**677**		
Mutatie gemiddelde	*1,1%*	*0,2%*	*0,7%*	*0,6%*		
Idem, in euro's	*2,56*	*0,54*	*1,17*	*4,27*		

Bron: Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2018, Coelo

In onderstaande grafiek zijn de gemeenten gerangschikt op de hoogte van de totale woonlasten in 2018. Arnhem staat daarin op de 13e plaats:

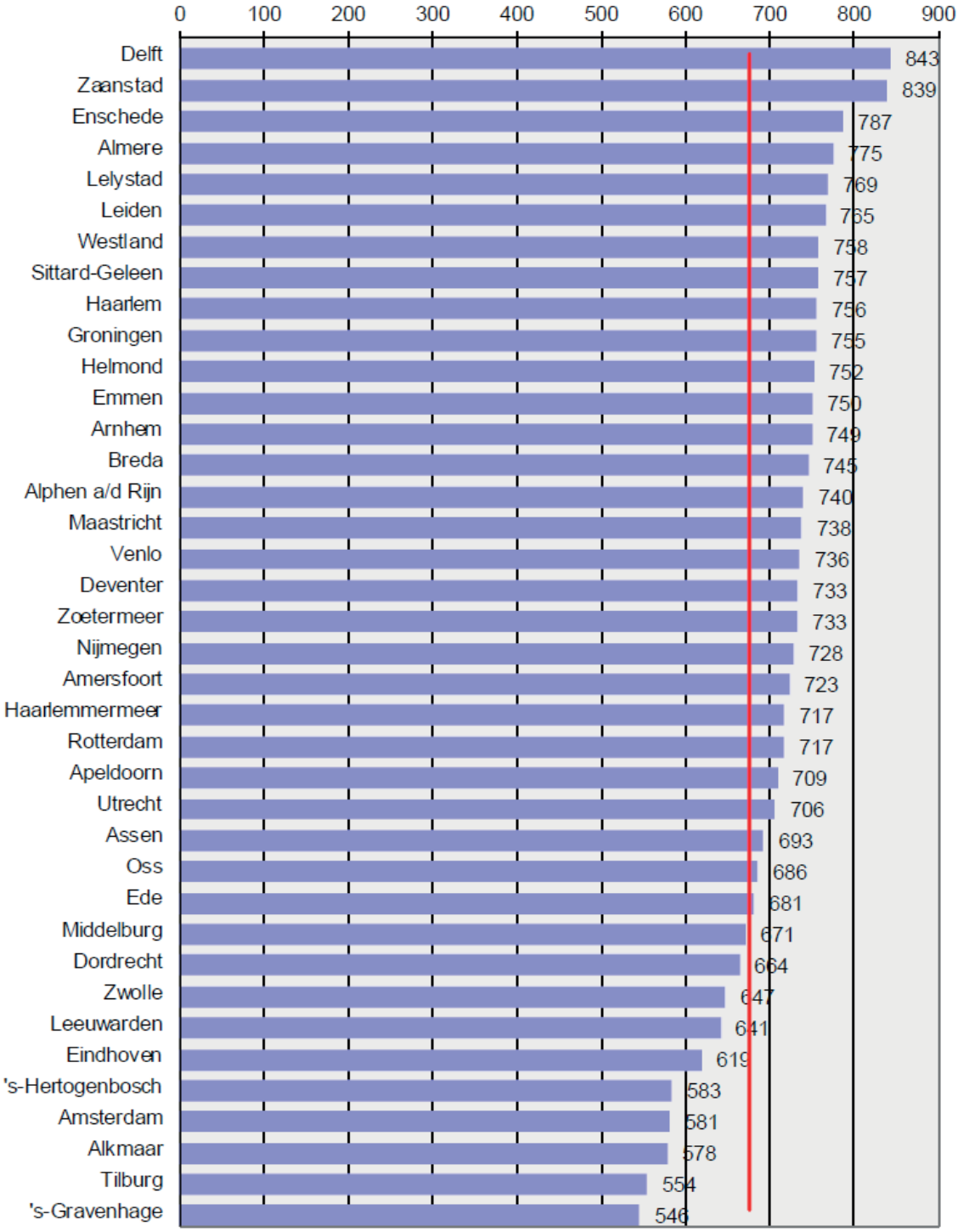

Bijlage 10
Overzicht belastingen en effecten verhoging belastingen

Belastingsoort	Begroting baten 2018	Stijging tarief 1%	Stijging tarief 2%	Stijging tarief 3,2%
Afval #1	15.270.000	15.270.000 -	15.270.000 -	15.270.000 -
OZB #2	53.509.000	54.044.090 535.090	54.579.180 1.070.180	55.221.288 1.712.288
Riool #3	16.338.000	16.338.000 -	16.338.000 -	16.338.000 -
RZB	60.000	60.600 600	61.200 1.200	61.920 1.920
Totaal	85.177.000	85.712.690 535.690	86.248.380 1.071.380	86.891.208 1.714.208

#1 In verband met de invoering van Diftar en de berekende kostendekkendheid van 100% is verhoging van de tarieven voor afvalstoffenheffing niet mogelijk.
#2 De opbrengst OZB heeft betrekking op zowel woningen als niet-woningen.
#3 De berekende kostendekkendheid voor rioolheffing komt in 2018 uit op 99%. Dit biedt weinig ruimte om de tarieven voor rioolheffing te verhogen.

Bijlage 11
Bestaande spelregels

Deze spelregels zijn afkomstig uit de nota raadvoorstel financiële uitwerking coalitieakkoord d.d. 18 mei 2010.

Elke wethouder moet zorgen dat de uitgaven voor zijn of haar totale takenpakket op orde zijn. Dat betekent dat hij of zij hogere kosten of tegenvallende uitgaven zelf moet oplossen.

Op basis van een sluitende totaalbegroting is de omvang van de begroting per portefeuillehouder bekend. Gedurende het jaar kan conform de gebruikelijke spelregels voor begrotingswijzigingen de begroting worden aangepast.
Een portefeuillehouder moet hogere kosten of tegenvallende uitgaven zelf op lossen. Hiermee wordt bedoeld dat nadelen binnen een programma, die gedurende het begrotingsjaar worden voorzien, door een portefeuillehouder binnen het programma door middel van maatregelen worden voorkomen en/of gecompenseerd. Dit betekent dat het niet de bedoeling is om nadelen binnen een totale portefeuille op te lossen. Bijvoorbeeld, een nadeel op het beleidsterrein maatschappelijke opvang zou in principe niet opgelost mogen worden met een voordeel op het beleidsterrein volkshuisvesting.
Nadelen die uiteindelijk bij het opmaken van de jaarrekening resulteren, moeten dus in principe binnen een programma worden opgevangen. Natuurlijk is dit alleen mogelijk, wanneer de nadelen redelijkerwijs binnen de invloedssfeer van het deelprogramma zijn op te lossen. Is dit niet het geval, dan zal in gezamenlijk overleg een oplossing gevonden moeten worden.
Op die programma's waar meerdere portefeuillehouders betrokken zijn, zal eveneens in gezamenlijk overleg een oplossing gevonden moeten worden. Dit geldt uiteraard ook voor het programma Financiën en Bedrijfsvoering (R9).

De wethouder Financiën is verantwoordelijk voor het gemeentelijk huishoudboekje. Hij/zij let op de inkomsten en uitgaven van de gemeente en zorgt dat er voldoende geld is om eventuele tegenvallers op te vangen. Om die taak waar te kunnen maken hoort hij van zijn/haar collega-wethouders zo nauwkeurig mogelijk wat de inkomsten en uitgaven zijn.

De portefeuillehouder Financiën ziet toe op een sluitende begroting. Indien er taakstellingen in de begroting zijn opgenomen, ziet de wethouder Financiën toe op een tijdige en juiste invulling van deze taakstellingen. Indien er gedurende het jaar tegenvallers lijken te ontstaan, worden deze tijdig gemeld in de Tussenrapportages (Turap-1 en Turap-2). Naar aanleiding van deze Turaps vindt eventuele bijsturing plaats. Met behulp van risicosimulatie wordt gedurende de planning & control-cyclus bepaald hoeveel geld nodig is om de risico's af te dekken (de gewenste weerstandscapaciteit). De portefeuillehouder Financiën zorgt voor een afstemming tussen de gewenste en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Indien er bezuinigd moet worden, houdt de wethouder Financiën als regisseur in de gaten of de gemeente dat voldoende doet.

De portefeuillehouder Financiën ziet er op toe dat de begroting structureel sluitend is. Dit geldt in elk geval voor de eerste jaarschijf in de MJPB. Vanaf de tweede jaarschijf in de MJPB mag de begroting eventueel worden voorzien van taakstellingen.

De portefeuillehouder Financiën ziet er op toe dat een generieke korting op het gemeentefonds zijn beslag krijgt binnen de diverse programma's.

Een bezuiniging op geoormerkt geld moet in principe opgevangen worden door de sector binnen de gemeente die hiermee te maken heeft.

De oplossing van knelpunten moet gevonden worden door middel van herschikking binnen het betreffende programma. Indien op een specifieke uitkering wordt gekort, dient deze korting direct verwerkt te worden in het betreffende programma in de begroting. Indien op het gemeentefonds wordt gekort op een bepaald beleidsterrein, dan heeft de verantwoordelijke portefeuillehouder een jaar de tijd om met compenserende maatregelen te komen. In een raadsvoorstel wordt met inhoudelijke en financiële onderbouwing aangegeven welke effecten er optreden bij het doorvoeren van de korting en eventueel waarom deze korting niet of slechts deels doorgevoerd zou kunnen worden op het kader van het betreffende programma. Wordt dit door de portefeuillehouder niet tijdig aangegeven of gaat de raad niet akkoord, indien het gaat om een korting op het gemeentefonds, met het voorstel voor compenserende maatregelen, dan wordt de korting op het betreffende programma alsnog doorgevoerd.

We gaan behoedzaam om met inkomsten en uitgaven. We rekenen ons niet rijk, maar schatten verwachte inkomsten voorzichtig in.

Financiële meevallers gebruiken we in principe niet voor nieuwe uitgaven, maar om tegenvallers op te lossen, of geld te reserveren voor toekomstige tegenvallers. Dit wordt bij de MJPB integraal afgewogen.

Een meevaller (reëel accres) op het gemeentefonds of andere algemene middelen is pas beschikbaar voor nieuwe uitgaven (nieuw beleid), indien er geen (meerjarige) taakstelling in de begroting is opgenomen, het weerstandsvermogen boven de 1,3 norm uitkomt en de schuldquote uit de stresstest voldoet aan de norm.

Toegevoegde middelen (in de vorm van taakmutaties, decentralisatie- en integratieuitkeringen) aan het gemeentefonds kunnen (binnen een jaar) via een inhoudelijk en financieel goed onderbouwd raadsvoorstel overgeheveld worden van de reserve taakmutaties gemeentefonds naar het desbetreffende programma. De raad beslist hierover, aangezien het gehele gemeentefonds algemene middelen betreft. Bij de eerstvolgende MJPB vindt een integrale afweging plaats over de structurele bestemming van de middelen.

Daarnaast zijn er nog een aantal aanvullende spelregels afgesproken nav het coalitieakkoord in 2014

De algemene belastingen (ongebonden heffingen) kunnen verhoogd of verlaagd worden voor een hogere, dan wel lagere dekking van de lokale uitgaven.

Onder de werking van deze spelregel vallen de totale inkomsten van de OZB (uitgezonderd areaalvergroting), de roerende zaakbelasting, de precarioheffing en de toeristenbelasting. Ten aanzien van de OZB is tussen het Rijk en gemeenten een landelijke macronorm voor de jaarlijkse stijging overeengekomen.

Voor de bestemmingsbelastingen (gebonden heffingen) geldt dat het totaal van de heffingen en leges niet hoger mag zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de leges- en heffingsplichtige diensten of producten maakt.

Onder de werking van deze spelregel vallen de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de leges. Voor wat betreft de rioolheffing gaan wij ervan uit dat de in het verleden genomen besluiten omtrent meerjarige ingroei niet door deze spelregel geraakt worden (de MJPB is hierdoor meerjarig sluitend in verband met stijgende kapitaallasten).